

Васіль Ткачоў

Жаночы вулей

П'есы

г.Гомель

2009

СЛОНОМСКІЯ БАЙКІ

Трагікамічнае прадстаўленне ў дзвюх частках

Байка першая

СЛАНЕЧНИК з ЛЕВАЙ КІШЭНІ

Дзейныя асобы:

ШКУТ Сяргей Паўлавіч.

ІГАР.

АНЯ.

НАСТАССЯ СЯРГЕЕЎНА.

МІЛІЦЫЯНЕР.

Наши дні. Горад.

Пляцоўка перад уваходам у шматпавярховы жылы дом. Лайка. Побач – тэлефонная будка... Аня качае дзіцячу каляску і кідае кароткія позіркі па баках. Па ўсяму відаць, яна кагосьці чакае.

АНЯ (дзіцяці). А потым коцік і кажа мышцы: мышка, мышка, а пагуляць ты са мной не хочаш? «Хачу, вельмі хачу!» –

адказвае шэранькая, і, вільнуўшы хвосцікам, схавалася ў норцы. І толькі бачыў яе, хітранькую, коцік Васька. Аб-хіт-ры-ла-а!

Звонкі, залівісты дзіцячы смех.

З'яўляеца Шкут. У руцэ – маленькі старамодны чамаданчык.

(Абрадавалася ягонаму з'яўленню). Ой, дзядуля, вас сам Бог паслаў!..

ШКУТ (угодліва, і ў той жа час нібы забаўляеца; і так амаль заўсёды на працягу ўсёй дзея). Сур'ённа?

АНЯ. Уявіце!

Ш к у т. Чым магу служыць?

А н я. Ратуйце нас, дзядуля, з Мішулем. Вось ён які ў мяне, Мішулька! (Нахілілася над ім, пащабятала). Ліфт зламаўся, а мы, няўклюды, дома грошы забыліся. У краму сабраліся... Выйшлі – і толькі тут спахапіліся. Але ж увесь фокус, дзядуля...

ШКУТ (адчувае сябе крыху нават пакрыўдженым). Завіце мяне Сяргеем Паўлавічам. Дамовіліся?

АНЯ. Добра. Ахвотна. Увесь фокус у тым, што жывем мы на дзевятым паверсе. На самым апошнім.

ШКУТ (прысвіснуў). Ого! Так высока не бываў.

АНЯ. А вось нам “пашанцавала”. Спускацца з каляскай яшчэ куды ні ішло, а вось узнімацца – жудасна! Калі, вядома, ліфт не працуе... Выручайце нас, дзядуля... ой, прабачце... як вы сказалі вас завуць?

ШКУТ. Сяргей Паўлавіч. Уласнай, як кажуць, персонай.

АНЯ. Даруйце.

ШКУТ. Нічога, нічога. Свае людзі – разбярэмся. Правільна, Мішка? Малайчына – падміргнуў. Мне. (Ані). Вы, мамаша,

можаце займацца сваімі справамі. А ў нас, у мужчын, свая размова. За нас не хвалюйцеся.

АНЯ. Пагаварыце, пагаварыце з ім. Ён любіць слухаць. Асабліва мужчын...

ШКУТ. Гэта добра, што не бярэ прыклад з маёй былой жонкі – тую трэба было толькі слухаць. Адну яе. Пакуль хабар не дасі – сам слова не ўставіш. Атрымаўшы хабар – кватэра адразу пусцее, яна панеслася, значыць, у краму: мой хабар туды панесла. Ідзі, ідзі, мамаша. Кроch смела.. Не хвалюйся. Мужчыны агульную мову знайдуць. (*Мішулю*). Цю-циу-циу-циу!

АНЯ. Я хуценъка! (Знікае).

Мішуля заплакаў. Шкут махае ў бок дзвярэй, за якімі схавалася Аня, каб тая не хвалаўвалася.

ШКУТ (*трасе каляску*). Плачаш? Што ж ты так, Мішка? Слёзы па гарошыне льеш, а? Навоштага? З чаго б так? Ты салдат ці не? Ну, ну! (*Пагразіў пальцам*). Давай мірна жышь, друг Мішка. Цыш! Цыш мухам-камарам! Во завёўся, траскатунчык! Чуе чужы пах, гаўнюк малы. Колкі там гэтага Мішуткі (*паказаў на пальцы*), а шуму нарабіў!.. (*Трасе каляску, але плач не спыняеца*). Ку-ку! Ку-ка-рэ-ку-у! Курыца рабая... во такое рабое яечка знесла.. а дзед купіў яго... адно за ўсю пенсію... і табе прынёс... ко-ко-ко! Ко-ко-ко! Цю-циу-циу-циу! (*Прасвятыленне на твары*). Хвалю! Малайчына! Малайчына, Мішуля! Вось... калі не плачаш– прыгажун, прыемна на цябе і паглядзець. Што ж табе за гэта презентаваць? Пачакай – ка! Заслужыў. (*Корпаецца ў кішэнях, дастае вузельчык*). О! А ведаеш, што гэта, Мішулька? Не? Скажу, а як жа, скажу... Гэта насенне сланечніка. Гэта не зусім звычайнае насенне. Яно з Амерыкі. Сланечнік вырасце – не абняць рукамі... сонца закрые... калі паліваць ды ўгнаенняў добранька пакласці. Дзіва будзе. Мішутка, слухаеш мяне? Ага! Я

вось табе пра што скажу...усё жыщё дзед, я, значыць, хрэн стары... марыў сваю зямлю мець і ўсю засадзіць яе сланечнікам... каб прыгожа было вакол... як у казцы... хто жыў на Поўначы, той мяне зразумее... А сваёй зямлі ў мяне няма... Эх, Мішка, Мішка! Добра табе. Кепска – мне, дзеду. Я ж усё жыщё на Поўначы пражыў, у Магадане... Чаму, думаеш, марыў пра сланечнік? Таму што на снег наглядзеўся – перад вачыма ўвесь час бель...усё роўна як глядзіш дзень і нач на чисты аркуш паперы. Ці на малако. Усё бела. Усё. Белы снег... Белая ночы... Белы білет... Белая ніткі... Белы афіцэр... Белая гарачка... Жудасна-а! Даруй, Мішка, даруй! Ляжу я ў сваім Магадане, завіруха галосіць за сцяной, у вокны ляпаецца, а мне сланечнік бачыцца... усё поле ў сланечніках... (*Паказвае Мішку вузельчык*). Вось яно, Мішка, усё маё багацце... усё, што на Поўначы зарабіў... насенне сланечніка... Замкнуў усю такую-сякую маё масць у кватэры – і бліжэй да роднага дому... Можна сказаць, кінуў, рынуў – і дамоў.. Збіраў гроши ўсё жыщё, каб сланечнік на сваім агародзе пасадзіць... ну і хатку, вядома ж, прыдбаць... добра яшчэ, што хапіла грошай на білет... А то б там і застаўся. А ўвогуле, Мішка, я кепскі дзед... табе такі не трэба... Недзе ў мяне таксама ўнукі ёсць... і дзеци, мабыць... Бабы ж былі... Табе пра баб яшчэ рана знаць... А калі бабы былі, то і дзеци павінны быць... такія вось маленкія карапузікі, як ты... Цю-циу-циу-циу! А сланечнік свой я схаваю, схаваю, так і быць у сваю левую кішню. Там надзейней. Чамадан згубіць можна, а тут надзейней... каля цела... то адчуваеш семкі. Толькі каб не пра раслі. А то папрэ з мяне сланечнік. Глядзі ты, і табе, карапуз, цікава дзеда паслушаць, бачу. О-о-о, я табе пра Магадан мог бы расказваць і расказваць усё застаўшаеся жыщё. Вось падрасцеш, і прыходзь...

Раптам раздаецца шалёны жаночы крык. Шкут падняў вочы на вокны.

ЖАНОЧЫ ГОЛАС. Забі, забі, гад!

МУЖЧЫНСКІ ГОЛАС. Я табе пакажу курорт, мятуза!

Крык то гасне, то ўзмацняецца...

Хто пісьмы пісаў? Да запатрабавання? Хто-о-о? Колю знайшла? Федзя цябе ўжо не задавальняе, курортніца? Атрымлівай, атрымлівай, вустрыца!

ШКУТ (*спачуваючы*). Заб'е! Што ж гэта, людзі?.. Куды? Як? Каму? (*Разгублена кідае позіркі па баках*). Калі ж іх не пускаць на тыя курортны, тады гэтыя... як іх... кабялі самі наедуць сюды... вусатыя. Няхай лепш ездзяць самі... няхай самі... Эй, мужык!.. Гэта з якога боку паглядзець!..

Крык узмацняецца.

Не чуе. Дакладна, заб'е. Ратаваць трэба. Заступацца. (*Хаваецца ў тэлефоннай будцы, звоніць*). Міліцыя? Міліцыя? Забіваюць! Мужык за курорт справаздачу патрабуе. Кулаком паказанні выбівае. Дык не ведаю... мужык, адным словам, бабу лупшце... дубасіць. І моцна! Так, так, перавыхоўвае.

Усё тыя ж крыкі. Грукат. Звон посуду.

Талеркі ў ход пайшли. Пераб'е. Таго і глядзі, усе перамaloціць... З чаго яны тады крупеню сёрбаць будуць, цікава? Во, во дае!.. Гэта, відаць, артпадрыхтоўка. Уся бітва наперадзе...

Да қаляскі падбег Ігар, забраў Мішулю, знікае.

Вуліца Брэсцкая, дом пяць... Так напісаны на сцяне. Я ж чалавек тут новы. Пабочны. Выпадкова апынуўся ў эпіцэнтры заварухі. Калі ласка!

Крыкі заціхаюць.

(Павесіў трубку, падышоў да қаляскі). Усціхамірліся. Курорты гэтая іншы раз доўга ўспамінаюцца. Вось падрасцеш хутка, хлопча, қаляску ў бок... а сам ножкамі туп-топ, туп-топ... *(Зазірнуў у қаляску і пацай, як падалося, губляць прытомнасць).* Мішуля... ты дзе? *(Не верыць сваім вачам, намацвае дзіцяці рукамі, аднак толькі запэцкаў руکі, выцірае насавіком).* Не хачу... не хачу ў турме сланечнік саджаць... вырошчваць. Хто б мог хлопца скамунізміць? Каму ў наш час лішні рот трэба, а? *(Качае қаляску, сам не разумеючы для чаго).*

З'яўляецца Аня.

АНЯ *(усміхаецца).* Дзякую вам. Выручылі.

ШКУТ *(з горкай іроніяй).* Ды куды ўжо больш!.. Празваніў я Мішулю... Усё жыщё не шанцуе.

АНЯ *(нічога не разумее).* Вы... вы пра што?

ШКУТ. Зазірні ў қаляску.

АНЯ *(паглядзела).* Ой! А дзе... дзе Мішуля?

ШКУТ. А я адкуль ведаю? Няма. Каб знаў, то сказаў бы.

АНЯ. Дзе мой Мішуля?! *(Trase Шкута).* Я вас прасіла паглядзець яго! Вас! Вас!..

ШКУТ. Усё жыщё не шанцуе, усё жыщё мяне трасуць! Не ты адна. То папросяць чамадан на вакзале пасцерагчы, а яго

сцібраць. То папросяць на вуглу чалавека ў акулярах пачакаць, а замест яго мент з'яўляеца з аўчаркай.

АНЯ. Дзе? Дзе? Дзе? Ой, Божа! Ён жа хадзіць яшчэ не можа!

ШКУТ (*гучна*). Не ведаю! Не знаю! На якога д'ябла я пагадзіўся? Век, кажуць, жыві, а дурнем сканаеш. Тузануў мяне д'ябал пагадзіцца вартайником у дзіцячым садзе папрацаваць...

З'яўляеца Міліцыянер.

МІЛІЦЫЯНЕР. Дзе бойка?

ШКУТ. Там!.. (*Абыякава махнуў рукой на акно*).

МІЛІЦЫЯНЕР. Зразумела: Варанцовы.

АНЯ. Таварыш міліцыянер! Таварыш міліцыянер! Мішулія мой прapaў. Сыночак.

МІЛІЦЫЯНЕР (*паглядзеў на гадзіннік*). Яшчэ рана – вернецца. Набегаецца, нападаецца – і вернецца.

АНЯ. Дык ён жа грудны! Цыцку смокча!

МІЛІЦЫЯНЕР. Тады далёка не пойдзе. (*Спахапіўшися*). Якім чынам прapaў? Дакладвайце!

АНЯ (*ківае на Шкута*). Вось яго папрасіла паглядзець, а сама пабегла ў кватэрну ... за грашым... забылася... калі і гэта цікава.

МІЛІЦЫЯНЕРР. Усё, усё цікава.

АНЯ. Вярнулася, а яго няма... Мішулі.

ШКУТ. Сярод белага дня! Ганьба нацыі!

МІЛІЦЫЯНЕР (*затрымаў ацэнъваочы позірк на Шкуце*). А вы хто такі? Чаму не ведаю?

ШКУТ. Звычайні Шкут. Але я не браў! Не браў я! Я, таварыш міліцыянер, сваіх пакідаў. А навошта мне чужкія? Навошта? Смешна, бачу? Я што, не пры сваім розуме? Падобны на ідыёта? Вось якраз калі я да вас званіў... гэта, дарэчы, я

званіў... прашу ўлічыць... змягчаючыя абставіны... яго і скамуніздзілі. Ага!

АНЯ. Ой, Божа! Мішулечка, родненкі, міленкі! Сыночак!

МІЛІЦЫЯНЕР. Супакойцеся, жанчына. Знайдзем твойго вундэркінда. Не іголка.

ШКУТ. Я – пас! Я – пас! (З маленнем у голосе). Людзі! Хто бачыў Мішулю? Я ў вас пытаюся! Вярніце хлапца! Гады! (Міліцыянеру). Хочаце, чамадан адкрыю? Сарочка там, тапачкі, шкарпэткі... дзве, здаецца, пары. Вось ключ... зараз, зараз, а то не паверъште. (Адчыніе чамадан, але на яго ніхто не звяртае ўвагі; вываліў усё з чамадана на падлогу, потым кідае назад, але робіць гэта нетаропка, разглядаючы кожную рэч пэўны час).

АНЯ. Дапамажыце!

ШКУТ. Зладзюгі! Ух!..

МІЛІЦЫЯНЕР (уважлівы позірк на Шкута). Не бралі, гаворыце?

ШКУТ. Клянуся! Бажуся! Перахрысціца? Наце!

МІЛІЦЫЯНЕР. Нешта вы здаецца мне падазронай асобай? Дзе гэта я вас бачыў? Ці не бачыў? Так-так-так!..

ШКУТ. У кіно здымаўся.

МІЛІЦЫЯНЕР (здзіўлены). У кіно?

ШКУТ. У ролі тапельца... мяне з рэчкі даставалі... багром. Але я і сам сябе там не пазнаў. Толькі адну нагу паказалі.

МІЛІЦЫЯНЕР. Аднак вы артыст. Добры артыст. Яшчэ трохі, і да народнага дацягненца.

ШКУТ. Рады старацца! А як жа!.. Хоць не... не трэба папулярнасць... Ну яе! Пачнуць аўтографы патрабаваць... А ў мяне ручкі няма...

АНЯ (нервова). Дык чаму ж мы стаім?! Рабіце ж у рэшце рэшт што-небудзь!..

МІЛІЦЫЯНЕР (дастай паперу, ручку, сей на лайку). Прозвішча?

ШКУТ. Чыё?

МІЛІЦІЯНЕР. І ваша таксама.

АНЯ. Шкүт Анна Вадзімаўна.

ШКУТ. Шкүт Сяргей Паўлавіч.

МІЛІЦЫЯНЕР (здзійлена). Вы што – сваякі?

АНЯ (*разгублена круцінь галавой*). Н... не. Якія сваякі! Мы толькі што першы раз сустрэліся...

МІЛІЦЫЯНЕР (*Шкуту*). А вы что скажете?

МІЛІЦЫЯНЕР (*строга*). Прашу за мной у адзяленне!

ШКУТ. Думаеце, Мішутка там будзе?

МІЛІЦЫЯНЕР. Будзеце многа размаўляць... знайду за што...
Усё зразумела?

ШКУТ. Я – заўсёды! Што – уперад? У аддзяленнے?

МІЛІЦЫЯНЕР. Так. Уперад. А вы, грамадзяначка пацярпейшая, прыхапіце фотакартку сына. У вашых жа інтарэсах. І таксама прыходзьце.

АНЯ. Так, так... Я зараз. (Зникає).

З'яўляеца Ігар з дзіцём.

ІГАР (вінавата паглядзеў на Міліцыяну). Прывітанне... усім. Прынёс... (Акуратна паклаў Мішцю ў каляску).

ШКУТ (*узрадавана*). Вось ён, Мішуля, вось ён, малы! Вось! (*На Ігару*). А вось ён, рабаўнік! Табе што, па маргалах заехаць? Ці, можа, пятак нацерці? Трымайце яго, таварыш міліцыянер! Трымайце! (*Схапіў Ігара за каўнер*). Вам грошы плацяць, а за каўнер трymаю я. (*Ігару*). Навошта дзіцёнка краў, паскуда, абармот, хуліган? Ды я табе!..

ІГАР (прыклай палец да вуснаў). Цішэй... не
крычыще...спіць...

ШКУТ (*адпусціў Iгару*). Тваё шчасце, што званіў... а то б!.. Ты ў яе, у маткі, лямзі. Зразумеў? Выбірай момант... а мне туды, у тую хату, куды не пускаюць па блату, не трэба.

МІЛІЦЫЯНЕР (*паманіў пальцам Iгару*). І навошта вам, малады чалавек, было красці чалавека?

ІГАР (*иначасліва*). Я часова!..

ШКУТ. Бачылі? Ён па сумяшчальніцтву! На паўстаўкі!

МІЛІЦЫЯНЕР (*Шкуту*). Вы можаце ісці. А то дагаворыцяся, што арыштую.

ШКУТ. Маўчу, як хек!

МІЛІЦЫЯНЕР (*паказай на Шкетса*). Няхай бы ён краў – іншая справа: стары. Што ў яго, акрамя аналізаў, возьмеш?

ШКУТ. Ну, ну! Паасцярожней! Гэта хто стары і нягеглы? Мы яшчэ - ого-го-о-о!

МІЛІЦЫЯНЕР. А ты ж яшчэ і сам можаш завесці...

ІГАР. Цягне да Мішуткі...

МІЛІЦЫЯНЕР (*Iгару*). “Цягне...” Прозвішча?

ІГАР. Шкут.

МІЛІЦЫЯНЕР. Вы што тут... усе Шкуты?

ІГАР. А хто яшчэ?

МІЛІЦЫЯНЕР. Маці дзіцяці. Прахожы. Вось ён. Цяпер вось вы.

ІГАР. Не ведаю. Я бацька Мішулі. Разумееце? Вось яго! Законны бацька! Пытанні ёсць?

ШКУТ. А хто ж тады я? (*Заплюшчыў вочы, пахіснуўся, трymаючыся за сэрца, аднак устаяў на ногах*).

ІГАР (*Шкуту*). Вам кепска, дзэд?

ШКУТ. Не... не... мне добра... Прывітанне, сын... Гэта я... татка... твой татка... здаецца...

ІГАР (*зарагатай*). А я вас не ведаю... і ведаць не жадаю, дзядзя! Таксама скажаце!..

ШКУТ. Як жа? Маці хіба не гаварыла, што ў цябе ёсць бацька?

ІГАР. Не, што вы! Яна хлусіць не ўмела. Яна сказала мне, гэта я добра запомніў, што я нарадзіўся без бацькі. Маці зачяжарыла самаадвольна. Нібы ружко: вісіць, вісіць на сцяне, а тады раптам як бабахне!..

ШКУТ. Бязглуздзіца! Я, я твой бацька! Клянуся гэтым высокім званнем! Прысягаю на вернасць сям'і!.. (*Прыпай перад Ігарам на калена*).

І Г А Р. Ужо не здаецца?

Ш к у т. Законны!..

І Г А Р. Можа і ў царкву хадзіць пачнеш? Грахі замольваць?

М И Л И Ц Ы Я Н Е Р. Здаецца, я ўсё запісаў.

З'яўляеца Аня. Заўважыўши яе, Ігар пасправдаваў уциачы, аднак яго прытрымаў Міліцыянер.

МІЛІЦЫЯНЕР. Стаяць! Куды?

ШКУТ (*урачыста*). Знайшоўся ўнук! Знайшоўся! Ура-а!

АНЯ. Які... унук?

ШКУТ. Мой. Мой унучак. А твой – сын. Ну Мішуля! Мішка!

АНЯ. Што за глупствы? (*Падбягае да каляскі*). Родненъкі! Спіць! Золатца маё! Міленъкі! (*Ігару*). Ты? Твая работа?

ІГАР. Я! Гэта, між іншым, мой сын! Ён такі ж, як і твой! Дарэчы, суда яшчэ не было...

МІЛІЦЫЯНЕР (*да Ані*). У вас прэтэнзіі да грамадзяніна маюцца?

ШКУТ. Якія могуць быць прэтэнзіі, калі ўсё добра закончылася, таварыш сяржант?

МІЛІЦЫЯНЕР. З вамі я не размаўляю.

ШКУТ (*да Ані*). Скажы, скажы, што амнісціруеш.

АНЯ (*абыякава*). Амністырую... (*Igaru*). Але калі яшчэ хоць раз такое паўторыщца... вось пры міліцыянеры заяўляю... так-так... не ўсміхайся... больш ні за што не дарую!

ШКУТ (*Mіліцыянеру*). За крадзёж уласнага дзіцёнка артыкул хіба ёсць? А? Нешта я не чуў...

МІЛІЦЫЯНЕР. Знойдзем! (*Казырнуў і знік*).

ШКУТ. Катавасія!

АНЯ (*Igaru*). І дадому заходзіць не ўздумай! (*Знікае разам з каляскай*).

ШКУТ. Катавасія-я!

Паўза.

ІГАР (з *нянавісцю*). Адкуль ты ўзяўся?

ШКУТ. Прыехаў. Некалі... даўным-даўно я тут жыў.

ІГАР. Успомніў?

ШКУТ. Родныя мясціны... Як жа!.. Цягне, сын... Прыйгажа ў вашым горадзе. Прысадзэм?

ІГАР. Пастаю.

ШКУТ. У нагах праўды няма.

ІГАР. А дзе яна ёсць?

ШКУТ. Значыць, і ты так жывеш, як жыў я. Спадчынная хвароба. А грошы я вам адпраўляў. Рэгулярна.

ІГАР. Маці. Не мне.

ШКУТ. Маці – для цябе.

ІГАР. Не ведаю. Я іх у руках не трymаў.

ШКУТ. А колькі табе сёння?

ІГАР. Многа!

ШКУТ. Пісьмы пісаў. Маці не адказвала. Гады два паперу псаваў... тады цяжка было з паперай... нават газеты выходзілі не кожны дзень. А потым... іншая жанчына, другая сям'я... Эх, жыццё! Шырокая Волга, а мне карысці мала. Пераначаваць пусціш?

ІГАР. З Аннушкай размаўляй.

ШКУТ. Гэта яна – Аннушка? Сцерва яна!

ІГАР(кінуўся на Шкута, але перадумай). Якое ты маеш права так гаварыць? Ты ж яе не ведаеш!

ШКУТ. Кахаеш, значыць, калі абараняеш. А я ніводнай бабы не абараняў. Я больш сланечнік люблю. Ан-нуш-ка-а!

ІГАР. Пайшоў я. Калі пусціць, спі на майм ложку.

ШКУТ. А сам жа дзе жывеш?

ІГАР. На гарышчы. З галубамі. Каранцін у мяне.

ШКУТ. Пагрызліся?

ІГАР. Нетварая справа.

ШКУТ. Ты вось што, сын: вышэй нос!

ІГАР. Ды пайшоў ты!..

ШКУТ. У мяне, гляджу, у мяне ўдаўся.

ІГАР (гучна). Не хачу ў цябе-е!

ШКУТ (спакойна). Не ўсё, дружок, ад хацення залежыць.

Што ген скажа, тое і будзе.

ІГАР. Няпраўда!

ШКУТ. Затрымайся. Я ж таксама з птушкамі спаў. Падзялюся вопытам. У цябе птушкі лепшыя... буйныя... а я з вераб'ямі. У нас чамусыці вераб'і жылі. А потым і з'ехаў. У белы свет. Маці не даравала, я не дараваў... Цяпер вось ты мяне за бацьку не прызнаеш. Не будзь мнай, Ігар. Чуеш? Паслухай старога валацуту. Паддайся. Саступі. Хтосьці ж павінен быць разумнейшым.

ІГАР (усхвалявана). Аннушка ідзе...

Шкут плюнуну.

Пагаварыще з ёй. (З іроніяй). Яна пусціць.

ШКУТ. Закінь слоўца. За беднага гусара.

ІГАР. Калі ёй стукне што ў галаву – з ёй ні які д'бал не пагаворыць. (Знікае).

ШКУТ. А па якому адрасу цябе шукаць?

ГОЛАС ІГАРА. Галубятня нумар адзін!

ШКУТ (крычыць услед). Не стань толькі сам птушкай, Ігар! Не злятай! Трымайся пнязда-а!

З'улляецца Аня.

АНЯ (нядобразычліва). Вы ўсё яшчэ тут?

ШКУТ. Цябе чакаю.

АНЯ. Навошта я вам?

ШКУТ. Разабраліся! Разумееш? Разабраліся-я! Ігар – мой сын! Мой!

АНЯ. Тады і вы такі дурань, як ён!

ШКУТ. Я лепшы... Ну навошта ж так, а? Навошта?

АНЯ. Яго бацька даўно памёр.

ШКУТ. Як... памёр? Гэта няпраўда. Я – вось! Вось ён я! Жывы, здаровы і не кірхаю! А? З чамаданам. Гэта ўсё, што зарабіў за сваё жыццё.

АНЯ. Не ўжо, не... Памёрлі дык памёрлі. Багата вас такіх знойдзеца пад старасць. Няма чаго ажываць!

ШКУТ. Ну, а пераначаваць вы мяне хоць пусціце? Я і ногі выгру...

АНЯ. Яшчэ чаго! Як я магу зусім чужога чалавека пусціць на начлег? Вы думайце, што гаворыще.

ШКУТ. Ды я ўжо і не ведаю, што гаварыць...

АНЯ. А можа, вы бандыт, рэцэдывіст? (Схавалася за дзвярыма).

ШКУТ. У рэшце рэшт яна мае рацыю. Але ж я свой бандыт... свой рэцэдывіст. (Гучна). Ды ў мяне ж нікога няма ў гэтym горадзе! Акрамя вакзала! Людзі-і! Шукаю ўдаву-у-у!

Няп'юшчую! Некурашчую-ю! З кватэрай! З цёплай вадой!
Прыміце мяне, Шкута, бабы! Я на градках сланечніку пасаджу –
прыгажосць якая будзе, а? Не губіце прыгажосць! Яе і так мала
на зямлі-і-і! Абагрэйце! Дайце галаву да чаго-небудзь прытуліць!
Не штурхайце мяне зноў туды, дзе не расце сланечнік! Я хачу
сланечнік вырошчваць! Прагну-у!

ГОЛАС НАСТАССІ САЗОНАЎНЫ. Гэй ты, сланечнік!

ШКУТ. Я! Я! Як вы там пажываецце, графіня? (Задраў галаеву
на акно).

ГОЛАС НАСТАССІ САЗОНАЎНЫ. Падымайся на восьмы
паверх. Я сустрэну.

ШКУТ. Ага! Ага! Бягу-у-у! Толькі б не спазніцца! А то хто
апярэдзіць! Не знікні толькі, прывід мой! Здань! (Знікае).

Зацямненне.

*Пакой у гарадской кватэры. Ён даволі сціпла абстаўлены.
З'яўляюцца Настасся Сазонаўна і Шкут.*

НАСТАССЯ САЗОНАЎНА. Вось тут я і жыву.

ШКУТ. Бачу, бачу. Зэр гут! Упаўне, упаўне. Мне падабаецца.
(Глядзіць акно). О, як добра бачны з вашых палац касцёл
Безгрэшнага Зачацця Прасвятой дзевы Марыі!.. Слоў няма!.. А
вось тут паставім акварыум...

НАСТАССЯ САЗОНАЎНА. Які яшчэ... акварыум?

Ш к у т. Самы вялікі. З блакітанай вадой. З сапраўднымі
марскімі водараслямі. І дно закідаем ракушкамі...

НАСТАССЯ САЗОНАЎНА. Ах, так!.. Цяпер зразумела...

Ш к у т. У наяды гуляецце? Не – навучым, адукуем, гэта не
праблема. А як з кінг-боксінгам у нас абстаяць справы? (Мерае
крокамі пакой). Тут, гляджу, узнікаюць пэўныя праблемы...

Асабліва не развернешся. Але нічога, будзем думаць, думаць будзэм. Так, дык на чым гэта мы спыніліся?

НАСТАССЯ САЗОНАЎНА. Асабліва пахваліца няма чым – кватэра як кватэра. Абстаноўку яшчэ з мужам купляла... пухам зямля яму.

ШКУТ. Пухам!

НАСТАССЯ САЗОНАЎНА. З Вадзікам.

ШКУТ. Мне здаецца, я ўдала трапіў. Паверх толькі б крышачку ніжэй... высакавата. Але я лётаць не збіраюся. (*Засунуў ногі і тапкі*).

НАСТАССЯ САЗОНАЎНА. Гэта будзе залежыць ад вашых паводзін.

ШКУТ. Нават?

НАСТАССЯ САЗОНАЎНА. Уявіце сабе. Ногі выцерлі?

ШКУТ. Яшчэ ўчора... Прабачце, я ў тапках...

НАСТАССЯ САЗОНАЎНА. Даволі хутка вы асвойваецся.

ШКУТ. Нам не прывыкаць.

НАСТАССЯ САЗОНАЎНА. Здаецца мне, вы прайшлі агонь, ваду і медныя трубы?

ШКУТ. Больш! І снягі! Дабаўце! Калыма!.. О, мая родная і незабыўная Калыма!.. Пасля яе ваш гарадскі морг здаецца раеем!..

НАСТАССЯ САЗОНАЎНА. Відаць, пачнем... (*Працягнула руку*).

ШКУТ. З вялікім задавальненнем. А з чаго?

НАСТАССЯ САЗОНАЎНА. Ваш пашпарт!

ШКУТ. Ёсць. А як жа. (*Працягнуў пашпарт*). Ёсць. Гэта Сцёпка, друг мой, пратпіў пашпарт... Не палічыше за цяжкасць пазнаёміцца.

НАСТАССЯ САЗОНАЎНА. Не хвалюйцеся. Вопыт ёсць. Мне таксама не прывыкаць. Сяргей Паўлавіч... Прыйменае спадчэнне – Сяргей Паўлавіч...

ШКУТ. ...і Настасся Сазонаўна! Мы яшчэ спалучымся, чуе маё гараачае сэрца, і не толькі тут!..

НАСТАССЯ САЗОНАЎНА. Адкуль вы ведаецце, як мяне завуць?

Ш К У Т. Ну, дык!.. Падказалі такія-сякія хатнія рэчы... “Глядзі ў корань!” Гэта не я сказаў. Гэта сказаў адзін разумны чалавек.

НАСТАССЯ САЗОНАЎНА. А вы лоўкі, бачу?

Ш К У Т. Гэта як Месяц да мяне павернецца... ці перадам... ці задам...

НАСТАССЯ САЗОНАЎНА. Перадам, задам... Цікава.

Ш К У Т. Ці наадварот...

НАСТАССЯ САЗОНАЎНА. Ну будзе вам, будзе. Не прымушайце мяне чырванець. (*Акідвае госця млявым поглядам*). Сівізна, як кажуць, у галаву, а д'ябал у рабрыну. Але мужчыну сівізна, між іншым, упрыгожвае.

ШКУТ. Дзякую за камплімент.

НАСТАССЯ САЗОНАЎНА. Няма за што. Я не вам яго адрасавала, дарэчы.

ШКУТ. Афсайд. Нічога, бывае.

НАСТАССЯ САЗОНАЎНА (*працягвае знаёміцу з пацпартам*). А вы старэй за мяне на цэлых адзінаццаць... месяцаў.

ШКУТ. Дробязі! Дробязі, Настасся Сазонаўна! Год сюды, год – туды! Я ж і кажу!.. У каҳанні межаў не існуе!..

НАСТАССЯ САЗОНАЎНА. А вы, гляджу, кіса?

ШКУТ. Іншы раз! Іншы раз! Асабліва, калі ва ўтульным пакоі нас двое... ён і яна. І лёгкая, нібы пяр'інка самай маленъкай і пяшчотнай птушкі, музыка!..

НАСТАССЯ САЗОНАЎНА. Рамэа?

ШКУТ. О, так! (*Ramtam*). А хто вы такая, Канстанта?

НАСТАССЯ САЗОНАЎНА (гнеўна). Вазьміце пашпарт!

Вазьміце, вазьміце!

ШКУТ. А ў чым, калі не сакрэт, прычына такога адліву і прыліву, Афрадзіта?

НАСТАССЯ САЗОНАЎНА. Вы жанаты чалавек. Убірайцесь!

ШКУТ. Якая бязглуздзіца! На мяне ляціць, гаспажа Настасся Сазонаўна, пырскі знявагі, абразы. Як снег у завіруху – прама ў мой пяшчотны і прыгожы твар!.. Вось яны!.. На маёй далоні, тыя пырскі!..

НАСТАССЯ САЗОНАЎНА. У вас у пашпарце маецца адзнака, што вы жанаты.

ШКУТ. Усяго толькі непаразуменне. Адзнака ёсць. Так. Але мая Маруся, на жаль, там, дзе і ваш Вадзік, вечная яму памяць. І, магчыма, ён дабіваецца там ад яе кахрання, як тут я ад вас. Нягоднік! Хоча спакусіць яе, хутчэй за ўсё! Ды я яму!..

НАСТАССЯ САЗОНАЎНА. Убірайцесь. Я не люблю паўтараць двойчы.

ШКУТ. Але вы ўжо паўтарылі. (Агрэсіўна-прытворна). А вы не крычыце! Не ганіце, гаспажа, коней! Яны не запрэжаныя! Самі калёсы не пакоцяцца! Хто тут гаспадар? Хто? (Наступае на Настасню Сазонаўну). Хто гаспадар? Я ў вас, а не ў тэтага вось стала, між іншым, пытаяю?..

НАСТАССЯ САЗОНАЎНА. Я.

ШКУТ. А буду я! Шкут Сяргей Паўлавіч! Маю гонар! (Адбіў паклон). Прашу каҳаць і прывячаць! Я вас адразу прызнаў, ядrona маць!.. Вы выратавалі мяне! Не забуду, як Радзіму! Вы падабралі мяне! На сметніку нашай вялікай краіны! Як кветку, што ўпала на маставую! Яе хацелі растаптаць кірзачамі сорак пятага памеру! Але вы не далі! Не дазволілі! (Апусciўся на адно калена). Вы! Вы! Вы!.. И толькі вы! Падыдзіце да мяне, Настасся Сазонаўна! (Працягнуў рукі). Кінцыцесь ў мае абдымкі, прыгажуня, як у вір кахрання! Я зацісну вас у сваіх абдымках, як

самы драпежны звер сваю ахвяру! Не бойцеся мяне! Я моцны! Я схіляю перад вамі сваю лысую і сівую галаву!.. Гэта ўсё, што ў мяне засталося!.. Акрамя мяне самога!..

НАСТАССЯ САЗОНАЎНА (*адмахваючыся*). Спыніце гэты канцэрт.

ШКУТ. Не магу. Я калі ўвайду ў азарт – мяне спыніць можа толькі узмоцнены нарад міліцыі. З аўчаркай. Гаў-гаў!

НАСТАССЯ САЗОНАЎНА. Буду кръчаць.

ШКУТ. Так! Вы будзеце кръчаць! Але толькі ад радасці! Ад шчасця! Ад асалоды!.. (*Стогне*).

НАСТАССЯ САЗОНАЎНА (*усміхнуўшыся*). А вы мне пачынаеце спадабацца.

ШКУТ. Я ведаю!

НАСТАССЯ САЗОНАЎНА. Божа, якая самаўпэўненасць!

ШКУТ (*узняўся*). Дазвольце, Настасся, апаласнуцца? Што вы сказалі? Ці мне падалося? (*Корпаецца ў чамадане*). Ручнік у вас не знайдзецца? Мыла таксама... І мачалку, калі ласка! Дарэчы, апошні раз я купляў мачалку ў Ташкенце на Алайскім базары... аднак, як бачым, вечнага нічога няма, акрамя кахання... вось адмыюся, пасаджу сланечнік і махну зноў у Ташкент за мачалкай. Там добрыя мачалкі.

Настасся Сазонаўна моўчкі падала Шкуту ручнік.

Дзякую. Але гэтым не абыдзешся... я ведаю, што трэба жанчыне, тым больш такой... (*асцярожна паляпаў Настассю Сазонаўну па мяккім месцы*).

НАСТАССЯ САЗОНАЎНА. Вы мне падабаецца яшчэ больш.

ШКУТ. Я ведаю. Не сумуйце, пакуль буду ў ваннай. (*Выкладае з кішэні насенне*).

НАСТАССЯ САЗОНАЎНА. Нахабнік.. Але спадабаешся. Мужык.

ШКУТ. Ды яшчэ які мужык!

НАСТАССЯ САЗОНАЎНА. Аднак першае ўражанне можа быць памылковым. Абманлівым.

ШКУТ. Толькі не ў вас, я перакананы! Толькі не ў вас!

НАСТАССЯ САЗОНАЎНА. Мыйся, мыйся, кіса.

ШКУТ. Мышца! Мышца! Мышца! (Знікае).

НАСТАССЯ САЗОНАЎНА. А нічогі, здаецца. Значыць, Лідка мне наварожыла правільна... Ну, Лідка! (Асцярожна, высока падымаючы ногі, ходзіць па пакоі).

ГОЛАС ШКУТА. Мне добра-а-а-а!

Цурчыць вада.

НАСТАССЯ САЗОНАЎНА. Ужо?

ГОЛАС ШКУТА. Фу-у-у! Калыму змываю-ю-ю!

НАСТАССЯ САЗОНАЎНА. Чай, Сяргей Паўлавіч, з лімончыкам вам?

ГОЛАС ШКУТА. Пажадана з каўбаскай!

НАСТАССЯ САЗОНАЎНА. Ага! Ага! (Выходзіць і адразу з'яўляеци). Чай паставіла. Каўбаска ёсць. Бутэлочка – таксама.

ГОЛАС ШКУТА. А як у вас наконт дзяцей? Як наконт працягу?..

НАСТАССЯ САЗОНАЎНА (ахвотна, быццам бы толькі і чакала гэтага пытання). Маю. Маю. Не горш за іншых. Дачку.

ГОЛАС ШКУТА. Чаму так слаба?

НАСТАССЯ САЗОНАЎНА (не адразу). Не было за што купіць. Грошай не было. А ў вас, даруйце?

ГОЛАС ШКУТА. Чацвёра... па маіх сціплых падліках.

НАСТАССЯ САЗОНАЎНА. Такому мужчыне, як вы, сорамна не мець столькі дзяцей. Дзяржава не даравала б.

ГОЛАС ШКУТА. Дзячей? Ці мне пачулася? Ды не, жонак. Прыкладна чатыры жонкі ў мяне было... Дай Бог памяць. А ў іх у сярэднім па два нашчадкі. Ну, як? Хваліш?

Настасся Сазонаўна згубіла на пэйны час мову.

Не чую-ю-ю! Я больш скажу: здароваму чалавеку адной жанчыны мала. Прыходзілася пабірацца.

НАСТАССЯ САЗОНАЎНА. Д... добра... выдатна... “Пабірацца”. Бач ты!.. Гнус!..

ГОЛАС ШКУТА. Я думаю! Раней песні добрыя былі. Пад іх стваралася. “И дух наш молод!..”

НАСТАССЯ САЗОНАЎНА (прынесла чайнік, разлівае чай па кубках). А ў мяне дачка... як я гаварыла. Прыйгажуня. Не п'е. Не курыць. Замужняя. Свая кватэра.

ГОЛАС ШКУТА. А дзе яна? Чаму схавалі сваю прыйгажуню? Хто дазволіў? Прывінавацяся, дзе жыве?

НАСТАССЯ САЗОНАЎНА. Тут. Па-суседску. У адным пад’ездзе. Аннушка.

Перастала цурчаць вада.

ГОЛАС ШКУТА. Аннушка? (Не вытрымаў, выбег з ваннай, захінуўши, што трэба, ручніком). Аннушка?!

НАСТАССЯ САЗОНАЎНА. Добрае імя, ці не праўда? Прыйгожае!

ШКУТ. А яе мужа... як завуць?

НАСТАССЯ САЗОНАЎНА. Ігарам. Ігар.

Ш К У Т. А па-бацьку?

НАСТАССЯ САЗОНАЎНА. Ды ў яго бацька такое гаўно, што ён яго і ўспамінаць не хоча.

Шкут знікає.

А што такое? Знаёмы хіба?

ГОЛАС ШКУТА. Не! Гэта я “Аннушку” самалёт усомніў, на якім Кручкоў па небе лётаў. Ліха так лётаў, шустра!..

НАСТАССЯ САЗОНАЎНА. Няўдалы зяць трапіўся. Дачка – слоў няма, а зяць – пустое месца. Гульбай. Абібок. Выпіць любіць. На іншых паглядае...

ГОЛАС ШКУТА. У мяне таксама сын Ігар ёсць. Не, прабач, у мяне іх два: адзін тут жыве, побач...

Настасся Сазонаўна раскалуала вузельчык з насеннем, патрохі трущыць семкі...

у адным пад'ездзе з вамі... працуе часова на галубятні вялікім начальнікам – загадчыкам... Кіно “Каханне і галубы” глядзелі?

НАСТАССЯ САЗОНАЎНА. Гэта дзе Гурчанка?

ГОЛАС ШКУТА. Дзе Міхайлаў.

НАСТАССЯ САЗОНАЎНА. Цярпець яе не магу.

ГОЛАС ШКУТА. А ж цярплю.

НАСТАССЯ САЗОНАЎНА. Нешта вы там доўга мыецеся? Глядзіце ж, усё не сатрыце... У мяне мачалка не ташкенцкая, у нас купіла, але таксама дзярэ добра.

ГОЛАС ШКУТА. Жонку яго Аннушкай завуць... Сына майго...

Настасся Сазонаўна папярхнулася.

Жаліўся, што акрамя яешніцы нічога гатаваць не ўмее... Паглядае на чужых мужчын... пакурвае... выпівае...

НАСТАССЯ САЗОНАЎНА (*не знаходзіць сабе месца, нервеце*).
Вы!.. Вы!.. Нахабнік! Паскуднік!..

З'яўляецца Шкут, расчэсваецца.

Вы зняважылі мяне! Аблаялі! Аблі варам!..

ШКУТ. Вас? Дарам – варам? Калі? Што вы такое гаворыще, прыгажуня?

НАСТАССЯ САЗОНАЎНА. Убірайцесь! Зараз жа! Свяячок, называеца! Камедыі тут разыгрываецце.

ШКУТ (*заўважыў, што няма насення, скапіў ласкунок, у якім яно было. Не можа, здаецца, апрытомнеться*). Сланечнік! Сланечнік мой родненъкі! Злопала!.. Вось яна!.. Я ж яго два гады ў левай кішэні насыў... з Амерыкі насенне... апошнія грошы за яго аддаў... усе грошы з кашальком аддаў... Што ж вы так, Настасся-я-я?!

НАСТАССЯ САЗОНАЎНА (*абыякава*). А не смачныя... Абышто. Цьфу!.. А калі гэта, між іншым, мы на “ты” перайшлі?

ШКУТ (*у руху*). Хацеў, каб наўкол было прыгожа, каб рос сонечны сланечнік! Усюды! На сметніках!.. Каля пад’ездаў!.. На дачы!.. А ты ... а ты сажрала, Настасся!.. И на табе! И капут! И дулю пад нос! (*Тыцнуў сабе пад нос дулю*). Атрымлівай! На! Ды ад каго, ад каго? Ад жанчыны, каторая зараз, я ўпэўнены, расквеціць маё сэрца так, як я хацеў расквеціць сланечнікам усю зямлю!.. Што ж ты нарабіла-а?.. И чым жа ты са мной за сланечнік разлічышся?... Чым?.. Ну і апетыт жа ў цябе!.. Здаровая, значыць, баба, калі ўсё, што не трапіць пад рукі, паядаеш... Яны ж агручаныя, семкі!.. Птушкі дохнуць!.. На ляту!.. Не толькі драбяза, але і вароны, і каршуны нат, а!.. Усе дохнуць!..

НАСТАССЯ САЗОНАЎНА (*спакойна*). А ты што ясі кожны дзень? Ведаеш хоць сам?.. А колькі энергі?.. Мы хутчэй, відаць, акачурымся, калі будзем есці толькі чыстую ежу...

Ш К У Т. Ды ем... а што... і сапраўды... Ты, як заўсёды, маеш рацыю, Анастасія!.. (*Цмокнүй тую ў шчаку*). Радасць мая!.. Выратавальніца і знішчальніца маіх дум і планаў, апусташэльніца маіх кішэняў!.. Пакуль, праўда, толькі адной,- левай.

НАСТАССЯ САЗОНАЎНА (*прыносіць паймеха насення, Шкуту*). Трымай. Будзем разам насенне гэтае ў зямлю торкаць. Торк-торк-торк! Ты і я. Створым арцель на маіх трох сотках... Хопіць? Хопіць, я пытаюся?

ШКУТ (*узяў насенне*). Дык... павінна... Гэтае ўжо ў левую кішэнь не засунеш.

НАСТАССЯ САЗОНАЎНА. Што не палузаем за зіму, тое і пасадзім.

Ш К У Т. Дык а я што кажу?!

НАСТАССЯ САЗОНАЎНА. А цяпер пайшлі сваіх сланечнікаў лапавухіх мірыць. Хопіць ім дзяцініцца.

ШКУТ. Дык вядзі... У горадзе, на асфальце, які сланечнік вырасце, каб яго па рыжай шапцы не пакалашаціць? Ці не праўду кажу?

НАСТАССЯ САЗОНАЎНА. Паshanцавала, здаецца. Нарэшце на сапраўднага мужыка натыркнулася!.. За мной!.. (*Знікае*).

ШКУТ (*затрымаўшыся, у залу*). Цёпла ў яе, у гэтай бабенцы! Утульненъка! Сланечнік будзе расці! І не толькі ён!.. Не сумнявайцеся!

НАСТАССЯ САЗОНАЎНА (*вярнулася*). Мы ж зусім забыліся, Сяргей Паўлавіч.

Ш К У Т. Слухаю! (*Падай галаву наперад*).

НАСТАССЯ САЗОНАЎНА. Дзеңі пачакаюць. Спярша павячэраць трэба. Мы ж зусім забыліся і пра чай, і пра каўбаску... А? Вячэра на стале, каханы!..

Ш К У Т. Хто б быў супраць, любая!

Ідуць да стал, абняўшыся.

З а с л о н а.

Байка другая

СЛЕДЧЫ ЭКСПЕРЫМЕНТ

Дзейныя асобы:

САЗУРА – участковы.

ЦЫТРУС – яго сусед, яшчэ не на пенсіі.

СТРАЛА – равесніца Цытруса.

ПЛЯМЕННІК.

МАР'Я – нябожчыца.

Наши дні. Прыгарац. У хаце.

Больш чым сціллы пакой. У адну шарэнгу стаяць Цытрус і Страна. Перад імі ходзіць, заклаўшы руکі за спіну, Сазура.

САЗУРА. Усе сабраліся?

САЗУРА і ЦЫТРУС. Усе!

САЗУРА. Мне, бачу, можна пачынаць?..

ЦЫТРУС. Дзейнічай, участковы. Гавары, што надумаўся.

СТРАЛА. Паслухаем.

САЗУРА. Вы, шаноўныя землякі, напэўна, ужо здагадаліся, чаму я выклікаў вас у хату нядайна адыйшоўшай з гэтага свету на той Мар'і Кудзелькінай.

ЦЫГРУС (*цягне руку*). Пару слоў можна?

САЗУРА. Можна і больш. Гавары, Цыгрус.

ЦЫГРУС. Я... я тут лішні, таварыш участковы. Лішні я! Лішні!

СТРАЛА (*агрэсіўна*). А хто ж тады я? Ці ўсё на мяне хочаш звярнуць, зладзюга?

САЗУРА. Цішэй, таварышы! Цішэй! Захоўвайце парадак і дысцыпліну. Не для таго сабраў, каб вас мірышь!.. Разбярэмся.

ЦЫГРУС. Я не браў. Мне падсунулі. Правакацыя. Шантаж. Адно з двух.

СТРАЛА. А чаму ж гэта мне ніякі д'ябал не падсунуў тэлевіzar? Чаму? Наклаў у штаны – дык стой і не варушыся! Яму, бачце вы, падсунулі. Харошанькае дзела! Мне б так!

САЗУРА (*Цыгрусу*). Адмаўляеш факт крадзяжу, сусед? Толькі чэсна. Мяне не абвядзеш вакол пальца. Па вачах жа бачна. На злодзеі, як кажуць, і шапка гарыць. А?

ЦЫГРУС (*пала пад голую галаву*). Во! Ужо згарэла...

САЗУРА.. Ну, дык як?:.. Не будзем супраціўляцца?..

ЦЫГРУС. Я ўжо ў такой стадыі жыву, што ўсё сапраўды па вачах бачна. Трэцяя стадыя ў мяне. Першая была ў маладыя гады. Тады мог выпіць мора гарэлкі, нач не спаць, добра закусіць, а раніцай на твары нічога не відаць. Свежанькі, як гурочак. А другая, таварыш сусед участковы, стадыя, гэта калі трошкі вып'еш, трошкі з'ясі, трошкі не даспіш – і ўсё гэта відна на тваім твары. А трэцяя, гэтая якая ў мяне цяпер стадыя, – гэта калі нічога не вып'еш, нічога не з'ясі і спіш быццам бы ўсю нач, а раніцай усё відаць на тваёй мордзе...

САЗУРА. На чыёй, на чыёй мордзе?

СТРАЛА. Во дае, а! На тваёй, кажа, чуеш, участковы, мордзе?

ЦЫГРУС. Слухаць трэба. І не палянуйцесь паглядзець на мяне. На тваёй – гэта я пра сябе. Твая, мая... якая розніца?

САЗУРА. Што ты філосаф, наш мясцовы Нітша, гэта ўсім вядома даўно подаўна. Але мне здаецца, што ты стаў да ўсяго гэтага і злодзеем. Ці я памыляюся? Людзі кажуць, што тэлевіzar быў у хаце, калі Мар'ю выносілі. А ты сцвярджаш, што яна табе сама аддала. Дык дзе праўда? Праўда дзе, пытаюся, Цыгрус?

ЦЫГРУС (*махнуў рукой*). Ладна. Занось у свае чорныя спісы : узяў я тэлевіzar, таму як палічыў, што калі Мар'я не забрала яго з сабой, то ёй ён больш не патрэбны. Вось і ўсё, што я тут магу яшчэ сказаць? Карай, участковы. Твая ўлада.

САЗУРА. Цяпер, спадзяюся, вы здагадаліся, навошта я вас сюды паклікаў? Ці не?

ЦЫГРУС. Ды зразумела.

СТРАЛА. Больш зразумела і быць не можа.

САЗУРА. Таму будзем браць, так бы мовіць, быка за рогі. Праводзім следчы эксперымент. Каб даказаць!

ЦЫГРУС. Бач ты! Гэта што за штуkenцыя такая?

СТРАЛА (*тармаснula Цыгруса за рукаў*). Стой і не варушыся, як жук у ляпёсе!

ЦЫГРУС. Я яшчэ, дзякаваць Богу, варушыцца магу. Ого-ого-о яшчэ!.. Таму не тармасі.

САЗУРА. Прашу захоўваць дысцыпліну і парадак. Колькі разоў паўтараць? Ці вы, можа, жадаецце, каб следчы эксперымент прыехалі праводзіць людзі з пракуратуры? Там ёсць спецыялісты!

ЦЫГРУС. Не, не! Чужых не трэба! Праводзь ужоты...

СТРАЛА. Эксперыментуй, каб цябе!..

ЦЫГРУС. Ты хоць нас ведаеш. Ды і сусед. Учора ў мяне валун для лазні ўзяў...

САЗУРА. Прашу ўласнае не блытагаць з дзяржаўным. Тут вам не шарашкіна кантора.

ЦЫТРУС. Канторы яны розныя, а справы, агрымліваецца, адны...

САЗУРА. Увага! (*Паляпай у далоні*). Следчы эксперымент! (У бок дзвярэй). Унясіце рэчы!

Две хлопцы заносяць тэлевізар і куфар. Выходзяць.

САЗУРА. Так, рэчы на месцы... Тэлевізар, куфар... А цяпер, таварышы, прашу вас выйсці. У пакоі застануся я адзін. А вы заходзьце па чарзе і паказвайце, як кралі, а на мяне не звяртайце ўвагі. Мяне як бы не існуе. Калі б я быў, як кралі... Самі разумееце... не было бі гэтага злачынства.

ЦЫТРУС. Ды якое злачынства? Па-суседску... свае ж людзі, а?..

СТРАЛА. А мне ўвогуле Мар'я абяцала...

САЗУРА. Бліжэй, бліжэй да справы. Хто быў у нас першы? Першаадкрывальнікам, так бы мовіць? Ты, Цыгрус?

СТРАЛА. А то ж я?!..

ЦЫТРУС. Валіце ўсё на мяне. Так і быць. Цыгрус выгрымае. Усё жыццё так... Як што, дык адразу: Цыгрус, маць тваю!.. Я, між іншым, усяго адзін апельсін на гандлёвай базе і ўзяў, калі там цесляром рабіў, а мянушку далі на ўсё жыццё. Мая мянушка, звярніце ўвагу, каштуе адзін апельсін. А колькі ж тады каштую я сам? Так што давайце, валіце ўсё на мяне. Прыму чарговы ўдар.

САЗУРА. Цыгрус, ты быў першым?

ЦЫТРУС. Добра яшчэ, не прыпісваецце мне, нібыта я першы і на Месяц ступіў... Амерыканец ужо за мной быў... наступным... Куды яму раўняцца з Цыгрусам?!

СТРАЛА. Ён, ён па замках спецыяліст. Я хіба ўзламаю?

ЦЫТРУС. Ды там такі і замок! Як сама Мар'я... Толькі дакрануўся, ён і рассыпаўся.

САЗУРА. Разбярэмся. Усё, выйшлі, выйшлі. Цябе, Цытрус, чакаю першага.

Усе выходзяць. Праз імгненне крадзеца Цытрус, высока, нібы бусел, падымае ногі. Шчо ўжнуў выключальнікам.

ЦЫТРУС. Так, свято запаліў... гарыщь. Тады не гарэла. Уключиў.

САЗУРА (*схаваўся*). Мяне няма.

ЦЫТРУС (*сам сабе*). Каб цябе і зусім не было, я б не супраць... Жывём, як зайцы пад кустом: уздрыгваем ад кожнай кроплі... (*Сазуру*). Я сказаў... добра помню... Марусі: прабач, што рашыў тое-сёе ў цябе прыхватызаваць. Навошта табе? Жыла ты адна, твой мужык, Сашка, у арміі загінуў... дзяцей не паспела завесці... Сама ты на той свет патупала, табе больш нічога не трэба... Ды і куды б паклала? У дамавіне ж кішэняў няма... А ўсё, што засталося ў хаце, па ветры пойдзе... Дазваляеш, Маруся? Ты чуеш мяне ці не? Дазваляеш. Дзякую табе. Ты заўсёды была добрай бабай, мне давала, што прасіў... Па вялікаму і малому... Я, калі чэсна сказаць табе, хацеў карову прыбраць к рукам... (*Сазуру*). Я правільна гавару?

САЗУРА (*наказаўся*). А мне адкуль ведаць? Гавары так, як гаварыў, калі краў.

ЦЫТРУС (*пашкраб за вухам*). Ну хіба ж усё запомніш з маёй памяцю?! Тым больш пад мухай быў...

САЗУРА (*здзіўлена*). Ты яшчэ і п'яны быў?

ЦЫТРУС. А які б дурань сюды цвярозы палез?

САЗУРА. Та-а-ак... Гэта ўскладняе сітуацыю. І намнога ўскладняе.

ЦЫТРУС. Чаму?

САЗУРА. Вельмі проста: ускладняючыя віну абставіны! А?

ЦЫТРУС. Абы што! Перапісвайце нанова закон. Бач, што прыдумалі – уск... клад... цьфу!.. Тут, наадварот, атрымліваецца, што кралі ўдвуҳ – я і гарэлка. А чаму адказваць павінен я адзін? Чаму ёй, гарэлцы, нічога, а ўсё валіце, як і пры цары, на беднага мужыка? “Я – мужык беларус, пан сахі і касы...” Дзе праўда? Дзе справядлівасць?

САЗУРА. Працягвай, працягвай.

ЦЫТРУС. Успомніў! Успомніў, таварыш участковы! Як сусед суседу прызнаюся – цвярозы, цвярозы быў, ну-у! Як слязінка. Як расінка. Клянуся!

САЗУРА. Цытрус, тваю маць!..

ЦЫТРУС. Я ніколі раней нават такім цвярозым не быў, як той раз.

САЗУРА. Ды наогул заканчвай, заканчвай піць. Вунь і нядаўна бачылі цябе, – а як жа, мне сігналізавалі, – у цэнтр горада папёрся. Чаго? Навошта? Ну, выпіў, калі табе ўжо так прыспічыла, і спі. Дык не, яму на саму плошчу трэба абавязкова лезці! Што ты там забыў?

ЦЫТРУС. А, дык гэта было... Я, таварыш участковы, хацеў пацікавіцца ў знаючых людзей... у нас жа тут, на ўскрайне, у каго не папытайся, ніхто толкам нічога не скажа... І што за народ пайшоў? Ніхто нічога... Дык вось я і хацеў асвядоміцца... Вы слухаецце мяне?

САЗУРА. А каго ж? Цябе, толькі цябе.

ЦЫТРУС. Хацеў разведаць... даведацца хацеў, значыць, газапровад у абход Слоніма пацягнуць ці як?..

САЗУРА (*ляпнуў кулаком па стале*). Цытрус! Па сутнасці! Эксперимент! Следчы! А ты мяне за нос водзіш, як хлапца!

ЦЫТРУС. І навошта мне спатрэбіўся той тэлевізар? Два ж ёсць! Два сваіх! І ні адзін не гляджу – няма калі... ледзь да пасцелі дабіраюся... дапаўзаю, як паранены... як кантужаны з

усіх бакоў. Пра бабу забыўся. Праўда, і на які чорт мне той тэлевізар спатрэбіўся? Цьфу! Калі я зайшоў тэлевізар красці... (*Сазуру*). Дык як усё ж правільна, участковы: красці ў забіраць?

САЗУРА. Там разбяруцца...

ЦЫТРУС. Я ж і кажу: жывеш, як заяц пад кустом – уздрыгваеш ад кожнай краплі. Калі, значыць, я зайшоў тэлевізар браць, то мне падалося, што Маруся – жывая... стаіць перад столом быццам і мне міску з бульбай... дымок ажно ўеца... падае. «Бяры, бяры, Цытрус, умні пару бульбін». Не, кажу, не за тым прыйшоў. Паказвай тэлевізар. Не засланяй. Адыдзі. І адсунуў яе... І яна пайшла. І па сённяшні дзень няма... Лепш бы не адсоўваў яе... жыла б, можа... Хоць наўрад... сам жа і закапаў на могілках. А потым мне ох як есці захацелася – ну, не магу! І тая бульба перад вачыма стаіць... кліча, заве!.. Да той бы бульбачкі ды яшчэ каўбаскі!.. Нашай, слонімскай. Я ж у апошні час на мяскамбінаце працаваў... На прахадной стаяў... А вы як думалі? Размазню якую-небудзь на вароты не паставяць. Паказвайце, што нясеце? Што вязеце? Баб, што былі вабныя і з заманлівай, прыцягальнай, як магніт, фігурай... во тых асабліва любіў лапаць... Аблапаю, дзе захачу... Некаторыя шчакоткі баяцца, а іншым – хоць бы што... Лапай, дзе хочаш... Адна бабка... старэнка такая... носіць і носіць нешта загадковае пад адзеннем... Як – нешта? Прадукцыю нашага любімага камбінатага. Відаць жа – на працу ідзе як на свята, свеціцца ўся, ззяе, а назад – сама не свая: руکі трасуцца, ногі трымяцца, губы торгаюцца, а вочы мігцяць, нібы яны да электрычнасці падключаны. “Паказвай, што нясеш, бабуся!” – не вытрымаў неяк, успомніў пра свае асноўныя абавязкі.

САЗУРА. Бліжэй, бліжэй да справы.

ЦЫТРУС. Да якой справы, нашай ці мясакамбінатайскай?

САЗУРА. І ты што яе, ту ю бабульку, затрымаў? Таксама шчакатаў?

ЦЫТРУС. Як двойчы два. Запраста. Паказвай, кажу... Як не затрымаў? Толькі так! Я ж пры выкананні!.. (*Рагоча*). Яна... яна... во і сказаць пры Мар'іным партрэце неяк нават сорамна... (*На вуха Сазуру*). Ага... і ручаёк павіхляў...

САЗУРА. І што ж яна несла? Каўбасу ці сасіскі?

ЦЫТРУС. Ніколі не адгадаеце.

САЗУРА. Кажы хутчэй.

ЦЫТРУС. Давайце так: я скажу, што несла тая бабулька, і заканчаем гэты следчы эксперымент к чортавай матары?

САЗУРА. Ну-ну!

ЦЫТРУС. Тады не скажу.

САЗУРА. А мне апахмяляцца не трэба... Пачакаю...

ЦЫТРУС. І ведаеш жа, хоць і малады, чым узяць. Але і не каўбасу, і не сасіскі.

САЗУРА. Што ж тады? Што? Не інакш, кавалак мяса?

ЦЫТРУС. І я так думаў спярша. А на справе аказалася, што бабулька тая выносіла кожны раз адну цагліну... Чулі? Усяго адну цагліну.

САЗУРА. Дык яна дзе працавала?

ЦЫТРУС. Як дзе? У нас, на мясакамбінаце.

САЗУРА. А чаму не на цагельні?

ЦЫТРУС. Ды ёй жа не катэдж будаваць трэба было, а толькі абкласці магілку дзеда...

САЗУРА. Далей, далей давай. Эксперымент працягваецца!

ЦЫТРУС. А што мне, таварыш участковы, рабіць было, калі такі настрой, такі кліч знутры ідзе... я рукі толькі да тэлевізара, толькі ўзяць яго намыліўся, а мяне нехта за вуха шкумацель...

Сазура нервуеца: дастае цыгаркі, спрабуе закурыць, але так і не зробіць гэтага. У руку.

Вас не было. Схавайцесь. Схавайцесь!

Сазура схаваўся.

І гаворыць той, хто за вуха шкуматнуў: дык табе чаго? Есці захацелася? Ага, гавару, моцна. А ён: а яшчэ чаго? Есці і толькі есці!

САЗУРА (*наказайся са схованкі*). У мяне на абед сёння, дарэчы, трус засмажаны.

ЦЫТРУС. А ў мяне суп з кількі.

Паўза.

На чым гэта я і сапраўды спыніўся?

САЗУРА (*нецярпіва*). Хутчэй вынось свой тэлевіzar!

ЦЫТРУС. Дык ён што – мой?

САЗУРА. Быў. Але ўсяго два дні. Потым яго знou паставілі на ранейшае месца, дзе ён і стаяў. Табе ўсё зразумела? Ці, можа, апахмяліцца трэба і на самой справе, каб кеміў?

ЦЫТРУС (*зацікаўлена*). А што, ёсць?

САЗУРА. Давядзеш мяне, адчуваю, што выклічу кутузку і адтрабаню на пятнаццаць сутак. Там заспываеш у мяне лазара!

ЦЫТРУС. Даруй, Мар'я... гэта я ёй тады сказаў... але ты ўжо больш тэлевіzar глядзець не будзеш, таму я рашыў пакарыстацца ім... а калі ты раптам вернешся, то я адразу ж і аддам...

САЗУРА. Хто... вернецца?

ЦЫТРУС. Але мне так гаварылася! Я што, вінаваты? І ўвогуле, навошта ёй там... на тым свеце тэлевіzar той... чорнабелы. Цяпер ужо ўсюды каляровыя...

САЗУРА. Ёй, можа, і не трэба. Тут я не пярэчу. Але і ты не маеш права браць чужое!

ЦЫТРУС. Дык мы ж суседзі! Амаль сваякі... амаль радня. Яе брат жанаты на маёй траюраднай сястры... яна ў гарвыканкаме

ў фінаддзеле працавала.. У трауроднай сястры маці выйшла замуж за майго швагера яшчэ да вайны, а тады сын швагера пабраўся шлюбам з першай дачкой майго другога бацькі ад трэцяга шлюбу...

САЗУРА. Паўтары!

ЦЫТРУС. З задавальненнем. Яе брат жанаты на маёй трауроднай сястры... яна ў гарвыканкаме ў фінаддзеле працавала... У трауроднай сястры маці выйшла замуж за майго швагера яшчэ да вайны, а тады сын швагера пабраўся шлюбам з першай дачкой майго другога бацькі ад трэцяга шлюбу...

САЗУРА. Чый брат?

ЦЫТРУС. А я не помню. А, Мар'ї! Канешне ж, яе!..

САЗУРА. Прыйшоў, убачыў тэлевіzar. Ну?

ЦЫТРУС. Сітуацыя такая атрымалася, значыць... Быццам бы і чужое... быццам бы і сваё... Але ж ёй навошта, Мар'ї? Яна што, ніяк скардзілася вам, заяву падавала, а? І ў якой форме, вуснай ці пісьмова? І, дарэчы, хто заяўляў на мяне? Якая падла? Хто данёс па тэлефоне даверу? Каму жыць надакучыла?!..

САЗУРА. Не прыкідваіся, Цытрус, бязвіннай авечкай. А можа ў яе, у Мар'ї, нашчадкі жывуць у Амерыцы? І ў Аргенціне? Возьмуць і прад'явяць прэтэнзіі – што тады? Локаць кусаць? Ганьба тады ўсім нам будзе. Ганьба. Валасы на галаве пачырванеюць ад сораму. А? А пра гэта ты думаў?

ЦЫТРУС. Калі курынага багацця самагон Верка ў дабаўляе, дык і мазгі курынымі робяцца, відаць... Не думаў. А можа быць, можа! Што, кажаш, у Амерыцы?

САЗУРА. А то ж! Жыццё, сусед, – рэч складаная. Хто б мог падумаць, што Зінчын Лёшка генералам стане. А?

ЦЫТРУС. Хаця праўда. Толькі сумняваюся я, што Марусіна барахло каму-небудзь у Амерыцы патрэбна.

САЗУРА. Наадварот! Наадварот! Там усе сквапныя, усе скупярдзяі, таму і багатыя. Гэта не мы, раскідоны. Так што прыляціць, будзь упэўнены, які-небудзь нашчадак, калі ёсць.

ЦЫТРУС. Ды што тут забіраць? Хату хіба? Дык да яе дакраніся, яна і рассыпецца... як і замок... Ды і хто з той Амерыкі ведаць будзе, што было ў Мар'ї? Дзе тая Амерыка, дзе мы! Няхай падмятаюць... (*Смяецица*). Дулю яны тут што адхопяць!

САЗУРА. Правільна. За табой са Страбой не паспееш.

З'яўляецица Страба.

СТРАЛА (*нецярпліва*). Дык колькі мне чакаць можна?! Смешна нават! Адзін чалавек у чарзе перада мной, а паўгадзіны ўжо стаю! Сорам мець трэба! У мяне ж куры галодныя недзе там!.. Учора да ўчастковага доктара менш стаяла ў чарзе...

ЦЫТРУС. Я, дарагуша, цябе б з задавальненнем... (*Паказвае на ўчастковага*). Але вось яму скажы...

САЗУРА. Колькі трэба, столькі і будзеш стаяць. Ці не прывыкла за сваё жыццё да чаргі? Паклічу! А цяпер, калі ласка, зачыніце дзвёры.

СТРАЛА (*выходзячы*). Гляньце вы на яго толькі! Я ж цябе помню вось такога... Саплівага... Нос вышірала сваім падолам, а ён, бачце вы!...

ЦЫТРУС. Можа, сусед, па чарцы... ды і ўвесь твой эксперимент? Згорнем, можа, а? І капцы яму, эксперименту. У мяне можна знайсці, калі добра пашукаць. Табе мая баба дасць.

САЗУРА (*самазадаволена, горда*). Гэта я ведаю. Мне яна, канешне, дасць... Але сёння нічога, акрамя эксперименту. Толькі ён. Давай, давай. Мундзірам даражку. Хаця і пенсія ў кішэні быццам...

ЦЫТРУС (*пазяхае*). Нешта мне ўжо спаць захацелася. Паслухай, а чаму тут, на гэтым эксперыменце, няма нашага калгаса? Карову ж калгас забраў. Калгас? Ці я са Страбой?

САЗУРА. Ну, калгас.

ЦЫТРУС. Вось і прыводзь сюды ўвесь калгас. Усю вёску. Ведаю, што не ўтопчуцца ўсе ў хлеў, дзе стаяла карова, а мне да гэтага якая справа? Эксперымент для ўсіх эксперымент! А то, бачыце, Цытруса рашылі абшчыпаць, як шкоднага пеўня, да канца. Усё, давай справядліvasць! (*Сядзе*).

САЗУРА. Ну, хопіць, хопіць. Не валяй дурня, Цытрус.

ЦЫТРУС. Як калгасу ў Мар'і можна, а мне – не. Х-ха! Разумнікі! (*Устаў, у руху*). І заўсёды так! І з ашчаднай кніжкай што зрабілі! Дзе маё, што мазалём зарабіў? Грошы дзе мае? Тысячы? Дзяржава абакрала. Яна. А вось каб я ў дзяржавы сцібрыў хоць бы сотню па тых грашах, мяне б і на Мар'іных памінках не было. Факт.

САЗУРА. Я начальнік маленъкі.

ЦЫТРУС. Маленъкія начальнікіш эксперыменты не праводзяць.

САЗУРА. Паўтараю для асабліва тупых: я маленъкі начальнік.

ЦЫТРУС. Ды пайшоў ты! Пайшоў! (*Адштурхоўвае Сазуру, які не выпускае яго з хаты*). Як адказваць – тады вы ўсе маленъкія начальнікі. Браць, дурыць народ – вялікія!..

САЗУРА. Наручнікі надзену.

ЦЫТРУС. Толькі ж і праўда крыўдна.. Калгас, значыць, можа карову забраць, а тэлевіzar я – не? Гэта што, яго, калгаса, уласнасць, карова? Вярнуць і яе тады ў хлеў, калі на тое пайшло. Вярнуць!

САЗУРА. Карова – жывая істота, яе карміць трэба. Ну, вернуць. Ты яе карміць будзеш?

ЦЫТРУС. Калі паставіце ў мой хлеў – з задавальненнем!

САЗУРА. Заладзіў, от жа заладзіў! Ну калгас жа – адзін! А вас, галадранцаў, колькі? Дзе ж на ўсіх кароў набярэшся?

ЦЫТРУС. З-за тваёй трывуны быццам бы і так.

САЗУРА. Думаць трэба, думаць! Я ўжо і сам не рады, што з табой звязаўся. Не, каб хто іншы тэлевізар украй, дык абавязкова ты.

ЦЫТРУС. Калі Мар'я жыла, то сена ёй на карову – во! Ад калгаса! (*Паказай дулю*).

САЗУРА. Зноў ты да каровы прычапіўся. Забудзь яе. Забудзь. Яна пайшла прамым ходам на мясакамбінат. На той, дзе ты на варотах стаяў...

ЦЫТРУС. Хоць бы Мар'я помнік за тыя грошы паставілі.

САЗУРА. На той помнік статак кароў трэба. Статак!

ЦЫТРУС. Брахня. Чыстая брахня. Танней сёння помнікі, значна танней. (*Скеміў*). Так, бяры, участковы, ручку і складай пратакол. Па-новаму... Запісвай, запісвай!...

САЗУРА. Я і так усё запомню, а дома, вечарам, аформлю пратакол... Раніцай падпішыцца пад сказанным.

ЦЫТРУС. Тады запамінай. Для якой мэты, пытаетце, я, Цытрус, рашыў узяць тэлевізар у Мар'я? Адказваю – для наступнай: каб выручаныя за тэлевізар грошы ўнесці на помнік суседцы Мар'я Кудзелькінай. Пойдзе так?

САЗУРА (*смяеца*). Ну, артыст! Ну, фантазёр! Так прыдумаць, а! Лоўка!..

ЦЫТРУС. Лачэй не бывае, згодны. Жыццё прымушае. На помнік суседцы! У поўны рост! І побач з ёй карова... А ў руцэ, значыць, даёнка... А?

САЗУРА, Ты ніяк хочаш сказаць, што і Страва... што і Страва на помнік таксама брала куфар? Каб прадаць яго, а грошы ў кацёл?

ЦЫТРУС. За яе не трываю адказ.

САЗУРА. Мы, здаецца, адхіліся. Працягвай следчы эксперымент. Я хаваюся, а ты дзейнічай і не тлумі мне галаву!..
(Хаваецца).

ЦЫТРУС. Я ўжо пра яго, па праўдзе сказаць, пра эксперымент той і забыўся, маць яго за нагу!.. *(У ролі рабаўніка).* Прыгнуўся... ага... клыпаю па хаце і думаю-рашаю, што прыхапіць. Тэлевізар на мяне і паглядзеў. Ён даўно на мяне заглядваўся, павінен сказаць. *(Пагладзіў тэлевізар).* Харошы мой, шэльма. Мой! Ён – мой! *(Узяў прасціну, закруціў у яе тэлевізар, узваліў на плечы).* Парадак. Не крыўдуй, Мар’я. Няхай у мяне будзе трывалы тэлевізары. Бог троіцу любіць. Стол на адной ножцы не стаіць. *(Выключыў лямпачку).* Трэба было б і лямпачку прыхапіць. Не забыць бы... *(Выходзіць).*

САЗУРА(*уключыў светло*). Прынята. Принята, Цытрус. Ты куды? Э-э-э! Тэлевізар! Вярніся!

ЦЫТРУС (*вярнуўся*). А куды цяпер яго? Пасля твойго, Сазура, эксперыменту?

САЗУРА. Пастаў туды, дзе і стаяў.

ЦЫТРУС (*трymае тэлевізар на спіне*). Дай перадыхнуць. Не дамоў жа нясу. “Пастаў туды, дзе стаяў”. Можна падумаць, што нам ад усяго гэтага лягчэй стане. Спываць захочацца. Асабліва абрадуеца Маруся, што яе тэлевізар знайшоўся, стаіць на тым жа самым месцы, дзе і раней, калі яна глядзела свае мексіканскія серыялы, і, засынаючы, бачыла сябе ў тых шыкоўных апартаментах, у прыгожым адзенні, кожны раз у новым... купалася ў басейнах разам з Рыкардо ці з Хуанам Карласам... ела рознае смакоцце... піла... Што яны хоць там п’юць, д’яблы? Не ведаеш, участковы?

САЗУРА. Пастаў, я сказаў, тэлевізар туды, дзе ён і стаяў! Парадак такі. Закон. Кодэкс.

ЦЫТРУС. Ну, паставіў... *(Сцёр рукавом пыл з вечка тэлевізара).* У хлеве майм запыліўся, халера!.. А экран, бач ты,

мая каза, Шурка... хто ж яшчэ можа... няйначай языком лізнула?
(Працёр экран). Кармлю тлустым харчам.

САЗУРА. І ты потым прыходзіў яшчэ некалькі разоў? Забраўсякеру, рыдлёўку, цвікі?

ЦЫТРУС. Шчыра?

САЗУРА. У абавязковым парадку.

ЦЫТРУС. Хацеў, але не паспей. Запіў. Таму не змог. А так бы забраў. Добра, што і запіў, а то давялося б паказваць, як тапор з-пад печы даставаў... Выпэцкаваўся б, як чорт... Які дурань прыдумаў гэты эксперымент?

САЗУРА. Дык ты запіў ці хлусіш?

ЦЫТРУС. Не верышь! Ён не верышь! Гэта на аб'екце я гаварыў, што хварэў тры дні, а табе гавару, што запіў. Хіба ж я не ведаю, дзе і што гаварышь? Я, спадзяюся, свабодны? Дык я магу ісці ці не?

САЗУРА. Патрэбен будзеш – выклічу. Дарэчы, дзе тваё сёння асноўнае месца працы?

ЦЫТРУС. Як дзе? Там жа...

САЗУРА. Дзе гэта “там жа”?

ЦЫТРУС. Хацеў сказаць: звольнілі і там жа. Па ўласнаму жаданню...

САЗУРА. З мясакамбінату?

ЦЫТРУС. У, калі тое было! Апошняе месца працы – будоўля. Аб'ект.

САЗУРА. За што адтуль турнулі?

ЦЫТРУС. За тое, што не паверылі...

САЗУРА. Як гэта? Раствумач.

ЦЫТРУС. Як? Ды вельмі проста. Прывезлі на будаўнічы аб'ект дзве бчкі белай фарбы. Вядомая справа, адну неяк жа трэба загнаць... налева, ага. Адна бочка наша, і не пярэчышь! А што ж прыдумаць такое, каб камар і носа не падгачаў. Мы хаця і універсітэтаў не канчалі, а таксама шурупім іншы раз. Так

сказаць, не лыкам шытыя. Загналі бочку, толькі так!.. А кабылцы, яна ў нас на аб'екце падвозіць тое-сёе, намазалі морду белым мелам... і траха падалей паставілі, каб прараб не мог разлічыць... А як толькі ён з'явіўся, адзін з нас... не буду казаць хто, а то і для яго эксперимент прыдумаеш, дык той адзін з нас і кажа прарабу: "Яўгенавіч, бяда! Кабыла бочку белай фарбы выпіла..." Вунь, маўляў, глянь... А прараб наш так і аслупянеў:"Хутчэй ветырынара клічце, а то здохне! На чым жа адвозіць-прывозіць будзем?" А той адзін з нас і заяўляе:"Ды не хвалюйся, Яўгенавіч, нічога з ёй не здарыцца: яна ж на мінульм тыдні машыну цэглы злопала - і нічога, жывая, як бачыш!.."

САЗУРА. Так і запомнім: бесспрацоўны.

ЦЫТРУС. Усё ж тэлевіzar не там стаіць... Каб ён больш нікога не дражніў, каб не спакушаў, я схаваю яго там, участковы, дзе і ты хаваўся... (*Узяў тэлевіzar, які хацеў схаваць ў другой палове хаты, і спатыкнуўся. З тэлевіzара выпаў нейкі скрутак*). Ё маё! Бляха! У-у-у! Сваёй смерцю ў нас не памрэш, пакуль ёсць майстры праводзіць следчыя эксперыменты!..

САЗУРА (*падняў скрутак*). Што тут? Зараз, зараз... (*Нервова ўскрывае скрутак, дастае паперы*). Паперы. Пісьмы нейкія ці што?

ЦЫТРУС. А я думаў – грошы... Ці варты было рызыкаваць, падаць? (*Раптам заўважае сярод паперак крыж, які участковы стараецца схаваць ад Цытруса*). Куды, куды хаваеш, участковы? Э-э, нельга так, нельга!..

САЗУРА. І зусім не хаваю. Але мушу папярэдзіць: ты нічога не бачыў.

ЦЫТРУС. Я?! И каб не бачыў?! Тады Цытрус не быў бы Цытрусам!..

САЗУРА. Разабрацца трэба... Тут столькі ўсяго... як у музеі... Карткі, дакументы старыя...

ЦЫТРУС. Паглядзець хоць можна?

САЗУРА. Пасля эксперыменту.

ЦЫТРУС. А давай памяняемся месцамі? Я буду міліцыянерам...

САЗУРА. А я кім?

ЦЫТРУС. А ты будзь ім таксама, але такім міліцыянерам, які хацеў замыліць крыж...

САЗУРА. На, трымай, каб не гаварыў! (*Падаў Цытрусу крыж*). А то і мяне злачынцам зробіш.

ЦЫТРУС. Як некаторыя асобы пры пасадах зрабілі мяне, між іншым. Бач ты, які крыж! Ды тут нешта і напісанна. А ён, выпадкова, не залаты?

САЗУРА. Таму і не балаболь нікаму пра яго. Разумееш?

ЦЫТРУС. Не. Яй-бо: не.

САЗУРА. Я сам разбяруся... у раёне пакажу, каму трэба...

ЦЫТРУС (*прысвіснүй*). Ну, блін, даеш! А калі там падменяць? Замест залатога падсунуць пазалочаны? Ці сам падсунеши?

САЗУРА. Ну, ты-ы! Ведай!..

ЦЫТРУС. А то я мала на свеце пажыў і нічога не бачыў і не чую. Крыж будзе ў мяне.

САЗУРА. Дай сюды! (*Працягнуў руку*).

ЦЫТРУС. Не прап'ю.

САЗУРА. Прат'еш!

ЦЫТРУС. Сказаў, што не, значыць, не!

САЗУРА. А з паперамі гэтymі як разабрацца? Хто тут у нас спецыяліст? (*Чытае*).

ЦЫТРУС. Я пакуру.

САЗУРА. Вярні крыж!

ЦЫТРУС. Каму?

САЗУРА. Мне.

ЦЫТРУС. А ты хто такі?

САЗУРА. Я табе так напомнню, хто я, што ты мяне ўсё жыпцё будзеш помніць!

ЦЫТРУС. Ты і так у маіх пячонках сядзіш.

САЗУРА. Пакуль пра знаходку – ні слова! А то і сапраўды шмат сваякоў і знаёмых знайдзеца!.. Улады разбяруцца... Зразумеў?

ЦЫТРУС. Ну, калі так...

З'яўляецца Страва.

СТРАЛА. Усё, маё цярпенне лопнула! Хопіць! Альбо зараз праводзіш свой эсперымент, альбо толькі хвост Стравы і ўбачыш!..

САЗУРА. Заходзь, цётка.

Цытрус моўчкі юркнуў з хаты.

(Услед Цытрусу). Далёка не адыходзь, Пятро Цітавіч!

СТРАЛА (здзіўлена). А што, Цытруса Пятром хіба зваць? Цітавічам? А я і не ведала. З чаго б так? А, участковы? З чаго б раптам і Пятром, і Цітавічам? З якога часу?

САЗУРА. З гэтага, з гэтага часу, калі так цікава. А цяпер твая чарга, Страва. Пррабачце, Клаудзія Стрэлынікава. Рабі ўсё так, як рабіла, калі крала куфар. Цюцелька ў цюцельку.

СТРАЛА (нясмела). Мне, між іншым, Мар'я абыцала куфар. Гэта трэба ўлічыць.

САЗУРА. Документ маеца?

СТРАЛА. Дык хто ж думаў, што яна так хутка ўцячэ?

САЗУРА. Няма. Ну вось, бачыш? Таму паверъшь цяжка. Ды хоць бы і паверыў я, а карысыці? Слова да справы не прышыеш. Так і Цытрус вунь мог сказаць: мне тэлевіzar яна завяшчала. І кожны! Так-так! І кожны!

СТРАЛА. Калі ж дужа мне куфар спадабаўся. Раскошны. Щыльны. А то ў шкап моль лезе... Усё жышцё я зайдросціла на куфар. I калі Мар'я памерла, так абрадавалася, так абрадавалася!..

САЗУРА (*разявіў ад пачутага рот*). Ты была рада, што Мар'я памерла?

СТРАЛА. Я не смерці абрадавалася – куфру. Божа барані! Божа!..

САЗУРА (*пракаўтнью таблетку*). Далей, далей. Я ўжо ўявіў вас у той момант...

СТРАЛА. Як толькі Мар'я памерла, я і месца падрыхтавала пад куфар... адразу... першай справай. Падмыла. Падмыла. У куточку. Пад бажніцай. Абрус падрыхтавала.

САЗУРА. А хто ж вам занёс гэты куфар?

СТРАЛА (*горда*). Адна-а! Адна, саколік. Ага, скажы каму, каб дапамог, дык ён да сябе зацягне. Народ такі. Адна-а!

САЗУРА. Тады пакажыще, як гэта вы рабілі...

Страла выходзіць і заходзіць. Пачынае хутка хадзіць па пакоі.

СТРАЛА. Што ж яшчэ прыхапіць? Ага! Не, гэта ў мяне ёсьць. Гэта таксама. Гэтага два... Не, толькі куфар. Я баба сумленная. Мне багата не трэба. Дадому яго, родненъкі куфар! (*Справае падняць куфар, але не можа. Яна яго і так, і гэтак – не атрымліваеца*).

Сазур а смяецица.

СТРАЛА. Што ж гэта? Чаму ж так? Як зразумець? Людзі! Я ж тады яго схапіла, нібы мех бульбы, і папёрла. А цяпер і з месца скрануць не магу.

САЗУРА. Хіtruеш, Клаўдзія Пятроўна. Хто з табой яшчэ быў? Хто? Прыйзвавайся. Не юлі.

СТРАЛА. Адна. Я ж сказала. Сама ўзяла і панесла.

САЗУРА. Бяры – нясі. Бяры, бяры!

СТРАЛА. А сёння не атрымліваецца. Не магу нават з месца скрануць. Вы ж бачылі... дзівосы нейкія.

САЗУРА. Дзівос на свеце не бывае, Клаўдзія Пятроўна.

СТРАЛА. Адам Карпавіч! Вы што, мне не верыце? Сама! Сама! I што гэта са мной? Ой! (*Схапілася за бок, прыгнулася*). Ратуйце... За Мар’яй іду... здаецца... Я яшчэ жывая, Адам Карпавіч?

САЗУРА. Не. Вы ўжо – там!.. (*Тыцнүү пальцам у неба*).

СТРАЛА. Жартуеце? Ой!.. (*Пахіснулася і ўпала*).

САЗУРА. I праўда яшчэ памрэ... Будзе тады мне за гэты эксперымент прачуханец. За самадзейнасць сваю. (*Mітысіца*). Вады... Вады-ы! (*Кліча*). Цытрус!

ЦЫТРУС (*з'явіўшыся*). Чаго, сусед? Што тут?... (*Убачыў Страпу на падлозе, перахрысціўся*). Вось і табе куфар спатрэбіўся... з чатырох дошак.

САЗУРА. Хутчэй вады! Бачыш?!

СТРАЛА (*ускочыла*). Дык што, калі б я, напрыклад, а, таварыш участковы, памерла ў ходзе вашага эксперыменту, то табе быў бы прачуханец? I свой экспрымент, атрымліваецца, сам прыдумаў? (*Цытрусу*). I вады, значыць, не было? I чатыры дошкі?..

ЦЫТРУС (*адчувае сябе ніякавата*). Во дае, а!.. Бачылі? Чулі? Гм! Хм!.. Халера ясная!.. Цябе нават калі і закапаеш, як Мар’ю, то ты яшчэ тъдзень лаяцца будзець.

СТРАЛА. Сплюнь. I ў цябе, старая торба, разуму, што ў таго дзіцёнка.

САЗУРА (*строга*). Хопіць! (*Вытрымаўны паўзаіку*). Што рабіць будзем?

СТРАЛА. А што? (Глядзіць то на участковага, то на Цытруса).

ЦЫТРУС. Пакажы ёй, Карпавіч, знаходку.

САЗУРА. Вунь ляжыць на стале. Бярыще... глядзіце...

СТРАЛА (падыходзіць да стала, асцярожна бярэ то адну паперку, то іншую, потым гартае кнігу, разглядае маленькую іконку). Адкуль? Адкуль усё гэтая?

ЦЫТРУС. А крыжык... вось ён. Не пратпіў. Як бачыш, участковы. Гэта не пратпіваецца. Святое таму што. Я да Наталлі адлучыўся, пакуль вы тут эксперыментавалі. Яна – інфарм-бюро: усё знае і ведае. Паказаў крыж, паказаў... Моўчкі пагрымала яго ў руках, нічога не сказала... Сказала толькі: зараз буду ўласнай персонай. Ну, можа трошкі не так сказала – як умее гаварыць бабка наталля, так і сказала...

СТРАЛА. Няўжо ў Мар' было?

ЦЫТРУС. Трэба думаць. Пачакаем Наталлю.

САЗУРА. Трэба ўсе гэтыя каштоўнасці перапісаць, а я ручку не ўзяў.

ЦЫТРУС. Каштоўнасці?

СТРАЛА. А ты што, Цыгрус, сумняваешься?

ЦЫТРУС. Гледзячы для каго... Па мне дык... А больш нічога ў яе там нідзе не засталося? Рабіла, казаць не буду, лікёрчык яна добры. Не пашкодзіла б. А то пасля ўсіх гэтих эксперымантаў ўроце перасохла.

САЗУРА. Ну, ну!

ЦЫТРУС. Слухаюся. Пачакай, Адам Карпавіч, пачакай!.. А як гэта ўсё яна ўпёrla ў тэлевізар? Ён што, не працуе? Вантрабы ў яго хоць ёсць там? Дазволь паглядзець?

САЗУРА. Не дазваляю.

ЦЫТРУС. Во як. А чаму?

САЗУРА. Ты ўжо і так вызначыўся больш няма куды.

ЦЫТРУС. Чым жа, таварыш участковы, таварыш сусед?

Страла працягвае разглядваць знаходку, яе, адчываеци, эста найбольш зацікавіла.

САЗУРА. Украў не толькі тэлевізар, але і ўвесь гэты царкоўны скарб.

ЦЫТРУС. Ты мне тут напрыпісваеш! Бач ты! Хіба я знаю, што там, у тэлевізары, усяго напакавана? Адам Карпавіч! Браў як звычайны тэлевізар. Нават у разетку не торкнуў, не ўдасужыўся пацікавіцца – працуе ці не? А па мне дык усё роўна – працуе, не працуе... Карабка будзе курам несціся. У гаспадарцы, як той казаў, усё спатрэбіцца.

СТРАЛА. Ну дзе ж там Наталля?

ЦЫТРУС. Клыпае. Скора будзе. Каня я ёй дапамог запрэгчы...

САЗУРА (зձіўлена). Якога... каня?

ЦЫТРУС. Дручок падаў прама ў рукі: едзь, Наталля!

САЗУРА. Ну і дзень сёння!

ЦЫТРУС. А хто, хто яго прыдумаў, дзень той?

САЗУРА. Хто ні прыдумаў, а справа не твая. Я на службе, між іншым.

ЦЫТРУС. Разумею, разумею. Служба дні і ночы. Але ж мне яшчэ ў сельсавет трэба. Тут мне настаўнік дапамог пісьмо адно нацарапаць... (*Дастаў з кішэні акуратна складзены лісток*). Гэта, грамадзяне-суседзі, не Мар'ін тэлевізар. Тут калі я адхаплю дык адхаплю – куш цэлы!

СТРАЛА (*не адрываючыся ад знаходкі*). Куш ці кукіш? Дулю па-нашаму?

ЦЫТРУС. За каго ты мяне, Страна, прымаеш? Газеты чытаць трэба, невукі. Навучыўся ў свой час – вось і спатрэбілася... Іншая грамаць дае гамаць. То-та ж! Як толькі атрымаю нямецкія маркі, запрашу да сябе на застолле. І цябе, участковы. Нават магу з тых грошай табе новае кола ў матацыкл

купіць. Не пашкадую. Пачакай толькі. Усяму свой час. Зачытай, Адам Карпавіч. Без акуляраў не бачу. (*Падаў Сазуру панерку*).

САЗУРА. Услых?

ЦЫТРУС. А чаго? Давай услых. Няхай усе чуюць, маць іх так!..

САЗУРА. «Даведка. Дадзена Гордзікаву Пятру Цітавічу, жыхару Слоніма, што ў гады акупацыі нямецка-фашысцкімі захопнікамі яго хата, прыдворныя пабудовы, жывёліна і птушка... карова, пяць авечак, бычок, васемнаццаць гусей, дваццаць чатыры курыщи, дзве свінні былі спалены і разрабаваны нямецка-фашысцкімі захопнікамі 14.8.1941 года.». (*Дойгі позірк на Цытруса*).

ЦЫТРУС. Уражвае?

СТРАЛА. Гэта ў вас у гады вайны было дзве свінні, пяць авечак?! Гэта ў вас усё тое, што напісаны, было ў вайну?!

ЦЫТРУС. Было.

СТРАЛА. І ты помніш, гад, колькі нават курэй мелася, гусей?

ЦЫТРУС. Захочаш маркі атрымаць – успомніш.

СТРАЛА. Брахло, а! Во брахло! Папыгтай у мяне сёння, колькі курэй маю, дык я што, скажу вам? А ён хлагшом быў у вайну, сраным гаспадаром нейкім там, і поміць?!

ЦЫТРУС. Усё чыста помню, Страва. Яй-богу.

СТРАЛА. Не кратай Бога, антыхрыст!

САЗУРА. Далей чыгтаць?

ЦЫТРУС. Ну а як жа!

СТРАЛА. Яшчэ і далей ёсць?

САЗУРА. «Другі раз, 25.XI. 1943 года, таксама была спалена новая хата з чатырох пакояў з прыбудкай, забралі карову, двух парсюкоў, адзінаццаць курэй і дзесяць гусей...».

СТРАЛА. Век пражыла з гэтым Цытрусам побач, а не думала і не гадала, што ён здатны на такую брахню. Ай-яй-яй-яй! Калі грошы запахлі, людзі губляюць і сорам, і ўсё на свеце!

ЦЫГРУС. Табе што, нямецкага шкада, дурніца? У іх і так з роту валіцца? Яны піхаюць, піхаюць сабе ў рот, а яно – назад, назад. Хоць колам пры. Ты б языком цмокала, Страва, каб у сваіх патрабаваў грошы, а я ж – у іх... Табе што, іхняга шкада? Чужога?

СТРАЛА. Во за што ўжо нашыя мне падабаюцца, што ў іх ніколі не возьмеш нават і тое, што табе па праву і належыць. Не тое што... Участковы, пагавары хоць ты з ім.

САЗУРА. Не магу. Слоў няма.

ЦЫГРУС. Эх вы, суседзі! Зайдросціце? Ну, канешне! Тут ёсць чаму зайдросціць. Шчасце, можна сказаць, вычыгай для сябе ў газэце... а вам, бачу, папярок горла яно, маё шчасце, становіцца. А не, каб парадавацца за Цыгруса, за суседа, за земляка. А? Ну дзе там і сапраўды Наталля? (*Забраў у Сазуры паперку, схаваў*). Газеты чытаць трэба !

САЗУРА. Навошта ж тады старэнкі тэлевіzar браў, калі будзе ў цябе столькі марак нямецкіх?

ЦЫГРУС. Э не-е! Лепш сініца ў жмені, чым журавель у небе.

СТРАЛА. Пачакайце! I я ўспомніла! I я!..

САЗУРА. Што?

СТРАЛА. I ў нас жа немцы...

САЗУРА. Таксама курэй паелі?

СТРАЛА. Ды паелі, каб ім тлумна стала! А куды... а куды, Цыгрустты з той паперчынай, якую нам участковы зачытваў, хочаш звярнуцца? А?

ЦЫГРУС. Табе скажы!

СТРАЛА. I заўсёды так. I заўсёды. Кожны думае толькі пра сябе.

САЗУРА. Супакойцеся вы, багацеі. У адным месцы ўжо ўзялі... возьмече і ў друпім, і ў трэцім.

ЦЫГРУС. Ты маеш на ўзвaze вось гэтую хату і нямеччыну?

САЗУРА. А ты здагадлівы.

СТРАЛА. Вы толькі бабу, безабаронную істоту, абдурьшъ можаце.

ЦЫТРУС. То яшчэ не вечар, участковы. Возьмем і тут сваё, і там.

САЗУРА. Тут, гэта дакладна, я табе не дам... А там?... Там – іхня справа.

ЦЫТРУС. Жыщё... жыщё называецца... Ні выпіць, ні закусіць... Ні ўзяць, ні даць...

САЗУРА. Чаму ж... даць можаш.

ЦЫТРУС. А што? Падкажы. З трох пальцаў? Зноў жа – каму?

САЗУРА. Закурыць... у каго... ёсць?

Непрыкметна для ўсіх з'яўляецица Пляменнік.

ПЛЯМЕННИК. У мяне ёсць. (Падыходзіць да Сазуры, частую цыгарэтай).

САЗУРА (узай, а потым вярнуў цыгарэту). Прабачце... Я мала куру. Ды і свае ёсць.

ПЛЯМЕННИК (схаваў цыгарэту ў пачак). Спатрэбіцца. Добры дзень! З гэтага, прабачце, трэба было б мне і пачынаць...

Яму не адказваюць.

СТРАЛА. Ходзяць тут усялякія!

ЦЫТРУС (нясмела). Прывет, калі не жартуеш...

САЗУРА. Хто такі будзеш? Не з нашых, бачу?

ЦЫТРУС. Нашы не кураць.

ПЛЯМЕННИК. З нашых. Толькі вось той-сёй сустракае мяне, бачу, не дужа прыветна, з недаверам... Здаецца, вам кепскага я нічога не зрабіў.

СТРАЛА. І добрага таксама.

ПЛЯМЕННІК. Дарую.

ЦЫТРУС. Прыймаецца.

СТРАЛА. Пачакай, пачакай! (*Прыглядаецца да Пляменніка*).

Быццам на кагосыці падобны, а на каго – не магу прыпомніць...

ПЛЯМЕННІК. Калі на каго і падобны, то на бацьку з маткай.
Можа і на суседа. Бывае і такое. Вы, я бачу, суседзі... маёй цёткі
Мар'ї... Я яе пляменнік.

САЗУРА. Што ж, будзь госцем...

ПЛЯМЕННІК (*здзіўлена-нахабна*). У хаце цёткі Мар'ї
госцем?!

СТРАЛА. А цёткі, да твойго ведама, шалапут, ужо няма.

ЦЫТРУС. Памерла, памерла, на вялікі жаль...

ПЛЯМЕННІК. Нам перадалі...

САЗУРА. І мне стала цікава. Каму гэта – вам?

СТРАЛА. Адказвай! Гавары!

ПЛЯМЕННІК. Бацьку. Маці. Мне. Мы ў Лідзе жывём.

ЦЫТРУС. Дык гэта ж зусім побач! А я ўжо спалохаўся, што з
Амерыкі нашчадак прыпёрся. Фу-у, халера! Дзякаваць Богу не! А
гэта ж побач Ліда!.. Слава табе, Госпадзі! (*Перахрысціўся*). А
нешта я цябе, землячок, першы раз бачу? Я, здаецца, успомніў,
хто гэта.. Яго бацька – Мар'ін брат... малодшы... Колька,
здаецца?

ПЛЯМЕННІК. Правільна! Так і ёсць!

СТРАЛА. Яны не радніліся. Чорны кот паміж імі прабег...

ПЛЯМЕННІК. Так, так... нешта разладзілася. Прыйехаў вось
паглядзець, што пасля цёткі засталося.

СТРАЛА. Спярша пацікавіўся б, як памерла цётка, ці
лёгка... цяжка... хто дамавіну майстраваў... Яму капаў...

ПЛЯМЕННІК. А што ў гэтым цікавага? Быт. Навошта
пытацца? На лаўцы ж не ляжыць...

СТРАЛА. Ай-яй-яй!

ЦЫТРУС. Чаго ты «айкаеш»? Гэта наш з табой, Стала, сённяшні і заўтрашні дзень...

ПЛЯМЕННИК. Вы... можаце мяне абрахаць, ненавідзець... але я павінен паглядзець, што тут засталося. Апошня і самыя непасрэдныя нашчадкі – мы! (Знаёміца з тым, што засталося). Тэлевізар я сабе ў інтэрнат забяру...

ЦЫТРУС (*плюнуў*). Прынёс, дурань, пень стары, на эксперымент!

СТРАЛА (*Пляменніку*). Можа, табе і куфар прыглянуўся?

ПЛЯМЕННИК. Гэты?

СТРАЛА. А больш тут і няма.

ПЛЯМЕННИК. А чаму? Моцны. Старым спатрэбіцца.

СТРАЛА (*села на куфар*). Толькі са мной. Не злезу. Адам Карпавіч, наган! (*Працягнула руку*).

ЦЫТРУС. У яго замест нагана агурак ды... кавалак сала. Далей маўчу...

ПЛЯМЕННИК (*дастаў з кішэні замок*). Можаш, цётка, не вартаваць. Я замок прыхапіў.

САЗУРА. Ведаеш, хлопец, бяры свой замок і шуруй, шуруй адсюль, дуй! А дзе вы былі са сваімі бацькамі, калі вось гэтая людзі...

Цытрус згроб усё, што вывалілася з тэлевізара і потайкам вынес з хаты. Непрыкметна вярнуўся.

(*паказаў на Цытруса і Страву*) тваёй нямоглай... паўсяляпой цётцы і агарод абраўлялі, і карову пасвілі, і дровы нарыхтоўвалі, каб старая ўзімку на печы не змерзла? Дзе?

ЦЫТРУС. Дзе, у цябе, у цябе пытгаюць? Яна, дарэчы, памерла, а мне засталася павінна бутэльку. За дровы. Можа, ты аддасі? Вярні, кажу, даўжок! (*Схапіў Пляменніка за грудзі*).

ПЛЯМЕННИК (*абараняеца ад Цытруса*). Пачакай ты, дзед!..
Што вы тут мне мараль чыгаеце? Мы – адзінныя нашчадкі. Мы.
Заўтра прыганю грузавік – і бывайце здаровы, жывіце багата!
Не ўкажаце.

ЦЫТРУС. Падла ты, падла! Скажы дзякую, што я занёс...
пазнач, участковы... качаргу... а то я б паказаў табе, дзе ракі
зімуюць. Прэч адсюль!

САЗУРА (*Пляменніку*). Ён правільна загадвае.

ПЛЯМЕННИК. Не пайду. Пасунься, цётка! (*Сей побач са Страпой*).

СТРАЛА. А яшчэ культурны чалавек. Модным адэкалонам
ваніш...

ПЛЯМЕННИК. Ваню, ваню!..

САЗУРА. Цыгрус! Клаудзія Пятроўна! Я бачыў, як вы жылі
побач з Мар’яй... як родныя людзі жылі. Часта бачыў вас на яе
агародзі... калі хварэла, то вы прыходзілі... даглядалі...
лякарствы прыносілі... Цыгрус вунь дамавіну зрабіў з уласных
шошак...

Ц Й Т Р У С. Для сябе бярог, між іншым. Слава Богу,
пранесла. Аднак снарады, зауважце, кладуцца ўсё бліжэй і
бліжэй...

С А З У Р А. Таму бярыце ўсё, што спадабалася вам тут.
Бярыце, бярыце!

ПЛЯМЕННИК. А па якому закону вы тут камандуеце? Хто
дазволіў? Ці, можа, пагоны ціснуць?

ЦЫТРУС. Я б на тваім месцы, участковы, не ведаю што!.
(*Ціснуў кулакі*). За образу!..

САЗУРА. Нічога, нічога... Мяне тут не было... Я нічога не
бачыў... (*Выйходзіць*).

ПЛЯМЕННИК. Выходзьце і вы ўсе! Выходзьце! Не аддам!
Нічога не аддам! Ачысціце хату, я сказаў!

ЦЫТРУС. Было не было! Пакуль Сазуры няма! (*Узяў тэлевізар*).

СТРАЛА (*узяла куфар*). Падняла... Падняла!

ЦЫТРУС. Гэта таму, што дамоў прэш!

ПЛЯМЕННИК (*сустракае Цытруса і Стralу на парозе*).

Куды? Я каму сказаў? Вы сур'ёзныя людзі ці дзеці? Хто вы? Куды прэцеся? Не пушчу-у-у-у! Маё-ё-ё! Наша-а-а!..

Прамень святла выхоплівае Мар’ю.

МАР’Я. Прапусці іх, пляменнік! Прапусці!..

Усе знерухомілі. Мар’я знікае. Цытрус і Стralа выходзяць. У пакой застаецца адзін Пляменнік. Ён, крыху павагайшыся, максама пакідае хату....

Э п і л о г

Каля куфра і тэлевізара стаяць Сазура, Цытрус і Стralа.

САЗУРА. Пытанні да мяне ёсць?

ЦЫТРУС (*рве сваю паперку, якую зусім нядайна чытаў усlyх участковы*). Не, няма. Ды я пажартаваў з пісьмом на дойчмаркі. Хаця – пачакай, участковы! (*Узяў тэлевізар, паказай усім, што там няма начынкі, адна толькі карабка*). Спазніўся я, аказваецца. Не зтымі, не з тымі ты, участковы, праводзіў следчы эксперымент. Цікава, як жа яны тады той крыж не заўважылі? Розуму не дам.

С Т Р А Л А. Успомніла! Мар’я ж новы тэлевізар купіла... незадоўга... з пультам.

Ц Ы Т Р У С. И мне нешта прыгадваецца такое... Вось бачыш, участковы?..

САЗУРА. Прашу прабачэння, калі што было не так. Усё, што знайшлі ў тэлевізары, перададзім, куда і трэба. А за тое, што ты, Цытрус, не пратпіў крыж, – хвалю.

ЦЫТРУС. Я ж.. я ж багата набрахаў табе, участковы... I пра мясакамбінат. I пра будоўлю... Чыстая брахня!..

САЗУРА. Ды ведаю.

Ц Ы Т Р У С. А чаму ж тады слухаў, разінуўшы рот на шырыню свайго пісталета?

С А З У Р А. Цікава было. Ты неблагі чалавек. I дзе працуеш, таксама ведаю... Не перадавік, але і не ў хвасце, як кажуць.

ЦЫТРУС. Табе , Адам Карпавіч, захацелася пабываць не месцы слонімскага Шэрлака Холмса, чаму тады я не могу пабываць у ролі доктара Ватсан?..

САЗУРА. Твая праўда, Пятро Цітавіч. Толькі ў нас камедыя атрымалася.

СТРАЛА. I дужа сумная...

ЦЫТРУС. Але нічогая!.. Будзе што ўспомніць!..

СТРАЛА. А куфар я вазьму, калі вы супраць не будзеце?

САЗУРА. Не будзем.

ЦЫТРУС. Я табе яго дамоў адтарабаню, Страна, калі сто грамаў нальеш?

СТРАЛА. Нясі. Так і быць, угаварыў. Хіба ж без вас, мужчын, пражывеш? Асабліва ў мае гады!..

Цытрус бярэ куфар, выносіць. Страна ідзе побач, стараецца дапамагчы яму, але толькі блытаеца пад нагамі.

САЗУРА. А я – на службу!.. (Казырнуў і знікае).

Канец.

ЖАНОЧЫ ВУЛЕЙ

Камедыя ў дзвюх дзеях

Дзейныя асобы:

М а м к і н.

М а м к і н а.

Д о к т а р.

І г а р а ў н а.

П я т р о ў н а.

С ц я п а н а ў н а.

А р к а ш к а (конь).

М і л і ц ы я н е р.

П ч а л я р.

П е р ш ы с а н і т а р – ён жа Міліцыянер.

Д р у г і с а н і т а р – ён жа Пчаляр.

Нашы дні. Калідор. Асноўнае дзеянне адбываецца ў бальнічнай палаце.

ДЗЕЯ ПЕРШАЯ

Перш, чым набярэцца свягло, чуваць нечалавечы крык, іржанне каня. І галасы...

1-ы г о л а с. Куды яго?

Р э х а . Куды яго? Куды яго? Куды яго-о-о?..

2-гі г о л а с. У пекла!

1- ы г о л а с. Ён жа ад Івана Іванавіча!

2 - гі г о л а с. А-а-а, тады ў рай!

Р э х а. У рай! У рай! У рай-й-й!..

Шум. Гоман. Стогн... Нарэшце успыхвае святло...

Калідор у алергалагічным аддзяленні балыніцы. Два санітары ўносяць на насілках хворага.

Першы санітар. Куды яго? Прымайце папаўненне! Ёсць хто жывы?

Другі санітар. Чалавек памірае! Сястра-а!

Першы санітар. Дзяжурная-я-я!

З'яўляецца Доктар, малады, прыгожы.

Доктар. Чаму раскрычаліся? Не на вуліцы ж. У нас ціхая гадзіна. Замест сястры – я, Доктар.

Другісанітар. Цяжкаваты, між іншым. Так, так! Куды несці?

Доктар. Слухаю вас.

Першысанітар. Як чамадан з цэглай. Селікатнай.

Доктар (*пільна ўглядвачца ў твар хворага*). Хвілінчуку! Хвілі!.. Дык гэта ён?

Другісанітар. Ён!

Першысанітар (*пакутліва*). Ён!..

Доктар. Щікавы выпадак. Вельмі цікавы. І рэдкі, прызнаюся.

Другісанітар. Рой пчол напаў на небараку. Конь загінуў, а чалавек – жывы!

Першысанітар. Каб конь столькі выпіў, і яго б ніякая трасца не ўзяла.

Доктар. Я з вамі згодны. Цалкам.

Другісанітар. Дык куды яго, Доктар?

Доктар. Першую дапамогу яму аказалі. Так?

Першысанітар. Вядомая справа!

Другісанітар. Нашпігавалі лекамі што трэба. Тыдзень спаць будзе.

Мамкін (бездапаможным, кволым голосам). Дык я ўжо што... багата дзён сплю? А, маладыя людзі?

Пачуўшы голас Мамкіна, санітары ад здзіўлення ледзьве не ўпусцілі наслікі з хворым.

Доктар. Асцярожней, асцярожней! Акуратней, сябры мае!

Першысанітар. Глядзіты, і лекі не бяруць.

Другісанітар. Жывучы. Даволі цікава.

Першысанітар. Дык куды яго, Доктар? Што вы гумку цягніце?! Цяжкі ж!

Доктар. Вось думаю. Хвіліначку. (Задумайся). Хвілінку. Адпадае... адпадае... адпадае.

Другісанітар. Пакуль у вас нешта адпадзе, то ў нас рукі – дакладна.

Першысанітар. На ўсе сто.

Доктар. Усе палаты запоўнены. Бітком. У калідоры пакласці не магу – самі бачыще... цесната. (Рашуча). Было не было. Рызыкнём! Пойдзем на эксперимент! За мной!

Санітары з хворым знікаюць.

Зацімненне.

У палаце. Тры жанчыны – Сцяпанайна, Пятровайна, Гараяна – заняты хто чым. Адна прыхарошваецца перад люстэркам, другая наладжвае транзістар, трэцяя папраўляе калготкі і любуеца сваёй нагою, якую агаліла даволі высока.

П я т р о ў н а. А калі шчыра, калі шчыра, жанчынкі, то ўжо і мужычка захацелася. Сапраўднага.

С ц я п а н а ў н а. Выдумаеш таксама. Лячыцца трэба. Не надта хворых баб мужычкі і любяць, дарагая мая.

П я т р о ў н а. А хто сказаў, што я хворая? Ты, Ігараўна?

І г а р а ў н а. Не, я нічога такога не гаварыла.

П я т р о ў н а. Бачыш, Сцяпанаўна? Яна не гаварыла. Так што не выдумляй бязглуздзіцу. Адпаучыць рашыла Пятроўна. Адпаучыць! Усяго-наўсяго! Ад сям'і. Ад мужа п'яніцы. Паглядзець захацелася, як яны там без мяне. А то, бач ты, то гэтае ім не так, то іншае. Уселіся на маёй шыі, як сабакі зімой на каналізацыйны люк. Цёпла! Утульна! I не баба я яшчэ, між іншым, а жанчына бальзакаўскага ўзросту. Не блыгашь!

С ц я п а н а ў н а. Калі ў мяне муж да слова пачынае прыдзірацца, як дайшнік да машыны, я ўжо ведаю: выпіць хоча, паразіт!

П я т р о ў н а. Не п'ю!

С ц я п а н а ў н а. Дзякаваць Богу! Хоць у адным выратаванне!..

П я т р о ў н а. Багата не п'ю. (*Вытрымаўши паўзу*). I мала таксама.

І г а р а ў н а. Добра, гляджу, вам, жанчыны. Ёсць з кім паспрачацца, ёсць каго можна і захацець. Ёсць каго і на шыю пасадзіць. А калі што, дык і мужа п'яніцам назваць...

П я т р о ў н а. А хто табе, Ігараўна, сказаў, што мне такога мужычка захацелася, якога ты маеш на ўвазе? Маўчыш?

І г а р а ў н а. Добра, што ты многа гаворыш.

С ц я п а н а ў н а (*збівае рытм гаворкі*). Жанчыны!

П я т р о ў н а. Муж ён нікуды не дзенецца. Тым больш мой. Ён бутэльку так моцна абхапіў рукамі, што не адарвеш. Ды і да маіх ног ён прывязаны, як камень да ног тапельца.

З'яўляеца Доктар.

Доктар. Сюр-прыз! Падрыхтуюцеся, жанчыны. Сюр-прыз! Заносьце, хлопцы!

Санітары заносяць хворага.

Сцяпана ўна. Ёшкіна маць!.. (*Успляснула рукамі*).
Мужыка! Бабы, мужыка к нам!

Пятройна. Не можа быць!

Доктар. Можа. Можа быць усё наш час.

Сцяпана ўна. Шанцуе ж некаторым жанчынам. Вось ёй, таварыш Доктар, захацелася... Пятроўне нашай... мужыка - ёй і падалі. Як адбіўную на скавародцы. Можна хоць на яго паглядзець, Доктар?

Пятройна (*прымаочы гульню*). Мне падалі, а яна разглядаецца будзе. Не атрымаецца. Кыш! Кыш!

Сцяпана ўна. А мне і адсюль добра відаць.

Пятройна (*разглядае хворага, незадаволена*). Хіба ж гэта мужык? Куды інваліда падсоўваецца, Доктар? Такіх і ў бальніцы, і за бальніцай... процьма... як карасёў у сажалцы.

Сцяпана ўна (*морицьца*). І я б так сказала: нічога харашага.

Доктар. Вось таму я да вас яго, жанчыны, і размеркаваў. Месцаў няма. Акрамя як у вас. Зразумейце правільна. Так што любіце і шануйце.

Пятройна. Хм, было б како любіць!

Сцяпана ўна. І я б так сказала.

Доктар. Так і быць, дамовіліся: дзянёк-другі няхай у вас паляжыць. За гэты час ён не акрыяе. Так што не бойцеся. Спіце спакойна. Не нашкодзіць.

Пятройна. А калі набедакурьшь?

П е р ш ы с а н і т а р (*ледзь не губляючы прытомнасць*).

Доктар!

Д р у г і с а н і т а р (*морицьцца, як ад болю*). Р...ратуйце!..

Д о к т а р. Вось на гэты ложак хворага. А потым мы яму падшукаем месца. Транзітам у вас, так-так.

С а н і т а р ы пераклалі хворага на ложак. Уздыхнулі.

П е р ш ы с а н і т а р. І шанцуе ж некаторым. Сярод такіх прыгажунь уладкаваўся.

Д р у г і с а н і т а р (*да Доктара*). Пытанні да нас ёсць?

Д о к т а р. Вы свабодныя ...

С а н і т а р ы выходзяць.

Д о к т а р (*да жанчын*). А ў вас да мяне?

С ц я п а н а ў н а. Пытанні, адчуваецца, усе наперадзе.

Д о к т а р. Магчыма, магчыма. (*Выходзіць*).

П я т р о ў н а. Паслаў нам Божа кавалак сыру.

С ц я п а н а ў н а. А прычым тут Божа? Доктар, Доктар паслаў. А шмандэлак гэтага сыру ладны. Паглядзіце на яго нос...

П я т р о ў н а. Нос можа хлусіць...

С ц я п а н а ў н а ... на губы растапыраныя...

П я т р о ў н а. Не губы – цадзілкі...

С ц я п а н а ў н а. А вочы – як у кітайца.

П я т р о ў н а. І дзе ён, цікава, з тымі пчоламі сустрэўся?
Такая зямля вялікая!..

С ц я п а н а ў н а. Ды гора і пчолам. Гора, дзеўкі. Няма дзе той нектар ім збіраць. Грэчку не сеяць. Усё астаняе атруцілі. Во і падвярнуўся ім дзядзька пасля дужа салодкага віна... пчолы і не разабраліся, мусіць, што да чаго. І накінуліся.

І г а р а ў н а (*мякка*). Спіць?

С ц я п а н а ў н а. Спіць. Добра яшчэ, што не храпе.
П я т р о ў н а. Хай бы паспрабаваў!

М а м к і н захроп.

П я т р о ў н а. Чулі? Захроп! Ды каб яму!.. Дайце што ў руکі! Дайце якую-небудзь паклю!.. Я яму рот заканапачу!..

І г а р а ў н а. Не трэба. Няхай спіць. Ён хворы.

П я т р о ў н а. У балыніцы ўсе хворыя... (*Успомніла, направілася*)... акрамя мяне.

С ц я п а н а ў н а. І я, здаецца, паправілася?

І г а р а ў н а. Тады памаўчице!

П я т р о ў н а. Глядзі ты на яе! Голас прарэзаўся!

І г а р а ў н а. І прарэзаўся.

С ц я п а н а ў н а. Калі ж і трэба чамусыці прарэзацца... Не перашкаджай ёй, Пятроўна.

І г а р а ў н а. Я яго буду тармасіць, калі захрапе. Вось так. (*Тармаснула, хворы замоўк*). Бачыце? І ўсё добра... і не трэба злавацца. А біць – нельга. Хворых не б'юць.

П я т р о ў н а. Наколькі мне вядома, не б'юць ляжачых.

І г а р а ў н а. Ён жа і ляжачы. І хворы. Ён і так, бедалажка, хапіў ліха.

С ц я п а н а ў н а. Ці не твой ён знаёмы, Ігараўна?

І г а р а ў н а. Дзесяці бачыла, а не помню дзе.

С ц я п а н а ў н а. Такія ўсе на адну фізіяномію... Адна і тая ж у іх гримаса! Фу-фу-фу! Фа-а! (*Паказала, якая грымаса, на сабе*).

П я т р о ў н а. Нічога, нічога – усё паправіма... Пазнаёміцца ніколі не позна. Тыム больш, я бачу, ты блізка да мэты. Накірунак узяла правільны.

І г а р а ў н а. Ніякіх мэт я не ставіла. Проста шкада...

С ц я п а н а ў н а . Пашкадуй, пашкадуй. Потым локці кусаць будзеш.

І г а р а ў н а (*насцярожана*). Ты пра што гэта, Сцяпанаўна?

С ц я п а н а ў н а . Потым даведаешся. Тады... (*Kівае на хворага*). А ён—булькач... Здаецца мне. Прафесіянал. Наглядзелася на яго, мне і мужыка перахацелася. Ну паглядзіце, паглядзіце, на што яны падобныя, гэтыя мужчыны? Ні твару, ні глянцу на шчоках. Яшчэ, чаго добра, паветра сапсуе. (*Здзівілася і сама свайму пытальню*). Бабы, а і праўда, калі пасля ўсяго выпітага... пукне? Гэта ж будзе друпі Чарнобыль.

П я т р о ў н а і С ц я п а н а ў н а адыходзяць падалей ад хворага.

П я т р о ў н а . Перахрысціся, Сцяпанаўна! Перахрысціся!

Ж а н ч ы н ы аздобілі сябе знаменнем. Акрамя І г а р а ў н ы.

П я т р о ў н а . Я... я ўцякаю. Гаварыце, кабеты, што каму трэба: бягута ў краму.

І г а р а ў н а . Мне.. а што мне трэба?

С ц я п а н а ў н а . Тоё, што табе трэба, у нашых крамах не прадаецца.

П я т р о ў н а . Да пары да часу.

І г а р а ў н а . Мне – нічога.

С ц я п а н а ў н а . Ведаем цябе. А тады будзеш глядзець на нас і слінкі пускаць. Як вярблюдзіца. Глядзі, Ігараўна, не прамахніся.

І г а р а ў н а . Худаць буду.

П я т р о ў н а. Худаць? Ну дае! Ну мочыць! Палундра! Ды ў цябе ж і так, акрамя цыцок па кулачку, нічога няма. Маслы адны.

І г а р а ў н а. Мне добра.

П я т р о ў н а. А мне, можна падумаць, ад таго, што табе добра, кепска? Ну, а табе, Сцяпанаўна, што? Заказвай. Ды хутчэй вы, хутчэй! Думайце-е!

С ц я п а н а ў н а (*выйтрымаішы паўзу*). Як тады.

П я т р о ў н а. Зразумела. Дык што, на дваіх? Ігараўна, будзеш?

Паўза.

П я т р о ў н а. Трэцяй, апошні раз пытаю... потым будзеш шкадаваць... трэцяй, будзеш?

І г а р а ў н а (*падае Пястроўне грошы*). Ды ўжо і ўгаварылі. Далучаюся. За кампанію, кажуць, і той - сёй павесіўся...

П я т р о ў н а. Чакайце. Як бы вы без мяне? (*Выходзіць*).

С ц я п а н а ў н а. Ты, здаецца, сёння, Ігараўна, дзяжурная?

І г а р а ў н а. Здаецца, я.

С ц я п а н а ў н а. Дык у чым справа?

І г а р а ў н а. Што, ужо?

С ц я п а н а ў н а. Ужо, ужо. А то, як заўсёды, будзеш корпацца ўвесь вечар... Пачынай стол сервіраваць. Бачу, заглядзелася на гэтага мужыка?

І г а р а ў н а. Дык я ж незамужняя, можа быць?

С ц я п а н а ў н а. А ён, можа быць, і нежанаты?

І г а р а ў н а (*весела*). Жонка не сцяна—можна і пасунуць.

С ц я п а н а ў н а (*сміецица*). Ой, трымайце мяне! Умарыла! Багата, гляджу, ты пасунула, што адна жывеш. (*Задрала нагу*, *апранае новыя калготкі, любуецца сваімі шчадротамі, і хворы*

павольна падымае галаву, захапляеца таксама). Ну, і як мая абнова?

М а м к і н. Проста... цуд! (*Апусціў галаву*).

С ц я п а н а ў н а (*здзіўлена*). Хто сказаў «проста цуд»? Хто... сказаў?

І г а р а ў н а (*не адразу, але ахвотна*). Ён... ён сказаў.

С ц я п а н а ў н а. Будзе жышь, паразіт! Можа рана мы яго спісалі з Пятроўнай?

І г а р а ў н а (*сарамліва*). Мужык жа... дзейнічае... яго вылечыць можна, відаць, жаночым целам?

С ц я п а н а ў н а. Не кожным. Не кожным, Ігараўна. Маім—так. Але іншым можна і забіць. Напавал.

І г а р а ў н а (*аглядае сябе і чырванее*). Не так ужо і можна... гэта дрэнна толькі, што аддзяленне ў нас такое, што душыцца нельга. Алергалагічнае.

С ц я п а н а ў н а. Хто хоча, той душыцца.

І г а р а ў н а (*наказвае на сябе, бы пырскае*). Духамі... так-так... духамі... мінуючы пятлю.

С ц я п а н а ў н а (*нагадвае*). Пра стол забылася, між іншым.

І г а р а ў н а (*спахапілася*). Ой, забылася! Я зараз. Зараз. Зараз. (*Накрывае стол*). Дапамагай, Сцяпананаўна. Хутчэй будзе.

С ц я п а н а ў н а. Я так і ведала, што без маёй дапамогі табе нуніяк!.. (*Дапамагае*).

Неўзабаве стол сервіраваны, а П я т р о ў н ы няма.

С ц я п а н а ў н а. Затрымліваецца нешта наша Пятроўна.

І г а р а ў н а. Звычайна — бы ракета. На першай касмічнай.

Г о л а с П я т р о ў н ы. Хто сказаў, што я затрымліваюся? (*З'яўляеца*). Калі такое было? Ды ніколі! И ніколі не будзе! Там,

дзе Пягроўна, там поўны ажур, там усё цвёце і пахне.
(Выстаўляе на стол бутэльку віна) Не бачу шклянак.

І га р а ў н а *(спахапілася)*. Ой, і праўда! *(Ставіць на стол шклянкі)*. Крышталёвыя.

П я т р о ў н а. А ў крышталёвых віно і гарэлку доўга трymаць нельга. Крышталь вылучае атругу. Наліў – выпіў. Каб не атруціцца.

С ц я п а н а ў н а. Выпіў – наліў.

П я т р о ў н а. За стол!

І га р а ў н а. А доктар... не загляне?

П я т р о ў н а. І яму нальем. У мяне там у сумцы яшчэ адна пляшка ёсць. Хопіць.

І га р а ў н а. Ён адмовіцца.

П я т р о ў н а. Сцяпанаўна, ты багата ведаеш мужчын, якія б адмаўляліся?

С ц я п а н а ў н а. Ніводнага. Ні-вод-на-га-а!

П я т р о ў н а. Трапляліся, праўда, што нічога не маглі зрабіць, але за дзела браліся з вялікім жаданнем і высокай баявой гатоўнасцю. Ігараўна, ты забываеш, што сёння дзяжурная. Што з табой, маладая ды незамуняя?

І га р а ў н а. Ой, і праўда! *(Напаўняе шклянкі)*. Калі ласка!

Ж а н ч ы н ы ўзялі шклянкі.

С ц я п а н а ў н а. За што?

І га р а ў н а. А што, хіба яшчэ ёсць за што? Не ведаю... за ўсё, здаецца, ужо пілі?

П я т р о ў н а. Можа, і пілі. Можа, і не. *(Раштам)*. А чаму б нам не выпіць за адзінага мужчыну? Які-ні-які, а ўсё ж – мужчына.

С ц я п а н а ў н а. Я не супраць. Ад мяне не ўбудзе, мне і не прыбудзе. Абы выпіць. Хоць за чорта.

І г а р а ў н а . Ой, і праўда! За яго... за мужчыну.

П я т р о ў н а . Акрыяе, ачухаецца, то, магчыма, і спатрэбіцца. Ігараўна, падпусціш?

Р а з а м . За мужчыну!

Выпіваюць. М а м к і н прыўзняўся, а потым апусціў галаву на падушку. Крэкнүў.

П я т р о ў н а . Добра, добра пайшло... Агурочки, агурочки бярыще. Свае. И памідорчыкі. Прыйзджаю на дачу, глянула на агарод, а мне і дурна стала: усё зарасло. И калі ж я, думаю, упраўлюся са сваім агародам. Не пазнаць, дзе і што пасаджана. Ага, здагадваюся: каларадскія жукі дзе поўзаюць—значыць, там бульба. И памідоры. Накапала я так - сяк бульбы, наварыла, натрэскалася... і заснула. А калі прадрала вочы, глянула на гадзіннік: «Ого! Дык ужо і на поезд пара!» И пабегла. А ўсё вырасла. Ну, не так, каб... але мне хапіла.

Ж а н ч ы н ы смяющца.

І г а р а ў н а . А ў мяне няма дачы.

С ц я п а н а ў н а . Шчаслівая.

П я т р о ў н а . Яшчэ як шчаслівая!

С ц я п а н а ў н а . Ні мужа, ні дачы. Не, ты вельмі шчаслівая, Ігараўна.

І г а р а ў н а . А я вам зайдрошчу. Праўда. Асабліва калі грам вып'ю. Як вось цяпер.

С ц я п а н а ў н а . Ну, калі я вып'ю, то ўвогуле нікому не зайдрошчу. Мне здаецца тады, што ўсе павінны мне зайдросціць.

П я т р о ў н а. Ты, Ігараўна, зайдросціць зайдросць... не забараняеца, але ж не забывайся і крышталёвия шклянкі напаўняць.

І г а р а ў н а. Ой, і праўда! (*Напаўняе*).

П я т р о ў н а (*ківае на Мамкіна*). Што, зноў за гэтага?

С ц я п а н а ў н а. Яшчэ не хапала! Замнога будзе. Крылы вырастуць.

І г а р а ў н а. А я б выпіла.

С ц я п а н а ў н а. I выпі.

П я т р о ў н а. Давайце за наша здароўе. Няхай яго будзе яшчэ больш.

І г а р а ў н а. Таксама добры тост.

С ц я п а н а ў н а. Пятроўна кепскіх тостаў гаварыць не ўмее.

П я т р о ў н а. Усё жыццё сваё свядомае, дарагія мае жанчынкі, на грамадскай працы. Усё жыццё. А гэта многае значыць. Асабліва, як вы заўважылі, навучылася тосты выдаваць і бегаць у гасграном. Камсамол, прафсаюз, ліга жанчын і тэ дэ і тэ пэ.

М а м к і н. Бацька Махно застрэліў начальніка станцыі Жмерынка—за доўгі тост...

І г а р а ў н а (*выпусціла з рук шклянку, тая ўпала на падлогу, але не разбілася*). Ой!.. Падняла шклянку).

С ц я п а н а ў н а. Будзе жыць, паразіт!

П я т р о ў н а. Фу -у, напалохаў. Ігараўна, мацней у руках шклянку тримаць трэба.

С ц я п а н а ў н а. Ну, за здароўе.

П я т р о ў н а. А то яшчэ што-небудзь скажа...

Выпілі. Закусваюць. І г а р а ў н а схавала ў тумбачку бутэльку. Заходзець Д о к т а р.

Д о к т а р (энергічна). Ну, як тут наш хворы?

П я т р о ў н а (абыякава). А, вы пра гэтага? (Ківае на Мамкіна). Варушыцца...

Д о к т а р. Гэта ўжо добра. Зрухі ёсць.

С ц я п а н а ў н а. Ад яго, адчувем, хутка папішчым, пяты вугал шукаць будзем.

Д о к т а р. Пакуль да гэтага справа дойдзе, мы яго ад вас забярэм. Не хвалюйцеся.

С ц я п а н а ў н а (інтымна). А калі прывыкнем? А калі нам без яго будзе, як без паветра?

П я т р о ў н а. Штотады, Доктар?

Д о к т а р (строга). Вы гэтыя нягеглыя думкі выкінцыце з галавы. Выкінцыце і забудзьце. (Рантам – здзіўлена). Што гэта ў вас твары такія чырвоныя? Ціск, можа, высокі? Даік чаму адразу ва ўсіх ,а?

П я т р о ў н а. Не, здаецца... ніхто не ціскаў.

С ц я п а н а ў н а. Ды не – цісне. Патрохі.

П я т р о ў н а. Калі патрохі...

Д о к т а р (сядае да стала). Трэба памерыць ціск. Абавязкова. Сядайце і вы, жанчыны.

П я т р о ў н а і С ц я п а н а ў н а селі. І га р а ў н а стаіць.

Д о к т а р паказвае І га р а ў н е на табурэт, што стаіць побач з ім.

І га р а ў н а (адчувае сябе ніякавата). Хіба ж я дурная, паабедаўшы, з вамі побач садзіцца?

П я т р о ў н а і С ц я п а н а ў н а пырскнулі смехам.

Д о к т а р. Хто першы? Зараз памераем ціск... (Раскладай настале танометр).

Рашучым крокам заходзіць М а м к і н а

М а м к і н а (*агрэсіўна*). Дзе, дзе ён?!

Усе, бы па камандзе, усталі.

П я т р о ў н а. Хто такая? І куды, старая торба, ты прыпёrlася?

М а м к і н а. Не куды прыпёrlася... і пара навучыща падбіраць слова... гэта вам мая парада, калі не хочаце мець плачэўны выгляд... А шукаю я свайго мужа! Мне сказалі, што ён тут. Гэта праўда?

С ц я п а н а ў н а. Паглядзі, гэта твой ці не твой.

П я т р о ў н а. Нейкага абшчыпанага-задрыпанага паклалі тут...

Д о к т а р. Вы, калі не памыляюся, жонка Мамкіна?

М а м к і н а. Жонка. А хто ж? Палюбоўніца, думаеце? Каб жа!..

С ц я п а н а ў н а і П я т р о ў н а ледзь прыкметна хмыкнулуі.

М а м к і н а. Жонка, жонка!

П я т р о ў н а варсанула пад нос I г а р а ў н е кукіш.

М а м к і н а. І чаму ён тут, сярод жанчын? Што за парадкі такія? Я ў вас пытаюся, таварыш Доктар?

Д о к т а р. Не было з чаго выбіраць. Выбіralі паміж трупярняй і нашым аддзяленнем. Аддзяленне перапоўнена. Калідоры вузкія... Што вы яшчэ хочаце ад мяне пачуць? І чаму,

не разумею, вы такая незадаволеная? Мужа вашага, можна сказаць, з таго свету вярнулі. І вось дзякуючы ім, жанчынам... таксама.

М а м к і н а (*уважліва прыглядаючыся да жанчын*). Та-а-ак! Яны ж яго згвалтуюць, такія кабылы. Доктар, што вы робіце? Да чаго вы скаціліся? Адумайцесь! Я... я не пацярплю! Гэта ж самае што ні ёсць абы што – пускаць казла ў агарод вартаваць капусту. Вы ж яго кінулі ў рай!

Д о к т а р. Калі з пекла, то і добра.

М а м к і н а. Не перабівайце. У тое гняздо кінулі, дзе ён можа навыводзіць Мамкіных бясконцу колькасць!

М а м к і н нешта блюзніць, махае раз-пораз рукамі на жонку, каб тая знікла.

М а м к і н а. Во, во, ён ужо і мяне гоніць. Бачылі? Не, вы, Доктар, толькі паглядзіце на гэтага сексапіла. Дачакалася. Фінал. Сямейныя алімпійскія гульні. Рым-Сеул.

Д о к т а р. Не хвалюйцесь, жанчына. Што ваш Мамкін можа?

М а м к і н а (*амаль жалобна*). Хаця праўда... што ён, Мамкін, можа? Але ж усё роўна шкада: законны муж!

Д о к т а р. Пакуль мы яго будзем калоць. Давайце пройдзем у ардынатарскую, там пагаворым.

М а м к і н а. Дык ён есці хоць можа?

П я т р о ў н а. Есці ўсе мужыкі могуць.

М а м к і н а. Не ў цябе пытаяю!

Д о к т а р. З лыжачкі. Там у нас халадзільнік у фае, пакіньце ежу... А кампот...

Пачуўшы пра кампот, М а м к і н прыўзняў галаву.

Д о к т а р . Пакінъце тут. Толькі без мёду. Ваш муж на яго цяпер доўга глядзець не будзе.

М а м к і н а (*выстаўляе на стол слоікі*). Дык ён што, і не гаворыць? Язык таксама пакусалі?

С ц я п а н а ў н а . Шаптаў трохі... але цябе ўбачыў – і зусім, здаецца, мову згубіў.

Д о к т а р . Так, так. Яна мае рацыю. Толькі слухаць можа.

М а м к і н а . Толькі слухае?

Д о к т а р . Так, так. Толькі слухае.

М а м к і н а . Тады слухай, слухач! Глядзі ў мяне, Мамкін! Поўным каб дамоў вярнуўся. Праверу: усю тваю гаспадарку у ванну апушчу. Будзе плаваць – галаву адкручу.

Ж а н ч ы н ы смяюцца. Д о к т а р і М а м к і н а выходзяць.

П я т р о ў н а (*таямніча-загадкова*). Ба-бы! Мне, здаецца, усё зразумела? Цяпер я ведаю, чаму ён, Мамкін, жывы, а конь капыты адкінуў. За - гар-та-ва-ны-ы! Што там рой нейкіх замучаных, замораных пчол супраць ягонай жонкі? Бачылі?!

С ц я п а н а ў н а . Цаца дык цаца. Можа нават, ён умысна морду і падставіў ім, пчолам, як пад струмень паветра, каб адпачыць ад яе, ад бабы сваёй? А?

І г а р а ў н а . Шанцуе ж некаторым. А тут адна...

П я т р о ў н а . Не прыкідвайся дзівачкай: адна! А куды ж твае хлопчыкі-дзевачкі падзеліся? Нараджала, хоць сама яшчэ і дзяўчынка...

С ц я п а н а ў н а . І сёння спаць іх будзеш укладваць?

І г а р а ў н а (*сумна*). І сёння. І заўтра. І паслязаўтра... Вось так, жанчыны. А больш... і радней у мяне нікога няма. Адна я. (Узяла ў тумбачы лялькі хлопчыка і дзяўчынкі, паклала на

падваконнік, нібы на ложак). Верка і Мішутка мае. (Пачаргова пацалавала іх).

П я т р о ў н а. Такіх дзяцей добра мець. Яны заўсёды... і ў шторм і ў штыль паслухмняныя. У любы час сутак, удзень і ноччу.

С ц я п а н а ў н а. І есці не просяць. А цяпер пракарміць – я табе дам! Цукеркамі, бачу, песціш... якім, пэўна ж, больш год, чым самой.

П я т р о ў н а. І не смецяць. Прыйгажосць!

І г а р а ў н а. А чаго, жанчыны? Я і шчаслівая з імі. Вярнуся з работы ў сваю халодную аднапакаёвую кватэру, а Верка з Мішам і сустракаюць мяне. Як брацік з сястрычкай.

П я т р о ў н а. І ў садзік не трэба за імі перціся на злом галавы. І ў школу не выклікаюць, як мяне – па тры разы на тыдзень. Цьфу!

С ц я п а н а ў н а. І форму купляць не трэба. І сшыткі. І падручнікі. Паслухай, Ігараўна, а ты разумнейшая за нас з Пятроўнай, разам узятых. Чэснае слова.

І г а р а ў н а. Ёсць з кім пагаварыць. Ёсць і каму паскардзіцца.

П я т р о ў н а. Толькі няма на каго.

П я т р о ў н а і С ц я п а н а ў н а ўкладкоўваюцца на начлег.

І г а р а ў н а. Ёсць з кім парашца. *(Лялькам).* Спіце, мае родненъкія, мае любыя. Спакойнай ночы. І я лягу, ваша мама. Побач. Няхай вам прыгожы, харошы сон прысніцца.

П я т р о ў н а *(забралася пад коўдру).* Я сваіх вундэркіндэраў так хутка і лёгка ніколі не магла спаць ў класцы.

М а м к і н *(просіць).* Піць, піць, піць!

П я т р о ў н а *(нервова).* Пачалося!

С ц я п а н а ў н а. У царкву не ходзіце, грэшнікі,—
атрымлівайце цяпер усяночную.

І га р а ў н а. Я, я падам! (*Поіць Мамкіна з бутэлькі*).

С ц я п а н а ў н а. А хто ж яму падасці тое, куды гэтая вада
потым павінна капаць?

Паўза.

С ц я п а н а ў н а. Таксама ты, Ігараўна?

І га р а ў н а (*паўшиэптам*). Усім спакойнай ночы... Да
раніцы... Спакойнай ночы!..

П я т р о ў н а (*ціха, але выразна*). И нас убаюкала, шэльма!

Усе, акрамя М а м к і н а, соладка пазяхаюць.

Зацямненне.

Раніца наступнага дня. У палаце, акрамя хворых, Д о к т а
р. Ж а н чы н ы ўсё яшчэ пад коўдрамі.

Д о к т а р. Як спаў ваш новы сусед?

П я т р о ў н а (*пазяхаючы*). Як дзіцёнак, які толькі што
нарадзіўся на свет белы. Нешта прамумкаў сабе пад нос – і
суцішыўся. А потым ужо як дарослы храпсці пачаў...

С ц я п а н а ў н а. А я і не чула.

Д о к т а р (*нахіліўся над Мамкінъм*). Хворы Мамкін! Вы
мяне чуеце? Спіць. І няхай. Яму цяпер, акрамя лекаў, і цішыня
патрэбна. Лекамі мы яго, вядомая справа, забяспечым, спакоем і
цішынёй, спадзялося,– вы.

П я т р о ў н а. Таварыш доктар, адварніцесь. Мы
апранаемся.

С ц я п а н а ў н а . Саромеемся... чамусьці.

Д о к т а р адварнуўся. Ж а н ч ы н ы апранаюцца.

С ц я п а н а ў н а . Яшчэ хвіліначку! Яшчэ!... Так, так.
Можна.

Д о к т а р павярнуўся да жанчын.

П я т р о ў н а . Ігараўна!

І г а р а ў н а . Ну, чаго табе?

П я т р о ў н а . Вось яна, таварыш доктар, нясе поўную адказнасць за пчаляра Мамкіна. Хопіць ёй з лялькамі забаўляцца. Пара ўжо звярнуць увагу і на ляльку больш высокай вагавай катэгорыі.

Д о к т а р . Толькі асцярожна звяртайце ўвагу. Мая вам парада. Беражыцца... каго – ведаецце...

П я т р о ў н а . Ды пайшла яна! Не такіх бачылі!..

С ц я п а н а ў н а . І не тут.

Д о к т а р . Мая справа вам даць параду. Карысную. Дарослыя – не маленъкія. (*Выходзіць*).

С ц я п а н а ў н а . А навошта нам, Пятроўна, той Мамкінай бергачыся? Хіба ж гэта мы вока на яе мужа паклалі? Вось яна, загадчыца дзіцячага садзіка, няхай і думае... (*Паказала на Ігараўну*).

І г а р а ў н а . А чаму... я? Калі я незамужняя, то на мяне і ўсе шышки, так? Мала таго, што ўсе суседкі да сваіх мужчын раўнуюць, дык і тут, у балыніцы, той жа сіндром.

С ц я п а н а ў н а . Той дром -тром, той!

П я т р о ў н а . Усе людзі аднолькавыя. Выключна.

І г а р а ў н а . Я ўжо пачынаю разумець, што ўсе людзі...

П я т р о ў н а. Не рассказвай, не рассказвай, мы і так ведаем,
хто яны такія.

М а м к і н (*гучна*). Піць!

І г а р а ў н а (*спахапіўшыся*). Зараз, зараз! (*Поіць Мамкіна*).

З'яўляеца М а м к і н а.

М а м к і н а. Стоп! Стоп, стоп! Без пабочных абыдземся!
Давай сюды! (*Вырывае бутэльку ў Ігарайны*). А жонка навошта?
Іш!..

П я т р о ў н а. Ну, калі толькі мужа з соскі паіць?..

М а м к і н а. Глядзі ты! Адкармілася тут на казённых
харчах! За словам у кішэню не палезеш.

П я т р о ў н а. А няма кішэняў. І ў Сцяпанаўны таксама.
Усе слова ў мяне на кончыку языка... (*Паказала язык*). А?
(*Дэмантратыўна паставіла на табурэт нагу, папраўляе
калготкі...*) А будзеш у пузыр лезці – згвалтуем, так і быць,
твайго гіцаля . Так і быць!

М а м к і н уважліва глядзіць на шчадроты П я т р о ў н ы.

М а м к і н а. Пакуль вы яго згвалтуеце, я яго прыб'ю, гада!
(*Ударыла мужа па галаве*). Ляжаць! Піць яму, нягодніку! Ледзь
жывы, а ўсё ў той агарод цаляеш, паразіт. (*Пятроўне*). А ты,
кабыла, выбрай месца, дзе можна свяціць галёнкамі, дзе – не.

П я т р о ў н а (*нахабна*). Няхай паглядзіць. Твае яму
абрыдлі, а мае, бачыш, паварочваюць шыю на сто восемдзесят
градусаў. Магу і вышэй... Падняць?

М а м к і н (*трасе галавой, махае рукамі*). Так, так, давай,
давай! (*За што зноў атрымаў па галаве*).

М а м к і н а. Ля-жаць! Ляжаць, сказала! Дык мне што,
нягоднік, тут і сядзець каля цябе?

М а м к і н. Не трэба! Не-не!

М а м к і н а. Зволыніцца і дзяжкурыць? Вартаваць?

М а м к і н. Хто сказаў?

М а м к і н а. Каравул выставіць? Маўчыш? Глухім прыкідваешся? Глухім і нямым? Перад жонкай?

М а м к і н . Дык гавару ж! Нешта..

М а м к і н а. Хітрун стары, а! А як толькі што блісне... хапаеш, нібы сарока тая. Напіуся? Хопіць, а то бяды наробіш. (*Паставіла бутэльку на тумбачку*). Я вярнуся, пацікаўлюся, як ты тут жывеш – пажываеш. На працу збегаю. Адзначуся... Але запомні: у буд не пойдзеш у мяне, Мамкін! Высячы на лбе! І не мылься. Не дам. Не дазволю, Мамкін! (*Знікае*).

С ц я п а н а ў н а (*уздыхнула*). Цяжкая ў цябе задача, Ігараўна. Ад гэтай бабы не адарвеш тое, што ёй належыць. Не адгрызеш.

М а м к і н. Не, не, можна!

П я т р о ў н а. Зубы паламаеш. Хоць, магчыма, там няма чаго і адгрызаць? Гэта глянуць трэба. Праверъшь. Я па пальцах вызначаю, калі даўгія... і там усё добра.

І г а р а ў н а. Дзе?

Ж а н ч ы н ы смяюцца.

П я т р о ў н а. Мамкін, пакажы руку!

М а м к і н. Мыў!

І г а р а ў н а. Ды хопіць вам, жанчыны! (*Адвярнулася да акна*). Завялі размову.

М а м к і н. Працягвайце, працягвайце! Я слухаю!..

П я т р о ў н а. Ды пайшоў ты !

М а м к і н. Куды?

П я т р о ў н а. А Ігараўна праўду гамоніць. Зусім мы, бабы, з разуму выжылі. І што на нас найшло? Хіба ж ласкі, дабрыні ў

нас паменела? Дык не ж. Усё гэта быццам бы пры нас. Як у салдата – аўтамат і падсумак. А ўсё пра адно і тое ж... як галодныя пра ежу.

С ц я п а н а ў н а. А больш няма пра што і пакалякаць. Пра кухню? Абрыдла тая кухня. Пра мужыка, які п'яны, бывае, прыпаўзае такі, што, здавалася б, раздавіла, як прусака? Ну, а пра што яшчэ нам пагаварыць, бабы? Хто падкажа?

М а м к і н. Пра што хочаце, пра тое і лагаварыце. Аднак мужчын, прашу вас, пакіньце ў спакоі. Ім і так дастаецца. Калі вайна якая, калі навальніца – каго порах нюхаць пасылаюць? Вас? Калі б так!

С ц я п а н а ў н а. І мужчынам дастаецца. І жанчынам . Усім хапае.

П я т р о ў н а. Што праўда, тое праўда. Іншы раз і паспрачаемся... з-за якой-небудзъ дробязі. А ці варта, калі задумацца, было адзін аднаму настрой псаваць, нервы? Помню, таксама паспрачаліся. Можа, дзесяты раз на дні. Даўно было. Ну, ці ж мала з-за чаго маглі пацапацца маладыя муж і жонка? Не размаўляем. Надзымуліся. А раніцай жа дамаўляліся паехаць у лес па грыбы. Прачнулся амаль адначасова – спалі ж, вядома, на розных ложках. Алег паставіў чайнік на пліту, пачаў галіцца. Я таксама моўчкі зрабіла некалькі бутэрбродаў, унесла з кладоўкі боты – дзве пары. Гумавыя. «Чай піць будзеш?» – асцярожна папытаў Алег. «Буду», – адказала я, не падкрэсліваючи прымірэння. Пілі чай моўчкі. Моўчкі сабраліся і ў лес. У дызелі больш глядзелі ў акно. Неўзабаве лес праглынуў нас абаіх. Першы паклікаў Алег: «Ва-ля!» Я адказала: «Я тут!» І на душы хораша, неяк цёпла – праўда! – зрабілася. Потым я паклікала: «Алеж-ка!» А тады толькі і было чуваць у tym лесе: «Ва-ля! Алеж-ка!» Ды так часта, што ўжо і людзі... рэдкія грыбнікі, відаць, пачалі здзіўляцца: чаго гэта яны, як маленькія? Ці не падурнелі зусім?

І г а р а ў н а. Шчаслівая ты, Пятроўна.

П я т р о ў н а. Я ведаю. Не схлущу, калі скажу: іншы раз спяваць хочацца.

С ц я п а н а ў н а. А чаму – іншы? А калі вось прама цяпер? А? Хто не дазваляе?

І г а р а ў н а. У бальніцы нельга.

П я т р о ў н а. Можна. Калі з галавой – усё можна, Ігараўна. Нават у кустах... На працэдурах. (*Заспявала. І песню падхапілі ўсе -- кволы голас падаў нават Мамкін.*)

Зацямненне.

У палаце адзін М а м к і н. Ён спрабуе ўстаць. З цяжкасцю, але атрымалася. Зрабіў некалькі крокоў. Чалавек і гэтаму рады.

М а м к і н (*радасна, гучна*). Жывы-ы-ы! Жывы-ы, людзі! (*Успомній*). А конь Аркашка? Дзе конь?

Чуваць іржанне к а н я.

М а м к і н. Жывы? И конь жывы? Няўжо? А на яго ж спярша рой, а потым, здаецца, на мяне? Ці як было?

З'яўляецца А р к а ш к а.

М а м к і н. Жывы?!

А р к а ш к а «Жывы». Як жывы? Я на аблоках. Вышэй за мяне толькі касманаўты.

М а м к і н. А як ты тут, на зямлі, апынуўся?

А р к а ш к а. Ты ж паклікаў, а я пачуў. Навошта зваў?

М а м к і н. Проста... цікава стала, што з табой. Нічога не помню. Памяць адбіла. Іншы раз нічога не помню пасля

ўчарашия... Толькі помню рой пчол... і гул... гу-гу-гу-гу-гу-гу... і як кудысыці праваліўся..

А р к а ш к а. Яны ж спярша на цябе накінуліся.

М а м к і н. Як? А не на цябе?

А р к а ш к а. На мяне потым, пасля таго, як ты дыхнуў на іх віном... не ўсім спадабалася віно... і накінуліся , шэльмы!

М а м к і н. Даруй, Аркашка. Ты мяне выручыў.

А р к а ш к а (*глыбока ўздыхнуў*). А калі я цябе не выручаў, гаспадар? Калі? Эх, ты! І п'янага прывозіў дамоў, і пабітага на горкі яблык. Помніш, як цябе мужыкі адчыхвосцілі? Задраўся ты.

М а м к і н. Ага. Помню. А як жа. Такое, Аркашка, лепш не ўспамінаць.

А р к а ш к а. Дрэнь ты, калі вып'еш, гаспадар. Гэта я табе, конь, гавару.

М а м к і н. Ну, ну, не так строга. Мы ж дружылі. Карміў цябе, паіў.

А р к а ш к а (*смяеца*). Чым карміў? Аўсом?

М а м к і н. Аўсом – не, няма аўса.

А р к а ш к а. Сенам. Зрэдку буракамі... а калі б карміў добра, дык я б ад пчол адбіўся. Абавязкова.

М а м к і н. Усе ж так кормяць.

А р к а ш к а. Як корміце, так і жывяце. Не сорамна так жыць?

М а м к і н. Ты ў мяне пытгаешся?

А р к а ш к а. У людзей.

М а м к і н. А чаму гэта ты раней не размаўляў, Аркашка? І мне весялей было б з табой. Пагаварылі б іншы раз. За жыццё.

А р к а ш к а. Ты б мяне тады ўгаварыў выпіць раз, другі... і пайшло-паехала-паймчалася б.... Вышвярэзнікі, лячэбніцы...

М а м к і н. А вось гэта – дулю. На гарэлку я скупы. Самому заўсёды мала. Чаму ты, Аркашка, не гаварыў раней, а, галава твая садовая? Шкада, шкада...

А р к а ш к а. Коні не размаўляюць.

М а м к і н. Ты ж размаўляеш.

А р к а ш к а. Толькі таму, што табе, майму былому гаспадару, захацелася мяне бачыць і слушаць. Бог выканаў тваю просьбу.

М а м к і н (*здзіўлена*). Бог? Вось дзе, аказваецца, у нас блат ёсць?! І ты – малайчына! Малайчына, Аркашка! Разумны ты. А я і ведаў, што Аркашка мой – конь што трэба. Добры конь. Золата!

А р к а ш к а. Ну што табе яшчэ сказаць, чалавек?

М а м к і н (*паціснүй плячыма, развёй рукамі*). Скажы што-небудзь. Калякні.

А р к а ш к а. Не што-небудзь, я скажу табе тое, што трэба. Я хачу цябе паставіць на калені. Прагну.

М а м к і н. Фантазіруеш? Дурыш? Я ж хворы.

А р к а ш к а. Вытрымаеш.

М а м к і н. Ніколі! Ні за што!

А р к а ш к а (*строга*). Лічу да трох! Р... раз!

М а м к і н. А што... а што будзе, калі не стану я на гэтыя самыя, ага... на маслы свае? Што будзе? Дыктуй умовы. Прапаноўрай.

А р к а ш к а. Тады ўбачыш. Замаўчы.

М а м к і н. Не, ты давай да канца... да фіналу рухайся... каб ведаў. Што, значыць, будзе са мной, калі не стану?

А р к а ш к а. Нічога пэўнага не будзе. Проста я прагну цябе паставіць на калені – і ўсё, і кропка.

М а м к і н. І толькі? І гэта – усяго?

А р к а ш к а. А што – мала?

М а м к і н. Стану, стану абавязкова, Аркашка. Твая воля. Толькі не сёння. Пакуль не магу. Павер. Зжалься. Ну, хворы,

хворы я! Ты можаш зразумець мяне? Можаш увайсі ў маё становішча?

А р к а ш к а. А багата ты ўваходзіў у маё, калі я быў жывы, рваў жылы перад тваімі капрызамі?

М а м к і н (*скрыжаваў рукі на грудзях, прыгнечаным голосам*). Даруй сваволыніка. Дурасліўца... даруй. Па руках?

А р к а ш к а. Былі б у мяне рукі. Так і быць, гаспадар: папраўляйся. А я вярнуся. Глытай таблеткі. Сядай на іголку.

М а м к і н. Не-не-не-не! Я – пас! Без наркотыкаў, без наркотыкаў! Ну, у цябе і жартачкі, Аркашка. Гляджу, не думай. И рэкламу таксама.

А р к а ш к а. Бывай, гаспадар. Хацеў я табе вушки нацерці, аднак, бачу, з цябе сапраўды нічога сёння не возьмеш. Акрамя аналізу. Адны вочы ды нос...

М а м к і н (*часта трасе галавой*). Ага, бывай. Прыходзь, прыходзь, Аркашка. Я табе заўсёды рады. Я цябе, Аркашка, буду помніць. Буду помніць, пакуль і жыву... Не забуду, як маму родную!

А р к а ш к а. Я на гэта і разлічваю. Забыць мяне ты не зможаш. Значыць, будзем сустракацца: я буду прыходзіць да цябе кожны раз, калі ты мяне ўспомніш. (*Знікае*).

М а м к і н. Ды пайшоў ты! Узляцеў на неба – і сядзі там. Дык не!..

А р к а ш к а вярнуўся.

А р к а ш к а. Зноў паклікаў, гаспадар?

М а м к і н (*апантана махае на Аркашку рукамі*). Не-не-не-не-не!

А р к а ш к а знік.

М а м к і н. А калі жонку ўспомню, што, і яна з'явіцца? Нене-не-не-не-е-е! Не! Толькі не яе! Толькі не яго! Хопіць ліха на маю галаву. Ох! Ух! Фу-у!

З'яўляецца І г а р а ў н а. М а м к і н спрабуе хадзіць. І раптам яму зрабілася кепска, каб не ўпасці, павісае на шыі ў І г а р а ў н ы. Так і стаяць.

І г а р а ў н а. Віншую

М а м к і н. З ... з чым, дарагая?

І г а р а ў н а. З першымі крокамі.

М а м к і н. Насустрач табе?

І г а р а ў н а. Не гаварыще глупстваў.

М а м к і н. Маўчу, маўчу. А за тое, што не дазволілі пляснуцца, што падтрымалі - дзякую. Вялікі, сардэчны мужчынскі дзякую. Дзякую!

І г а р а ў н а. Вы нарэшце зрабілі першыя... першыя... першыя крокі... пасля...

М а м к і н. Нараджэння?

І г а р а ў н а. Не, пасля смерці.

М а м к і н. А мне, прызнацца, і хораша... і цудоўна! Так і стаяў бы. Стаяць і стаяць! (*Матлян уй кулаком*). Да канца! Да перамогі! Да поўнай дэмакратызацыі! Стаяць, ядрона вош! І ніякіх!

І г а р а ў н а. Вы цяжкі. Надта. Для мяне.

М а м к і н. Палічышь не паспей, але было іх каля тысячы...

І г а р а ў н а. Каго... было? Жанчын у вас?

М а м к і н. Ды не – пчол.

І г а р а ў н а. А-а-а! Шкада.

М а м к і н. А пасля пчол яшчэ пацяжэў.

І г а р а ў на. Цікава, а якім жа вы былі да нападу пчол? Не ўяўляю.

М а м к і н. Усё гэта дробязі... мне цёпла з вамі... каля вас.
Вы, здаецца, добрая?

І г а р а ў н а (*адштурхоўвае Мамкіна ад сябе, але не груба*)
Ды хопіць вам! Хопіць у рэшце рэшт! Я хто вам – нянька?

М а м к і н (*упаў, спрабуе падняцца*). Вышэй бярыще.
Бярыще вышэй.

І г а р а ў н а (*дапамагае стаць на ногі Мамкіну*). Яшчэ чаго
не хапала.

М а м к і н. Вы – багіня. З усёй палаты... я заўважыў... а
вока ў мянетрапнае...

І г а р а ў н а. Яно і бачна – торгаецца увесь час. Цікае.

М а м к і н. Заўважыў... так-так... вы самая прыгожая...
абаяльная...

І г а р а ў н а (*падхапіла Мамкіна, які нахіліўся ў яе бок*). Ды
стойце ж вы! Як статуя!

М а м к і н. Стайць статуя... пасярод... так-так... пасярод
плошчы... І глядзіць сваімі безікамі абы - куды.... А мне не
ляжыцца і не стаіцца... Эх! Мне б!..

І г а р а ў н а. Чаго... чаго вам бы? А?

М а м к і н. Хутчэй бы прыйсці ў сябе. Ажыць. Ачухацца.

І г а р а ў н а. Вы і так вельмі хутка...

М а м к і н (*пратэстуе*). Не-не! Не ўсё варушыцца...

І г а р а ў н а. Вас, можа, пакласці... на ложак?

М а м к і н (*уздыхнүй*). А што гэта дасць?

І г а р а ў н а. А што вам трэба?

М а м к і н. Ну, што... ну, што мне, Мамкіну, трэба?

І г а р а ў н а. Рэкламная паўза?

М а м к і н. Вось іменна: рэкламная паўза!

Заходзіць М а м к і н а.

М а м к і н а. Хто, хто аб'явіў рэкламную паўзу? Гэта ты – Якубовіч?

М а м к і н (*яшчэ мацнай абхапіў Ігарайну*). Не аддавай мяне! Не карай смерцю! Я... я жыць хачу! Жыць! Пчолы не даканалі, дык вось яна... жонка даб'е-дадушыць. Я жыць хачу-у-у-у-у!

М а м к і на (*адрывала мужа ад Ігарайны*). Вярні мне мужа, мымра!

І г а р а ў н а. Бярыще... усяго бярыще. З вантрабамі. Чаго ты учапіўся ў мяне, як клешч інцэфалітны? Адпусціце мяне-е!

М а м к і н. Не аддавайце-е! Заступіцеся! Ратуйце! Адплачу! Аддзячыу!

М а м к і н а. Чым гэта ты, цікава мне, галадранец, аддзячыш? Што ў цябе калі было, акрамя кашля? Чмыхаўка!

М а м к і н. Галаву... галаву адвінціце!

М а м к і н а. Чым такую галаву мець, лепш без яе жыць!

І г а р а ў н а. А мая... а мая прычым тут галава?

М а м к і н. Выгрымаеш, абармот!

М а м к і н. Апошнія валасы павырываеце, бабы! Маць вашу так!... Жыць! Мамкін жыць хоча! Аднясіце мяне на ложак!

М а м к і н а. Не, я цябе пакладу на такі ложак, што табе ўсё жыццё мулка спаць будзе, паразіт!

М а м к і н. Ратуйце! Толькі не яна! Толькі не мая швабра! (*Вырваўся, упаў на ложак*). Спакойна начы, малышы! Дайце спакойна памерці. Ба-бы!

М а м к і н а. Бачыш... «бабы». У яго ўжо гарэм баб. Хутка ты па кругой сцяжынцы павіляй, кабель лысы! А я яму прыпёрла торбу... ледзьве рукі не паабрывала. Пі - еш. Вось! Дулю! А дзе астатнія?

І г а р а ў н а. Вы... вы ў каго пытгаеце?

М а м к і н а. Ён што – праўду скажа? У, гад! (*Замахнулася на мужа*).

І г а р а ў н а . Калі вам так цікава, то ўсе нашы... астатнія... на працэдурах.

М а м к і н а . У вас, я бачу, працэдуры ідуць поўным ходам. Удзень і ноччу. У любы час сутак. Вахтавым метадам.

І г а р а ў н а . Так, так...

М а м к і н а . А я што кажу? Ну, і колькі ж ты тут ляжаць будзеш, труценъ?

М а м к і н . Паступіць каманда – выканаю...

М а м к і н а . Каманда паступіць у бліжэйшы час. Чакай. Не дазволю, каб цябе зусім, цалкам усмактала дрыгва гэтага баб'я. Не дазволю! Чуеш мяне?

М а м к і н (*перапалохана*). А як жа! А како ж?

М а м к і н а выходзіць.

М а м к і н (*падняў галаву*). Пайшла?

І г а р а ў н а (*амаль злосна*). Ды пайшлі б вы разам!.. Тут лячыцца трэба, а з тваёй жонкай хвароб начапляеш на сябе і такіх, пра якія ніколі і не чула.

М а м к і н . Галоўнае – не хвалявацца. Галоўнае – лячыцца.

І г а р а ў н а . Вы, мне здаецца, ужо амаль і вылечыліся.

М а м к і н . Дзякуючы вам, жанчынам. Дзякуючы вам. Усе пілюлькі і мікстуры я калекцыянірую. Мяне лечаць зусім іншыя лекі... Вашы ўсмешкі... цёплыя слова... ваши абрысы... (дэмансфруе)... у гармоніі... і не пратэстуйце, не будзіце ў мяне альпініста: ад вас я ў горы не пайду. Ніколі.

І г а р а ў н а (*паставіла нагу на табурэтку, агаліла яе вышэй калена, аглядзе тое месца, дзе алергія*). Мне зараз добра знаёма, што вас, мужчын, лечыць, а што калечыць.

М а м к і н (*усміхаючыся*). Так, так... у першую чаргу... так-так!.. Заменіць усе лекі адразу... Стойце, стойце так! Не

варушыцца! Не хавайце! Не рабіще глупстваў! Гэта.. прыгожа!
Вельмі нават!

І г а р а ў н а . Толькі дзеля вашай хутчайшай папраўкі,
Мамкін. Ну, хопіць? Чым не пагрэбуеш, каб чалавек быў у
добрыйм настроі, арлом? Наглядзеўся?

М а м к і н (*рашича махае рукамі*). Не-не-не! Яшчэ! Мне
мала! Гэта не надакучвае. Не наб'е аскоміну... не наб'е..

З'яўляюцца М а м к і н а і Д о к т а р.

М а м к і н а (*Доктару*). Ну, бачылі? А што я гаварыла?
(*Строга*). Вы, пытаюся, бачылі, чым яны тут займаюцца?
Эротыкай! Гэта – удзень. А ноччу? Вы стаіце каля іх ноччу,
доктар?

І г а р а ў н а . Няхай не таращчыць вочы. Я не прымушаю
вашага мужа пікіраваць вачамі на мае ножкі.

М а м к і н а . «Ножкі». Тут не ножкі – кумпякі.

Д о к т а р . Разбярэмся, спадарыня Мамкіна. Разбярэмся.
Да таго, пра што вы думаецце, не дойдзе.

М а м к і н а . Упэўнены?

Д о к т а р . Верце мне. (*На вуха Мамкінай*). Я даю яму
таблеткі, каб не хацелася...

М а м к і н а . А як праверъшь, яны дзейнічаюць ці не?

Д о к т а р . У суботу... Не ў гэтую – у наступную. Паправіцца
– і, калі ласка, на выхадныя...

М а м к і н а . Столкі чакаць? Вы нічога больш разумнага
прыдумашь не маглі?

Д о к т а р . Больш нічым вам дапамагчы пакуль не магу.
Прабачце.

М а м к і н а (*строга*). А калі, нарэшце, яго перавядзене ў
іншую палату?

Д о к т а р. Абяцаю: заўтра. Заўтра. Выпісваецца ў нас адзін хворы.

М а м к і н а. Да заўтрашняга дня ён можа наламаць тут шмат дроў. Дрывасек яшчэ той. На ўсю зіму нарыйхтуе паліва...

Д о к т а р. Ну, а што вы параше?

М а м к і н а. Я? Я б яго хутка вылечыла! Я б яму паказала, дзе ракі зімуюць! (*Гружнула кулаком па стале*). Ух, абразіна-а!..

Д о к т а р. Дазваляю – забірайце яго дадому. Хоць зараз.

М а м к і н (прастагнаў). Не-не-не-не-е-е! Не забівайце! Пашкадуйце-е! Змілуйцеся-я!

Д о к т а р (*Мамкінай*). Ну, вось... Чулі?

М а м к і н а. Ды ён прыкідвацца майстар.

Д о к т а р. Просіць жа хворы. Што я могу парабіць? Такая ў мяне работа – заўсёды бышь на баку хворых. Прабачце. (*Выходзіць*).

М а м к і н а (*услед*). Вы аб гэтым пашкадуецце! Успомніце мяне!

М а м к і н (*гучна*). Ідзі дамоў!

М а м к і н а. Але не думай, што тут ты будзеш распутнічаць. І не мылься. Усе сродкі задзейнічаю, каб за табой сачыць. Помні! (*Выходзіць*).

І г а р а ў н а. Я вам не зайдрошчу. Пчолы пакусалі – гэта, выісвятляеца, паўбяды... вылечыць можна.

М а м к і н . Пчолы – гэта дробязі, так -так.

І г а р а ў н а. У гэтым я таксама пераканалася.

М а м к і н . Тут адна пчала ненажэрная грызе ўжо трышаць гадоў, і чаму я жывы яшчэ – rozумu не прыкладу?

І г а р а ў н а. І я.

М а м к і н . Не, ну шчыра – як жыву? Адкуль сокі бяру? Энергію? Моц? Хто... хто падкажа? Шапніце, людзі! Буду ўдзячны.

І г а р а ў н а. Я затрудняюся...

М а м к і н. Што прыдумаць?

І г а р а ў н а. Мне здаецца, прыдумваць ужо нешта позна.
Дзеці ёсць?

М а м к і н. Не пустацвет. Сын і дачка. Лёня і Люся.

І г а р а ў н а. А ў мяне Вера і Міша... (*Паставіла нагу на табурэтку, гладзіць хворае месца*).

М а м к і н (*захапляецца*). Жыць... жыць... жыць!!! Да д'ябла пчолы! Няхай яны жывуць самі па сабе, а мы – самі! Ура-а-а! Няхай жыве і квітнене жаночы вулей!

І г а р а ў н а. Цішэй, цішэй. Не так гучна. Жонка ваша, крый Божа, пачуе – і будзе тут як тут. Сабе ж нашкодзіце, а не пчолам.

М а м к і н. Вы, як заўсёды, маецце рацыю, чорт пабяры! А вас, прабачце, як зваць-велічаць?

І г а р а ў н а. А гэта вам абавязкова?

М а м к і н. Хацелася б... як-ніяк – суседзі.. па палаце, але ж... Будзе што ўспомніць.

І г а р а ў н а. Ігараўна. Усюды і ўсе мяне называюць так. Іншы раз – Юліяй.

М а м к і н. О! Ю-лі-я! Юлей... вулей... Вулей... Юлей... Так лепш. Больш рамантычна. «... потому что наша Юлька наш комсорг и наша первая любовь».

І г а р а ў н а. Чула. І спявала. Сама пра сябе.

М а м к і н. А я – Валік.

І г а р а ў н а. Вельмі прыемна.

М а м к і н. І мне.

І г а р а ў н а. Ну, і што далей?

М а м к і н. А што?

І г а р а ў н а. І мне цікава... што?

М а м к і н. А дзе ўсе астатнія?

І г а р а ў н а. Пястроўна са Сцяпанаўнай?

М а м к і н. Так -так! Зразумела!

І г а р а ў н а. Яны, хутчэй за ўсяго, у суседні лес пайшлі на працэдуры.

М а м к і н (*здзіўлена*). І там, у лесе, лечаць?

І г а р а ў н а. Вядома. Каму дзе і якія лекі дапамагаюць. Адным у палаце, як вось вам...

М а м к і н (*папраўляе*)... табе, табе. Як вось «табе». Мы ж на «ты».

І г а р а ў н а. Няхай будзе і так. Каму ў палаце лекі дапамагаюць... найбольыш актыўна дзейнічаюць... каму на свежым паветры... пад кусцікам.

М а м к і н. Мне не дапаўзці...

І г а р а ў н а (*смяеца*). Ляжы ўжо, паўзун. А то жонка перахопіць... паўзучага, тады дакладна ад цябе нічога не застанецца. Адно імя хіба што – Валік? Ці ролік?

М а м к і н. У такім стане, згодны, я не адаб'юся. Раскажы пра сябе, Юля.

І г а р а ў н а. Навошта?

М а м к і н. Мне цікава.

І г а р а ў н а. А мне пра цябе – ніколечкі.

М а м к і н. Крыўдзіш. Хворага чалавека крыўдзіш. Як можна, Юля?

І г а р а ў н а. Не ўвесь жа час мне нагу агаляць... ад вялікай дозы лекаў атруціцца можна...

М а м к і н. Ад гэтых... не-не. Ад гэтых – ніколі. Раскажы пра сябе, Юля.

І г а р а ў н а. Не бачу сэнсу! (*Выходзіць*).

М а м к і н (*услед*). Ды ўсе вы адноўкавыя, бабы-ы! Вам бы толькі злопаць мужыка. З вантрабамі. Ам-ам-ам!

З а ц я м н е н н е.

Калі набярэцца свягло, бачым у палаце ўсіх ж а н ч ы н.
Яны займаюцца хто чым. М а м к і н ляжыць.

М а м к і н. На працэдурах былі?
П я т р о ў н а. Так. На кустатэрапії.
М а м к і н. Новая, ці што, працэдура?

Ж а н ч ы н ы гучна смяюцца. Акрамя І г а р а ў н ы.

С ц я п а н а ў н а (*Мамкіну*). Першакласнік!
П я т р о ў н а. Двоечнік! Скажы дзякуюй пчолам, пчаляр:
дзякуючы ім ты пачынаеш пазнаваць сапраўднае жыццё.

С ц я п а н а ў н а. Хочаш, Мамкін...
І г а р а ў н а (*з папрокам*). Яго, між іншым, Валікам завуць.
Валянцінам.

С ц я п а н а ў н а (*глыбока ўздыхнула*). Будзем ведаць.
Хочаш, Валянцін-Валік, я табе скажу, што такое кустатэрапія?

М а м к і н. А як жа!
С ц я п а н а ў н а. Толькі на вушка.
П я т р о ў н а. Ды кажы ўслых!
С ц я п а н а ў н а. Не, не рашаюся. Лепш на вушка.
(*Адцягнула вуха ў Мамкіна і нешта шэтча*).
М а м к і н (*прыўзняўся, глядзіць на жанчын доўгім і нямым позіркам*). А... а... а... мая таксама часта ляжыць у бальніцы.
Што, і яна ходзіць на гэтыя працэдуры?

Ж а н ч ы н ы смяюцца. Акрамя І г а р а ў н ы.

П я т р о ў н а. А ты, Валянцін, у яе папытай.
С ц я п а н а ў н а. Хто ж прызнаецца? Ды мяне муж няхай
калённым жалезам дапытвае – маўчаць буду, як рыба.
М а м к і н (*прастагнаў, нібы ад болю*). Ка-бы-лы-ы-ы! (Лёг).

П я т р о ў н а. А будзеш, грамадзянін Мамкін, зняважаць, выкацім цябе разам з ложкам у калідор. Выселім. Гэтага дабіваешся?

М а м к і н. Не, не! Яшчэ чаго! Яшчэ чаго! Выдумаеце!

С ц я п а н а ў н а. Глядзі ў нас. Мы такія.

П я т р о ў н а. За намі не стане.

І г а р а ў н а. Чаго гэта вы да чалавека прычапіліся? Не сорамна?

П я т р о ў н а. Гляныце, яна ўжо перабегла ў лагер пакусанага і знявечанага пчаліным роем.

І г а р а ў н а. І перабегла. А чаму – нельга?

С ц я п а н а ў н а. Можна і перабегчы. Толькі небяспечна. У розных вагавых катэгорыях ты з яго жонкай, Ігараўна. Затопча. Як слон чарапаху.

І г а р а ў н а. Няхай паспрабуе!

М а м к і н. Прашу пра Юлю... (*Ігараўне*)... як па-бацьку?

І г а р а ў н а. Ды памаўчы ўжо хоць ты!

М а м к і н (*ярышыца*). Не, не буду! Я не такі! Не дазволю!

С ц я п а н а ў н а. Ды мы ўжо ведаем, наглядзеліся, які ты.

П я т р о ў н а. Смелы, сказаць няма чаго.

С ц я п а н а ў н а. Ад пчол, і тых не адбіўся.

М а м к і н. Трапіліся б вам яны! Хацеў бы паглядзець!..

І г а р а ў н а рашуча выходзіць.

М а м к і н. Давялі жанчыну, даканалі. Эх вы, жанчыны, дочки - мамы!

П я т р о ў н а. Слухай, пакусаны, ты пакінеш нас у спакой ці не? Матай на вус: дзе больш баб, там аднаму мужчыне няма чаго рабіць. Вырвем, як пустазелле. З корнем. Ты гэтага хочаш?

М а м к і н. Я не дамся. Прынцыпова не пайду.

С ц я п а н а ў н а . Пашчакочам – сам пабяжыш. З прыскокам.

П я т р о ў н а . Можа, цяпер? Навошта марудзіць? (*Вось-вось накінеца на Мамкіна*).

С ц я п а н а ў н а . Не трэба: ляманту наробіць. Ну яго! Пакінь.

П я т р о ў н а пераапранаеца. М а м к і н прыўзняўся, назірае.

П я т р о ў н а (*Мамкіну*). Глядзі, глядзі... напаўняйся лякарствамі, таму што таблеткі адмянілі. Лячыся, сурок!

С ц я п а н а ў н а . Уколы, чула, таксама. .. адмянілі.

П я т р о ў н а . Адным словам, лячыся, пакуль мы ёсць. Бясплатныя.

М а м к і н . Ага. Ага. Я вось іншы раз думаю...

С ц я п а н а ў н а . А думаць трэба заўсёды.

М а м к і н . Не пратое. Не пратое. Я вось іншы раз думаю, чаму так прыцягваюць нас, мужчын... ваншы... так, так... шчадроты... канфігурацыі? Чым бяруць?

П я т р о ў н а . Калі ты мужчына, то павінен ведаць.

С ц я п а н а ў н а . А пытгаецца ў нас, а?

П я т р о ў н а . Дзівакі гэтых мужчыны. Трусы. Падвопытныя.

С ц я п а н а ў н а . Не кажы, Пятроўна. Усё жыщё чамусыці вучашца, вучашца...

П я т р о ў н а а паміраюць дурнямі. Ай-яй-яй-яй!

М а м к і н (*агрэсіўна*). Ну-ну! Паасцярожней, я б сказаў, на паваротах. Не пасміхайцеся. Не трэба. Што, працэдуры няўдала прайшлі, таму агрэсіўныя, як тыгрыцы? Тады паўтарыще. Ці ў іншым прычына?

П я т р о ў н а . Ды пайшоў ты... казёл!

С ц я п а н а ў н а (*Мамкіну*). Бачыш, давёў Пятроўну? Злой стала Нервовай. Твая работа, Ва-лян-цін! Твая!

М а м к і н. Я нічога не могу сказаць кепскага вам... за сеансы целатэрапі... Не пакрыўджены. Задаволены.

С ц я п а н а ў н а. Добра прыдумаў – «сеансы целатэрапі». Здорава! Таленавіты, чорт!

М а м к і н. Калі ёсць кустатэрапія, то, відаць, мае права на існаванне і целатэрапія.

П я т р о ў н а. Нарэшце зразумеў, што кустатэрапія -- рэч!

С ц я п а н а ў н а (*пагладзіла Мамкіна па галаве*). Вось калі да цябе дайшло, першакласнічак ты наш.

П я т р о ў н а. Сцяпанаўна, можна мне гэту блузку апрануць? (*Паказвае блузу*).

М а м к і н. Апранайце і не думайце. І не сумнявайцеся. Самы раз будзе. Якраз да твару. Пятроўна, паслухайся мяне. Паслухайся мяне, старога ваўка!

Асцярожна заходзіць М а м к і н а

П я т р о ў н а. З намі пажывеш – калготкі насіць пачнеш, Мамкін. І хустку.

С ц я п а н а ў н а. Што там калготкі і хустка! І ліфчык. Пяты памер. Мой.

М а м к і н. Не да месца, між іншым, жарт. А блузку, Пятроўна, гэтую... так... так... так... У ёй ты будзеш маладзейшай гадоў на дваццаць.

П я т р о ў н а. А хто сказаў і каму, што мне дваццаць? Мне усяго- наўсяго дзесятніцаць. А?

М а м к і н. Ат, жартаўніца! Ат, чараўніца - вядзьмарка!

М а м к і н а (*паказвае наручнікі*). А вось гэтая рэч, між іншым, Мамкін, вельмі добра падыходзіць да тваёй нахабнай і зрадніцкай морды. Ён ужо, вы толькі паглядзіце, парады дае

прастытугкам... даруй, Божа... што апранаць. Спецыяліст! Юдашкін! Ка мне! (*Агрэсіўна падкаціла ложак Мамкіна да батарэі, прышпільвае Мамкіна за дзве руکі да трубы*). Так табе лепш будзе. И мне больш спакойна. Няхай яны цябе і кормяць цяпер з лыжачкі. Па чарзе. Калі ты іх абслугоўваеш, чаму яны цябе не могуць?

М а м к і н. Генацыд! Гэта генацыд! Хто не ведае!.. Людзі! Ёсць паблізу дзе нармальныя-я-я?..

М а м к і н а. Будзеш крычаць, як недарэзаны, то знайду меж і на тваю дурную галаву насуну. Чуў? Так што не рыпайся, Мамкін! Не рыпайся! Успомні, куды ты трапіў! Агляніся! Падлюга!.. (*Выходзіць*).

М а м к і н рашуча апусціў падбароддзе на грудзі – як забіты.

Зацямненне.

ДЗЕЯ ДРУГАЯ

У палаце. М а м к і н ляжыць, П ят р о ў н а і С ц я п а н а ў н а чытаюць.

П ят р о ў н а. Чуў, Мамкін, жонка загадала нам карміць цябе з лыжачкі. Па чарзе. Ну, з каго пачнём, паважаныя хворыя бабенцы?

С ц я п а н а ў н а. Давайце з мяне.

М а м к і н. Эх, і не сорамна ж вам? И куды, і куды, цікава мне, вочы падзеі? Перакуліўся свет. Свой нос сунуць у чужую сям'ю? Хто дазволіў? Ды і калі такое было? Прыгадайце мне. Ни дабрыні, ні ласкі...

П я т р о ў н а. Вось як! А мне здавалася, што ад тваёй любімай жоначкі прэ, як з каналізацыі, — і дабрынёй, і ласкай.

С ц я п а н а ў н а. Навошта ерапеніцца, пакусаны? Маўчаў бы. Соп бы сабе ў дзве дзірачкі.

М а м к і н. Быццам бы і вашая праўда, жанчыны. Даруйце. Пагарачыўся. Бывае. З кім, як кажуць, не бывае? Ага. І я пратое ж. А калі раптам мне... прыспічыць? Прыпячэ?

С ц я п а н а ў н а. Падставім посуд, не хвалюйся.

М а м к і н. Не, не! Я не згодны. Я сарамлівы.

П я т р о ў н а. Тады нічего есці не трэба. Аднак на ўсялякі выпадак трымай. (*Падала яму поліэтыленавую бутэльку, без горла*).

С ц я п а н а ў н а. І піць.

М а м к і н (*здзіўлена*). І піць? (*Доўгая паўза*). І... піць?

С ц я п а н а ў н а. І піць.

М а м к і н. Не, так справа не пойдзе. У мяне, жанчыны, якраз апетыт з'явіўся.

П я т р о ў н а. Бачым, бачым. Па вачах. Адразу на ўсё? То ні граша, то раптам—алтын?

М а м к і н (*сумна ўздыхнуў*). Так. Так, адразу на ўсё. Нічога не паробіш — прырода патрабуе.

С ц я п а н а ў н а. Прыймі патрабуе адно, жонка — іншае...

М а м к і н. А я, калі шчыра, і не паспеў сцяміць... апамятацца... як пад гіпнозам усё роўна быў, калі жонка прышпіліла мяне да батарэі. Аферыстка! Вось калі пазнаюцца людзі. У бядзе. У горы-бы! Ёшкіна маць!..

П я т р о ў н а. Дык што, Валік, у цябе раней ніколі бяды не было? Горачка таго самага, а?

Паўза.

П я т р о ў н а. Ці сітуацыі, каб пазнаць людзей?

М а м к і н. Даверлівы я чалавек. Мяккі. Як размяты пальцамі пластылін. Нападзе, наляціць іншы раз агрэсіўнасць, як нападзе і наляціць – так і адпадзе і адляціць. Калі вып’ю, вось тады толькі і выдам усё, што набярэцца ў маім накапляльніку. Як шахцёр вугаль – на-тара. А яна, жонка, тады і гарлапаніць: ты – п’яніца, ідзі лячыся... ты – алкаголік. І зафугуе на лячэнне. Ці тым рвачам падсуне.

С ц я п а н а ў н а. Каму-каму?

М а м к і н. Ну тым, якія кадзіруюць. Магчыма, дзе і ёсь нармальныя дактары. Але дзе яны? А-у!

С ц я п а н а ў н а. Дык што, ты і цяпіер закадзіраваны?

М а м к і н. Не. Аднак пасля гэтай палаты, адчуваю,– буду. Сто працэнтаў. Буду пакараны.

П я т р о ў н а. Ты ляўша ці праўша?

М а м к і н. Праўша. Нармальны, як і ўсе, як і большасць. Б’ю з правай!

С ц я п а н а ў н а. Па пчолах?

М а м к і н (*нервова*). Прашу вас: не нагадвайце мне пра пчол. Не трэба. Дрэнь яны, дрэнь!

П я т р о ў н а. А за якую руку яна цябে прышпіліла?

М а м к і н. За дзве адразу.

П я т р о ў н а. Не вып’еш. А ў нас наклёўваецца...

М а м к і н. Было б што. П’юць жа людзі, якія і зусім рук не маюць. П’юць, гады!

П я т р о ў н а. Тады што, сыграем у складчыну? Я збегаю. Я кладу, яна кладзе наверх, ты яшчэ раз наверх...

М а м к і н. Наверх? Я люблю быць наверсе.

Ж а н ч ы н ы здзіўлена пераглядаюцца.

М а м к і н. Але ж як быць мне наверсе, калі я ў лес паехаў... па дровы... Хатка ў мяне ў вёсцы. Па гарачай сетцы на пенсію

пайшоў, каня купіў... думаў, пажыву, як чалавек... Эх! Не маю, адным словам, дзяржзнакаў.

П я т р о ў н а. Дык што, не будзеш у складчыну?

М а м к і н. Ен ў рэстаран сабраўся.

П я т р о ў н а. Твае праблемы.

С ц я п а н а ў н а. Чаму толькі яго, Пятроўна? Магу вуручыць. Муж зарплату атрымаў. Усю аддаў. Да рубліка.

П я т р о ў н а. Ды Барыска твой дурань біты. Я ведаю яго. Дурань дурнем. І дзе такога знайсці можна было?

М а м к і н. А раней у бальніцы не пілі.

П я т р о ў н а. А хто цяпер п'е? Хто? Пакажы мне таго бандыта. Ды я яму! (*Пагразіла кулаком*).

С ц я п а н а ў н а. Мы лечымся, Валянцін. Лечымся.

П я т р о ў н а. І цябе, дарэчы, лечым. Сам прызнаўся.

С ц я п а н а ў н а. Ці бярэш свае слова назад?

М а м к і н. Уключайце ў сваю каманду. Так і быває. А там відаць будзе... Уламалі. Лячышца дык лячышца!

С ц я п а н а ў н а асыпае, нібы весенійскае лісце зямлю, М а м к і н а грашыма.

П я т р о ў н а. Пакажыце мне таго мужыка, якога нельга купіць! Пакажыще! Дзе ён? Дзе-е?..

Зацямненне.

У палаце. М а м к і н усё яшчэ прышпілены да трубы. Ж а н чы н ы ляжаць на ложках. І г а р а ў н а корміць з лъжачкі М а м к і н а.

С ц я п а н а ў н а. Смачна, Мамкін?

М а м к і н. Мамкіну заўсёды смачна.

І г а р а ў н а . Не перашкаджайце нам вячэраць.

П я т р о ў н а . А што, ужо вечар?

М а м к і н . Вечар. Вон і зоркі на небе... Прыгажосць! А раней былі ... зоркі... на небе? Не помню... не помню. Прызнаюся, як на духу.

С ц я п а н а ў н а . А чаму гэта ты не помніш? Што, у падвале сядзеў?

І г а р а ў н а . Еш, не круціся. Амай.

М а м к і н (*стараецца адказаць Сцяпанаўне*). Не, у гэты час я заўсёды дома... (*Аднак Ігарайна не дала дагаварыць – запіхнула кашу ў рот*).

С ц я п а н а ў н а . Зразумела, зразумела: кашку-малашку ем?

П я т р о ў н а . Далей, Мамкін, можаш не працягваць.

М а м к і н . Што, вячэраць?

С ц я п а н а ў н а . А вячэраць – як пажадаеш.

М а м к і н (*нервова*). И вячэраць не жадаю! (*Адштурхнуў ад сябе Ігарайну*). Сапсавалі настрой. Убярыще гэтую кашу! Хопіць! Глядзець на яе не магу! Сыгты!

І г а р а ў н а (*жанчынам*). Памаўчаць можаце? Хоць бы ў час трапезы? Ён жа другі дзень нічога не есці.

П я т р о ў н а . Кармі не кармі, а ўсё роўна прывязаны. Якая ад гэтага карысць?

І г а р а ў н а . Жанчыны! Як вам не сорамна?

С ц я п а н а ў н а . Я сорам згубіла пятнащцаць гадоў назад.

П я т р о ў н а . Мы зтабой, Сцяпанаўна, равесніцы.

І г а р а ў н а . Не звяртай, Валянцін, на іх увагі. Давай, давай.

П я т р о ў н а . Нямай, нямай, дружок.

С ц я п а н а ў н а . За папку... за мамку... за суседа дзядзю Лёшу... за суседку цётку Глашу мы... опа!... уплягаем дружна кашу. Ну, яшчэ лыжачку. Вось малайчына. Вось дзякую табе.

І г а р а ў н а . Калі вы яго кармілі, між іншым, я не перашкаджала!

П я т р о ў н а . А тут, Іграўна, дзве вялікія розніцы: мы кармілі, а ты подкормліваеш... як гаспадыня кныра. Хру-хру-хру-у!

М а м к і н (*Igaraўne*) Не звяртай увагі. Прашу цябе. Не трэба. Распушніцы. Іх, зразумей мяне правільна, не пераробіш. Памінай, як звалі!

І г а р а ў н а . А есці будзеш? Я ў каго пытаяюся?

М а м к і н . Так і быць, угаварыла. Адну лыжачку агараю. Давай. Толькі смаку і ад той, адзінай лыжачкі, не адчую.

С ц я п а н а ў н а . Бач ты, ён яшчэ і смаку хоча!

М а м к і н . А чаму і не?! А чаму?!!.. Я таксма, між іншык, не кныр! Адшпіліце мяне! Дзе мая старая каструлЯ? Хто скажа?

П я т р о ў н а . Нам пара на серыял, Сцяпанаўна. Ты ідзеш? У Ігараўны я не пытаюся...

С ц я п а н а ў н а (*mіtuslіva*). А праўда ж! Глядзіце, не шалапутнічайце тут. (*Жартайліва пагразіла пальцам Igaraўne i Mamkiну*).

П я т р о ў н а і С ц я п а н а ў н а выходзяць. Паўза.

М а м к і н . Што, так і будзем маўчаць?

І г а р а ў н а . Так і будзем.

М а м к і н . Дзееці ёсць?

І г а р а ў н а круціць галавой: няма.

М а м к і н . А ў мяне ёсць.

І г а р а ў н а . Я ўжо чула.

М а м к і н. Ах, так! Прабач. Праўда ж, гаварыў, гаварыў.
Люблю пахваліцца тым, што маю, да чаго прычасны. Загана.
Недахоп. Згодны.

І г а р а ў н а. Табе добра.

М а м к і н. А мне здаецца – табе.

І г а р а ў н а. Памыляешся. Адной жыць цяжка. Няпроста
адной.

М а м к і н. А я зайдрошчу тым, хто адзін жыве.

І г а р а ў н а. Дзівак ты.

М а м к і н. Я ведаю.

І г а р а ў н а. Еш. Ну, хоць бы яшчэ крышачку. А каша на
самой справе вельмі смачная.

М а м к і н. А давай разам? Адну лыжку ты, адну – я.
Давай?

І г а р а ў н а (*усміхнуўшыся*). З каго пачнем?

М а м к і н. З цябе.

І г а р а ў н а. Не. З цябе.

М а м к і н. Не-не!

І г а р а ў н а. З цябе! І не капрызнічай!

М а м к і н. Ну, толькі ўлічваючы тое, што ты – жанчына.
Прабач, а замужам ты... была?

І г а р а ў н а. Была. Зусім мала. Паспытала гэтага шчасця...

М а м к і н (*агрэсіўна*). Гад трапіўся?!

І г а р а ў н а. Не, чалавек ён якраз і добры. Але хворы.

М а м к і н. Дык і я ж хворы.

І г а р а ў н а. Пчаліны яд, кажуць, карысны.

М а м к і н. Карысны?

І г а р а ў н а. Так кажуць.

М а м к і н. Гэта кажа той, каго пчолы не кусалі. Я б хацеў
паслухаць тых разумнікаў пасля таго, калі б яны пабывалі на
маім месцы.

Ядуць кашу: лыжку І г а р а ў н а, лыжку – М а м к і н.

М а м к і н. И ўсё ж, калі не сакрэт, чым хварэў муж? Дзе вірус узяў?

І г а р а ў н а. Сакрэт. Не скажу.

М а м к і н. Па нашай частцы?

І г а р а ў н а. Не даб'ешся.

М а м к і н. Щікава ж. Распаліла, раскачагарыла, можна сказаць, мужчыну, а сама маўчок, так? А сама, значыць, у кусты? (Залаяцаецца).

І г а р а ў н а. Ты думаеш... Не, не буду... не трэба. Хворы чалавек ён і ёсць хворы. Хоць і вылечны.

М а м к і н. Гавары, чаму ж! Сказала «а», скажы і «б».

І г а р а ў н а. И больш мне нікога не трэба, Валянцін.

М а м к і н. Не разумею. Як можна адмаўляцца да таго, што можна ўзяць? Цапнуць? Што сама ляжыць на паверхні, як алмаз, як каштоўны камень? Як?

І г а р а ў н а. Адной хоць і цяжка, ды ўсё ж лягчэй, чым іншы раз удвух.

М а м к і н. Не скажы! Не скажы, Ігараўна! Гледзячы з кім. А вось з табой я б на край свету... нам бы з табой хораша было б. Закадычна. А?

І г а р а ў н а. Ты ж жанаты. Дзяцей маеш.

М а м к і н. А я – верыш? – і забыўся пра жонку і дзяцей... як цябе убачыў. Забыўся, ага-а!

І г а р а ў н а. И ясі ты мала. Значыць, і работнік такі...

М а м к і н (энергічна). Хто? Гэта я слаба ем? Дзе каша? I першую лыжку мне, і другую – таксама! Варушыся, Ігараўна! Варушыся, Юлія!

І г а р а ў н а (смяеца і корміць з лыжкі Мамкіна). Не так хутка. Пачакай, выпэцкаешся. Дзівак ты, Валянцін. Асцярожней: яшчэ ўдавішся, тады будзе!..

М а м к і н. Не хопіць кашы, патрасем торбу. Я дакажу! Я слаба ем? Ды что табе сказаў, Ігараўна? Хто наплёў такіх глупстваваў? Пакажы мне яго! Падай! Задушу вось гэтымі рукамі, як толькі вырвуся на волю! Кашы Мамкіну! Кашы-ы!

Зацямненне.

У палаце, акрамя ж а н ч ы н і М а м к і н а, Д о к т а р.

Д о к т а р. Дык што з табой рабіць будзем, Мамкін?

М а м к і н. А тут зробіш, калі прыпігленаў? На ланцу. Як кот каля дуба. Шукайце жонку. Ключ у яе.

Д о к т а р. Шукалі. Тэлефон маўчыць. Яна што, дома не жыве?

Паўза.

М а м к і н. Не жыве... дома? Як не жыве? А дзе?

Д о к т а р. Ну, магчыма ў вас дача ёсць?

М а м к і н. Яна на яе не ездзіць. Яна гарадская.

Д о к т а р. Тэлефануем другі дзень – цішыня.

М а м к і н. Вы мне, доктар, задачку задалі.

Д о к т а р. Рашайце, рашайце. А ў шостай палаце вас чакае месца.

С ця пан а ўн а. Мы ўжо прывыклі да яго.

П я т р о ў н а. Няхай з намі ляжыць. Ці паміж нас. Ён нам не перашкаджае. Тыム больш на ланцу... як і сапраўды кот у Лукамор’я.

Д о к т а р. А вы што скажаце, Мамкін?

М а м к і н. Мне заўсёды добра сярод добрых людзей.

П я т р о ў н а. Ну, чулі?

Доктар. Не распутнічай, Мамкін. Вы што, жадаецце, каб мяне з работы папрасілі? Прабачце. Не знайдзем ключ, паклічам выратавальную службу.

Мамкін. Не, не, не! Я прывык. Мне добра. І да чаго толькі не прывыкне гэтая мярзотная істота, як чалавек? Я і... прывык, таму што – чалавек. Мяне не крыўдзяць. Мяне кормяць. І ўсё астатняе... так,так!.. у поўным ажуры. Грэх скардзіца. Не магу. Бачыце, і жанчыны не супраць, каб я, значыць, лячыўся? Яны мяне нават у свой саюз прынялі.

Доктар. Што у вас тут за саюз такі?

Пяцроўна і Сцяпанаўна паказваюць Мамкіну жэстамі, каб маўчаў.

Мамкін (*крэкнуў*). Саюз, гаворыце? (*Вытрымаўшы паўзү*). А саюз якраз і разваліўся... у пушчы... у Віскулях... Прапілі саюз. Каюк. Не чулі? Ты мне таварыш, я табе брат. Ага. Што, думаецце, я б у іншай палаце паправіўся так хутка? Не думаю. Сумняваюся.

Доктар. Добры вы чалавек, Мамкін. Аднак трэба ведаць і меру. Меру, Мамкін! (*Выходзіць*).

Мамкін (*бурклюва*). «Меру», «меру»... Чыя чарга мяне карміць?

Сцяпанаўна (*неахвотна*). Ды мая, мая. І калі ты ўжо нажрэшся?

Ігараўна. Мая!

Пяцроўна. Сцяпанаўна, саступі. Не гняві Ігараўну. Тут нешта больш сур'ёзнае, чым каша. Разумееш?

Сцяпанаўна (*настойліва*). А чарга – мая. Я праўду люблю. Я і буду карміць. Не ўступлю. Хаця і апастылеў мне гэты Мамкін са сваім хаўканнем. Цьфу!

Ігараўна. Мая!

М а м к і н. Што, Сцяпанаўна, хочаш сказаць, у мяне зубоў няма?

С ц я п а н а ў н а. Не заглядвала табе ў рот. Але адчуваю горшае...

П я т р о ў н а. Сцяпанаўна, саступі! Будзе міжнародны канфлікт. Мамкін, чыяя чарга цябе карміць сёння з лыжачкі? Скажы, дзіця маё. Ціха! Як ён скажа, так і будзе.

М а м к і н (*торкнуў пальцам у бок Іграўны*). Яе! И толькі яе! Яна смачна корміць.

С ц я п а н а ў н а. Ты што, ужо паспей паспрабаваць? Дык прывязаны быццам?

М а м к і н. Яе чарга.

П я т р о ў н а. Ну, і чаго ж ты хочаш, Мамкін?

М а м к і н. Каб на нас напалі грошы, а мы не адблісія.

С ц я п а н а ў н а. Як ад пчол.

М а м к і н у роспачы плюнуў. І г а р а ў н а выходзіць.

С ц я п а н а ў н а. Патрусяла. За кашай.

П я т р о ў н а. Закруціла-завярцела сваімі батонамі.

М а м к і н (*строга*). Прашу не абражаць!

П я т р о ў н а. А што я такое сказала? Падумаеш! И ў мяне батоны ёсць. Магу паказаць. (*Прайшлася*). Бачыў? А калі ёсць, чаму б і не пахваліцца?

М а м к і н. У яе лепшыя... Намнога.

П я т р о ў н а. Лепшыя? У яе? И не сорамна?

С ц я п а н а ў н а. А я рыхтавалася, Мамкін, пакарміць цябе з лыжачкі. Ноч не спала. Даўно я нікога не карміла з лыжачкі. Дзеці да-рослыя... ну, не зусім... а ядуць, праўда, самі... як і муж. А іншы раз насталъгія па мінульым так моцна возьме ў свае абдымкі... як у маладыя гады каханы чалавек.

Прыемна ўспомніць! (*Мляўка пацягнулася*). Ну што, Пястроўна, на працэдуры?

П я т р о ў н а. Ранавата. Паснедаць спярша трэба. Пабеглі ўсталоўку.

С ц я п а н а ў н а. Слухаюся.

Выходзяць.

М а м к і н (*гучна*). А хто... а хто, апошні раз пытаяюся, хаця і першага не было, каня мне купіць? Хто верне? Чые пчолы былі? Дзе той пчаляр засраны? Паўтараю: хто мне, грамадзяніну Мамкіну Валянціну Юр'евічу, верне каня?

З'яўляецца Аркашка.

А р к а ш к а. А вось і я, гаспадар. Клікаў?

М а м к і н (*аслушянеў*). Не, не, не клікаў. І быць такога не магло. Цябе ж няма. Ты – мёртвы. Ты – там... (*Паказвае вачыма на столь*).

А р к а ш к а. Памыляешся. Зацугляць мяне не зацугляеш... хамут паберажы для іншага каня-дурня. Калёсы, плуг, барану няхай цяпер ён пацягае. А ў мяне быў час добранька падумаць, узважыць і пераканацца...

М а м к і н (*няўпэйнена, дрыжачым голасам*). І што ж ты ўзважыў? У чым пераканаўся?

А р к а ш к а. Дарэмна пацеў. Не на таго чалавека спіну гнуў. Трэба было сачкаваць. Гульгаям лягчэй пражыць.

М а м к і н. Не скажы.

А р к а ш к а. Памаўчы.

М а м к і н. Як загадаеш.

А р к а ш к а. А цябе, я бачу, прышіснулі. Што, добра так?

М а м к і н. Не. Кепска. Горш не прыдумаеш.

А р к а ш к а. А я ўвесь час так і жыў. Нават на нач ты ленаваўся хамут з мяне зняць.

М а м к і н. Хто, кажуць, старое памяне...

А р к а ш к а. ... таму вока вон.

М а м к і н. Правільна. Вока...

А р к а ш к а. А вочы мне ўжо не трэба. За мяне Бог на белы свет глядзіць. З-за воблака. Мне ўжо нічога не трэба. Хаця душа і жыве. Але выказацца дай!

М а м к і н. Не забараняю. Толькі дарэмна ты на мяне так агрэсіўна накінуўся.

А р к а ш к а. Ана каго трэба?

М а м к і н. На іх...

А р к а ш к а. Іх – шмат...

М а м к і н. Разумею, разумею: аднаго лягчэй біць. А ці трэба? А за што? Што, думаеш, мне шкада было табе аўсу? Няма. Няма аўсу. З моды выйшаў авёс. Звялі. Калі шчыра, я і не бачыў яго, аўсу, колькі і жыву.

А р к а ш к а. А бізуном сцябаў?

М а м к і н. Ну, было... На тое і бізун. Не вісець жа яму без справы. Для чаго стрэльба? Каб страліць. Вось і я... значыць.

А р к а ш к а. Падковы не падбіў, я і паслізуноўся...

М а м к і н. Вухналёў не знайшоў.

А р к а ш к а. І ты мяне за гэта – бізуном?

М а м к і н. Пагарацьцяўся. Даруй.

А р к а ш к а. А мне пагарчыцца можна?

М а м к і н. У якім сэнсе?

А р к а ш к а. А вось у гэтым. (*Сячэ Мамкіна бізуном*).

М а м к і н (*выгінаецца, як ўюн*). Хто дазволіў? Самадурства! Дзе гэта было бачана, каб розныя жывёліны секлі людзей бізунамі? У якой Афрыцы? Па якому праву? Хто ж з нас конь, а хто чалавек? Ратуйце-е-е!

А р к а ш к а. Ніхто цябе не пачуе. А Бог ёсць. Ён прымушае плаціць за ўсё. И за добрае, і за брыдоту... (*Знікае*).

З'яўляюцца П я т р о ў н а, С ц я п а н а ў н а і І г а р а ў н а.

І г а р а ў н а. Што, што здарылася? (*Падняла бізун*). Хто цябе, Валік?

С ц я п а н а ў н а. А мы думалі, зноў пчолы напалі.

П я т р о ў н а. Роем.

М а м к і н. Яшчэ раз прашу вас, жанчыны, прашу і малю: не нагадвайце мне пра пчол! Усё зразумела?

С ц я п а н а ў н а. Тады не крычы, бышцам цябе рэжуць.

П я т р о ў н а. Змірыся са сваім лёсам, Мамкін.

С ц я п а н а ў н а (*Ігараўне*). Ты з намі на працэдуры не ідзеш?

М а м к і н (*гучна*). Не-е-е! Яна – не-е-е!..

С ц я п а н а ў н а. Усё зразумела.

П я т р о ў н а. Як двойчы два.

С ц я п а н а ў н а. Щасліва заставацца, маладажоны.

П я т р о ў н а і С ц я п а н а ў н а ўзялі неабходныя рэчы і знікаюць.

М а м к і н. Больш пра каня Аркашку і ўспамінаць не буду. Яго ўжо не вернеш, а на сухары дастанецца.

І г а р а ў н а. Ад каго?

М а м к і н. Ад каня. Ад Аркашкі.

І г а р а ў н а. Як гэтага?

М а м к і н. Проста. Успомню – ён і з'яўляецца. Толькі ўяўлю галаву ягоную, маргалы... і адразу...

І г а р а ў н а. Неверагодна! (*Прыклала руку да лба Мамкіна*). Усё гразумела – гарачы.

М а м к і н. Я заўсёды гарачы. Усе роўна як на вуглях падсмажаны. З усіх бакоў. Круцілі, як шашлык на шампуры.

І г а р а ў н а. Яно і відаць. І як я адразу не здагадалася?

М а м к і н. Няхай конь з'явіўся. Няхай. Але ж адкуль бізун у яго ўзяўся? Я ж пра яго не ўспамінаў... і не думаў нават.

І г а р а ў н а. Абвалаклі цябе, бедалагу, наручнікі, бізуны...

М а м к і н. Паскудства рознае бы магнітам прыщягваю. З чаго б?

І г а р а ў н а (*сур'ёзна*). Лячыцца трэба!

Заходзіць М і л і ц ы я н е р.

М і л і ц ы я н е р. Мамкін тут ляжыць?

І г а р а ў н а (*ківае*). Тут. Вунь ён.

М і л і ц ы я н е р (*Мамкіну*). Размаўляць можаце?

І г а р а ў н а. Гледзячы з кім. З вамі – не ведаю...

М і л і ц ы я н е р. У мяне мёртвы загаворыць.

І г а р а ў н а. Чула. Загаворыць. Мне выйсці?

Міліцыянер. А гэта ваша справа. Хочаце – прысутнічайце, хочаце – не. Тады – на свежае паветра.

І г а р а ў н а. Мне апошняе лепш падыходзіць. (*Выходзіць*).

М і л і ц ы я н е р. Мамкін, вы мяне чуецце?

М а м к і н. На адно вуха. Другое заплыло.

Міліцыянер. А чаму гэта ў вас наручнікі? Што за форма? Вы што – хуліганілі? Былцам бы я вас не прышпільваў. Ці, можа, учора? Я не быў тут учора?

Мамкін круціць галавой: не.

М і л і ц ы я н е р. Дык у чым тады справа?

М а м к і н. У мяне дома таксама міліцыянер жыве. Трэба будзе на дзень нараджэння ёй пагоны падараваць – такія, як у вас: лейтэнанткія. Яе работа. Жонкі.

М і л і ц ы я н е р. Разбярэмся. Ну, а цяпер усё па парадку. Мамкін?

М а м к і н. Мамкін.

М і л і ц ы я н е р. Валянцін Юр'євіч?

М а м к і н. Ён самы. Разам з кепкай і сандалетамі.

М і л і ц ы я н е р. Адказваць коратка. Без каментарыеў. Год нараджэння?

М а м к і н. Тысяча дзесяцьсот пяцідзесятага.

М і л і ц ы я н е р. Адрас у нас запісаны.

М а м к і н. Не-не, адрас хачу памяняць.

М і л і ц ы я н е р. Прапісаны на вуліцы авіяканструктара Сухога? Дом два, кватэра пяць?

М а м к і н. Там, там.

М і л і ц ы я н е р. Даўк што вы мне галаву марочыше?
Расказвайце!

М а м к і н. Пра... што?

М і л і ц ы я н е р. Пра пчол.

М а м к і н (*прастагнаў*). Зноў пра пчол, пра драбязу тую?
Не ўспаміналі б, а? І каня шкада... Такі конь у мяне быў!
Паслухмяны, выносівы. Такі конь!..

З'яўляецца А р к а ш к а.

А р к а ш к а I-го-го-го-о-о! Я, гаспадар! Я! Сумуеш, бачу,
па мне.

М а м к і н (*азярэла*). Не-е-е-е-е!

М і л і ц ы я н е р (*разгубіўшыся*). Што з вамі? Даё, даё я?
Куды трапіў?

М а м к і н (*торкае пальцам на каня*). Конь. Мой конь.

М і л і ц ы я н е р. Гэты?

М а м к і н. Так. Так. (*Аркашку*). Прэч! Не перашкаджай
нашай глыбокапаважанай міліцыі весці допыг! Прэч!

А р к а ш к а. Як пажадаеш, гаспадар. Я магу падняцца на
нябёсы... да сябе... у свой заканурак... Там мне добра.

М а м к і н. Так, так! Туды!..

М і л і ц ы я н е р (*Аркашку*). Затрымайцесь. Мне ты якраз і патрэбны. Дапрашу. А тады куды хочаш. Бачыш, як паshanцавала. Дзівосы -- не іначай. Вачам не веру. Ну, рассказвай.

А р к а ш к а. Пра што?

М і л і ц ы я н е р. Пра ўсё па парадку. Як прачнуўся, як паснедаў, як паставіў цябе ў аглоблі гаспадар... біў ці не...

М а м к і н паказвае жэстамі А р к а ш к у, каб той не вельмі шчыраваў.

М і л і ц ы я н е р. Слухаю, слухаю, гняды.

А р к а ш к а. Спаў, як заўсёды, стоячы.

М і л і ц ы я н е р (*Мамкіну*). А цікава, праўда? Як так можна – стаяць і спаць? Хаця было ў мяне... на першым пасту ў арміі ахоўваў сцяг палка... Стаяў з аўтаматам і спаў... Ну, ну, далей...

А р к а ш к а. Снедаў? А ці снедаў я? Гаспадар, не памятаеш?

М а м к і н. Ты што, ядrona вош, забыўся? Выветрыла? А хто табе карзіну буракоў прыносіў? З неба ўпалі?

А р к а ш к а. А-а, правільна. Былі, былі буракі ў рацыёне. Тыя, якія ты на калгасным полі краў, а я, дурань, цягнуў воз з крадзеным. Дараваць сабе не магу.

М а м к і н. Во хлусіць, а? Во дае! Яго паслухаць!..

М і л і ц ы я н е р. Цікава, цікава. Так і запішам: снедаў крадзенымі буракамі. Коні не крадуць. Крадуць іх гаспадары. Мамкін, цябе датычыць.

М а м к і н. Ды како вы слухаецце, таварыш міліцыянер? Лухта! Паўнейшая!

Міліцыяне. Не перашкаджайце. Гавары, гавары далей, конь.

Аркашка. Ну, пасля буракоў запрог ён мяне ў калёсы, і паехалі мы з гаспадаром на ферму. Там яго знаёмы вартую малако. Зачэрпнуў ён вядро смятаны...

Мамкін. Во дае! Во хлусіць! Затыкніся, гад! Адкуль там смятана?

Міліцыяне (*Мамкіну*). Не перашкаджаць! Давай, давай, конь, давай. (*Аркашку*). А цябе, дарэчы, як ён звычайна называў?

Аркашка. Быдла. Абжора. Крэцін. Якая мянушка вам найбольш спадабаецца, тую і выбірайце. Хоць па пашпарту я – Аркашка.

Мамкін. Не верце. Аркашкам і зваў- велічаў. Толькі так.

Міліцияне. Я вас не пытаю, Мамкін. На штраф нарываешся. Слухай, Аркашка.

Аркашка. Ну, а тады, значыць, адvezlі мы тое вядро са смятанай... мне б той смятанкі хоць язычком лізнуць... дачніцы адной...цётцы Гулі...

Міліцияне. Так і запішам: цётцы Гулі. А прозвішча яе не памятаеш?

Аркашка. Не. Аднак магу паказаць, дзе яе дача.

Міліцияне. Пакажаш.

Мамкін. А хто бачыў? Сведкі ёсць?

Міліцияне. Будуць. Знойдзем. Ну, ну, Аркашка.

Аркашка. Яна, цётка Гуля, дала за смятану трыв бутэлькі віна.

Міліцияне. Каму?

Аркашка. Не мне ж. Вось яму, гаспадару.

Мамкін. Хто даваў, хто даваў, мярзотнік? Не было ніякога віна. Хлусіць, таварыш міліцыянер. Напрапалую. Ад пачатку да канца хлусіць. І ўмець жа трэба!

А р к а ш к а. Ён адразу ж і выпіў усё віно. А потым заспяваў і пацягнуў мяне ў лес. Каб набраць дроў і загнаць якай-небудзь удаве. А далей я нічога не помню...

М і л і ц ы я н е р. І пчол не помніш?

М а м к і н (*застагнай*). Не чапайце, прашу вас, пра пчол! Колькі можна?! У мяне ад іх мурашкі па целе поўзаюць. У-у-у-у-у-у!

М і л і ц ы я н е р. Дзякуй, Аркашка. Дзякуй. (*Працягнуў яму пратакол допыту*). Падпішы.

А р к а ш к а. Чым? Капытом?

М і л і ц ы я н е р (*разгублена*). А як жа быць? Пратакол... такая форма, такі парадак... абавязкова павінен быць падпісаны.

Ар к а ш к а. А хто мяне, у якой пімназії, пісаць вучыў? Яшчэ не хапала! Калі б і коні былі граматнымі, то хто б гэтых дурняў вазіў? (*Кіўнун на Мамкіна*).

М а м к і н. Ну,ну, распаясаўся, бачу!

А р к а ш к а. Не было б каму і плуг цягаць, і барану. Вымерлі б Мамкіны. Як маманты.

М і л і ц ы я н е р. Кажаш ты ўсё правільна і разумна, а як жа нам з подпісам быць?

А р к а ш к а. Твае праблемы, мент.

М і л і ц ы я н е р. Што ж, тады, можа, хоць капытом удаставерыш?

А р к а ш к а. Капытом магу ляснуть.

М і л і ц ы я н е р. Давай!

А р к а ш к а прыставіў да пратаколу капыт.

М і л і ц ы я н е р (*падзымуў на тое месца, дзе пакінуў след конь*). Парадак. У кожнай справе, сябры мае, павінен быць парадак. Абавязкова, Мамкін! Падпішы цяпер ты.

М а м к і н. Не буду. Не згодны. (*Адвярнуўся*).

М і л і ц ы я н е р. А з кім гэта ты не згодны?

М а м к і н. Конь Аркашка нахлусіў. (*Аркашку*). Брахунец!

М і л і ц ы я н е р. Тады давай мані і ты. Што было, як?

Мані.

М а м к і н. Добра. Угаварыў. Давай пратакол.

М і л і ц ы я н е р. Вось гэта іншая справа.

М а м к і н падпісаў пратакол. Хоць і няпроста было яму зрабіць гэта: прышпілены ж.

М і л і ц ы я н е р. Цяпер гэта сур'ёзны дакумент. Важны.

М а м к і н. Мяне што, можа, яшчэ і прыщаягнуць?..

М і л і ц ы я н е р. Калі ёсць артыкул, што за рой пчол, якіх ты знішчыў?..

М а м к і н (*здзіўлена*). Я? Пчол?

М і л і ц ы я н е р. Безумоўна, ты. А хто ж?

М а м к і н. Бачылі? Чулі? Каня майго на той свет загналі, мяне ледзьве было услед за ім не адправілі...

А р к а ш к а. Не, не! Хоць там, за воблакамі, пажыву без цябе, гаспадар, хоць адпачнуну. Папраўляйся. Жыві.

М а м к і н (*Міліцыянеру*). А хто мне каня верне?

М і л і ц ы я н е р. Каня? А пчаляр патрабуе, каб ты яму пчол вярнуў... ці заплаціў за рой.

М а м к і н. Што, і ў яго, таго нахабнага пчаляра, сур'ёзныя аргументы маюцца?

М і л і ц ы я н е р. У таго, хто лыжкамі мёд есці, заўсёды аргументы знайдуцца.

М а м к і н. Людзі! Куды ідзём! Куды паўзём?

А р к а ш к а. На могілкі.

М а м к і н (*Аркашку*). Знікні, аблезлы! Згінь! Гаў!

А р к а ш к а. Калі ласка! (*Знікае*).

М а м к і н (зморшчыўся, бы ад болю). Падай, таварыш міліцыйнер, поліэтыленавую бутэльку... без горла... двухлітровую... А? Выручи. Пад ложкам стаіць.

М і л і ц ы я н е р. Бутэльку? Пад ложкам? Я што, у санітары наняўся? Чакай, Мамкін. Цярпі. Знайду тваю жонку, зніму наручнікі. Так і быць, выратую. Можа, і мне калі вядро смятаны прывязеш? (Знікае).

М а м к і н стогне.

Зацямненне

У палаце адзін М а м к і н. Звесіў галаву, пахрапвае. Заходзіць Д о к т а р.

Д о к т а р. Жонка знайшлася?

М а м к і н. Дзякаваць Богу – не. Нават не сніцца.

Д о к т а р. А што ж нам рабіць з тваімі наручнікамі?

М а м к і н. Яны не мае.

Д о к т а р. На тваіх руках – значыць, твае.

М а м к і н. А што хочаце, тое і рабіце. Але калі б вы не пераводзілі мяне ў іншую палату, я б сказаў вам вялікі чалавечы і мужчынскі дзякую. Ад чыстага сэрца.

Д о к т а р. Нельга, нельга, Мамкін. Парушаем парадак.

М а м к і н. Я ўжо прывык тут. З жанчынамі добра.

Д о к т а р. Сам ведаю. Але – рыхтуйся. Пара перабіраща. Што-небудзь прыдумаем. Вось-вось павіншуем цябе з наваселлем.

М а м к і н. Я, доктар, чалавек прости... сціплы... зорак не хапаю. Ды і навошта яны мне, зоркі? Сеў на адзін стул – на ім і сядзець павінен. Пакуль стул не зломіцца. Лёг на адзін ложак -- на ім і ляжаць павінен, і мне цудоўна на ім ляжаць. Узяў адну

жонку – і навякі, і буду, відаць, яе рабом, пакуль не здохну... пакуль у дамавіну не запіхнуць.

Д о к т а р. Разумею, разумею. Толькі не атрымаецца дастукацца да мяне. Не, Мамкін. Хоць і прывыклі вы да наручнікаў, як да стула і сваёй жонкі, аднак прыйдзецца іх зняць. Любым спосабам. (*Выходзіць*).

М а м к і н. Адзін? Адзін застаўся. На ўсю палагу. А здаецца, на ўвесь свет адзін. І – дажыўся... На каго падобны я, Мамкін? (*Слёзна*). Жонка зусім здурнела, здаецца... (*З'яўляецца жонка, моўчкі стаіць каля дзвеярэй*). А я? А сам я? Ну, і навошта я Ігараўне? (*З'яўляецца Ігараўна*). Навошта ёй лысы, аблезлы, як мой конь Аркашка, якому я ніводнага разу не даў аўса? (*З'яўляецца Аркашка*). А гэтая распутныя Пяцроўна і Сцяпанаўна? (*З'яўляюцца Пяцроўна і Сцяпанаўна*). Няхай і распусныя, бегаюць на кустатэрапію, але ж адстаялі, не аддалі мяне ў суседнюю палагу, к мужыкам. Добрая, аказваецца, жанчыны. А міліцыянер халера гэтая... (*З'яўляецца Міліцыянер*). Допыт наладзіў. А вось гэта бачыў! (*Паказаў кукіш*). Так і возьмеш мяне, Мамкіна! Абпацішся! Ты пчаляра прысягні да адказнасці. Пчаляра! (*З'яўляецца Пчаляр*). Няхай, нягоднік, сочыць за сваімі пчоламі, пасвіць іх. (*Гул пчол, адбіваецца ад іх*). Не! Не! Не! Толькі не яны! Я ўжо не п’ю! Завязаў! Толькі чай!

М а м к і н а моўчкі зняла з мужа наручнікі, кінула іх на падлогу.

М а м к і н. Гаварыў жа, гаварыў: не турбуйце пчол! Хто, хто іх патрываожыў?

Гул знікае.

М а м к і н. І доктар наш чалавек добры. (*З'яўляеца Доктар*). Цікава, а самі дактары, якія нас лечаць хварэюць? А?

Паўза.

П ч а л я р (*трыймае на руках збанок з мёдам*). Мамкін, гэта вы Мамкін?

М а м к і н. Я. А ты хто такі?

П ч а л я р. Пчалаляр. Наведаць вас рашыў. Мёду прынёс.

М а м к і н (*кідаеца на Пчалаляра, але шлях перакрыла жонка*). Пусціце мяне, я сказаў! Пусціце! (*Вырвайся, абняй Пчалаляра, цалуе*). За ўсё табе дзякую. За ўсё. А мёд забяры... аднясі назад... аднясі туды, адкуль і прынёс.

М а м к і н а (*узяла збанок у Пчалаляра*). Так мы яму і дазволім аднесці мёд назад. Жанчыны, Доктар, лыжкі!

І ўсе, як па камандзе, ускідваюць над сабой рукі з лыжкамі – драўлянымі і наўздрзіў вялікімі.

І раптам той жа, што і раней, адчайны чалавечы крык, іржанне каня. І галасы...

1- ы г о л а с. Куды яго?

Р э х а. Куды яго? Куды яго? Куды яго-о-о?..

2-г і г о л а с. У жаночы вулей!

1- ы г о л а с. Ён жа ад Івана Іванавіча!

2- г і г о л а с. А-а-а, тады – дамоў! Да жонкі!

Р э х а. Да жонкі! Да жонкі! Да жонкі-і-і!..

І ўсе танчаць. Нетаропка і шумна. Вакол М а м к і н а і збанка з мёдам.

К а н е ц.

З м е с т

1. Слонімскія байкі
2. Жаночы вулей

© Інтэрнэт-версія: Камунікат.org, 2010 год

© PDF: Камунікат.org, 2010 год